

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2023

Ympäristöministeriön julkaisuja 2024:6

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2023

Ympäristöministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Ympäristöministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-361-052-1

ISSN pdf: 2490-1024

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2023

Ympäristöministeriön julkaisu 2024:6		Teema	Ministeriö
Julkaisija	Ympäristöministeriö		
Yhteisötekijä	Ympäristöministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	88
Tiivistelmä	<p>Ympäristöministeriön vuoden 2023 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista. Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointilausuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.</p>		
Asiasanat	ympäristöministeriö, tilinpäätös, toimintakertomukset, laskelmat		
ISBN PDF	978-952-361-052-1	ISSN PDF	2490-1024
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-052-1		

Bokslut för miljöministeriets bokföringsenhet 2023

Miljöministeriets publikationer 2024:6		Tema	Ministeriet
Utgivare	Miljöministeriet		
Utarbetad av	Miljöministeriet		
Språk	finska	Sidantal	88
Referat	<p>Miljöministeriets bokslut för 2023 består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäcks- och kostnadskalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor. Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhälleliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter.</p>		
Nyckelord	miljöministeriet, bokslut, verksamhetsberättelse, kalkyler		
ISBN PDF	978-952-361-052-1	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-052-1		

Sisältö

1 Toimintakertomus	6
1.1 Johdon katsaus toimintaan.....	6
1.2 Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus.....	9
1.2.1 Kestävä kehitys.....	9
1.2.2 Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen.....	10
1.2.3 Vihreä siirtymä on kasvun perusta.....	26
1.2.4 Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa.....	33
1.2.5 Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.....	38
1.3 Toiminnallinen tehokkuus.....	41
1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus.....	41
1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta.....	47
1.4 Tuotokset ja laadunhallinta.....	48
1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	48
1.4.2 Lainsäädännön, tutkimuksen- ja hallinnonalan ohjauksen kehittäminen.....	51
1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen.....	56
1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne.....	57
1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit.....	59
1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma.....	60
1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut.....	62
1.6 Tilinpäätösanalyysi.....	62
1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen.....	63
1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase.....	65
1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma.....	66
1.8 Arviointien tulokset.....	66
1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä.....	68
1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot.....	68
1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot.....	68
2 Talousarvion toteumalaskelma	69
3 Tuotto- ja kululaskelma	74
4 Tase	75
5 Liitetiedot	77
5.1 Tilinpäätösliitteet.....	77
6 Allekirjoitukset	88

1 Toimintakertomus

Ympäristöministeriön vuoden 2023 toimintakertomuksen laadinnassa on otettu huomioon laki valtion talousarviosta (423/1988), talousarvioasetus (1243/1992) ja Valtiokonttorin 7.12.2023 antama ohje sekä muut määräykset ja suositukset kertomusten laadinnasta.

Toimintakertomuksessa on tarkasteltu toiminnan tuloksia ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ympäristöministeriön keskeiset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2023 olivat ympäristöministeriön strategian 2035 mukaisesti: 1) Hiilinegatiivinen suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Toimintakauden aikana toteutettiin Marinin hallituksen ohjelmaa sekä Orpon hallituksen ohjelmaa. Ympäristöministeriön strategian 2035 mukaiset vaikuttavuustavoitteet tukevat hyvin Orpon hallituksen ohjelmaa ”Vahva ja välittävä Suomi” (Valtioneuvoston julkaisu 2023:58). Vuoden 2023 tilinpäätöskertomuksen rakenne noudattaa strategiaa ”Parempi ympäristö tuleville sukupolville - Ympäristöministeriön strategia vuoteen 2035” (2022).

Tuloksia ja vaikuttavuutta tarkastellaan näiden tehtäväkokonaisuuksien pohjalta, jotka organisaatorakenteesta riippumatta antavat kokonaiskuvan koko toimialueen vaikuttavuuden kehittymisestä. Toiminnallisen tehokkuuden sekä tuotosten raportoinnissa on hyödynnetty muun muassa työajanseurantajärjestelmästä ja kirjanpidosta saatua seurantatietoa.

1.1 Johdon katsaus toimintaan

Vuonna 2023 ympäristöministeriön toiminnassa korostuivat hallitusvaihdokseen liittyvä työ ja pääministeri Orpon hallitusohjelman täytäntöönpanon käynnistyminen. Hallitusohjelma asettaa mittavia tavoitteita ympäristöministeriön säädosvalmistelulle, EU-ennakkovaikuttamiselle, julkisen talouden tasapainottamiselle ja tuottavuuden parantamiselle. Hallitusohjelmasta nousivat kärkitavoitteina aluehallinnon virastouudistus sekä luvituksen sujuvoittaminen.

Niin edellisen hallituksen loppuaika kuin uuden aloitus tiivisti säädösvalmistelun aikatauluja: eduskunnalle annettiin esitykset ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain, jätelain ja pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain muutoksista sekä esitys laiksi kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeilusta annetun lain muuttamisesta. Myös asetuksia annettiin runsaasti.

Ympäristöministeriön vastuulla oli miltei 20:n EU-säädösehdotuksen neuvottelut. Euroopan parlamentin tulevat vaalit vaikuttivat työhön, sillä pöydällä olevaa lain-säädäntöä pyrittiin viemään eteenpäin ja saamaan päätökseen ennen vuoden 2024 vaaleja. Samalla vaikutettiin tulevan komission ohjelmaan. Ympäristöministeriön valmisteleminen lukuisten EU-aiheiden sarjassa paljon huomiota sai erityisesti ennallistamisasetus. Muita aiheita olivat muun muassa maaperän terveys, teollisuuspäästöt, päästötietojen raportointi, ilmastotavoitteet, ilman laatu, yhdyskuntajätevesien käsittely, vesiensuojelu ja pohjavedet. Kiertotalouteen liittyen agendalla oli lukuisia aiheita: akut, jätteiden siirto, sähkö- ja elektroniikkaromu, pakkaukset ja pakkausjäte, ympäristövaihtamät, ekosuunnittelu sekä tekstiili- ja elintarvikejätteet. Rakennusalan aiheita olivat muun muassa energiatehokkuus ja rakentamisen materiaalit.

Uusi luonnonsuojelulaki on yksi tärkeimmistä keinoista turvata Suomen luonnon monimuotoisuutta. Uusina elementteinä siihen tulivat lain nojalla tiukasti suojellut luontotyytit, vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ja Suomen luontopaneelin lakiin perustuva rooli. Käytännön suojelutoimia edistettiin tehokkaasti: Helmi-elinympäristöohjelma eteni hyvin. Arvokkaita soita suojeltiin ja lintuvesikohteita kunnostettiin ennätysellisen suuri määrä. Metsiensuojelua edistävä METSO-ohjelma jatkui tuloksellisesti. Suojelualueverkostoa täydennettiin vuoden aikana yli 14 700 hehtaarilla. Vesiensuojelutyössä kunnostettiin vesi- ja rantaelinympäristöjä, ja peltojen kipsikäsittely vähensi maatalouden ravinnevalumia aikaisempaa laajemmalla alueella. Ravinteiden kierrätysohjelman toimenpiteillä tavoiteltiin jätevesikuormituksen pienentämistä ja energiatehokkuutta.

Ministeriössä valmistellussa ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että Suomen päästöt on vuoteen 2030 mennessä vähennettävä 60 prosenttia verrattuna vuoteen 1990. Nykyarvion mukaan tavoite on saavutettavissa. Sen sijaan Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 vaatii lisätoimia. Ilmastolain pohjalta asetettiin uusi ilmastopaneeli ja saamelaisten ilmastoneuvosto. Saamelaisten ilmastoneuvosto on uusi riippumaton asiantuntijaelin, joka tuo saamelaisten tietopohjan ja näkökulmat osaksi ilmastopolitiikan valmistelua.

Eduskunta hyväksyi uuden rakentamislain, joka tulee voimaan vuoden 2025 alusta. Uuden hallitusohjelman mukaisesti lakiin tehdään vielä muutoksia, joilla pyritään keventämään hallinnollista taakkaa. Talouden taantumien seurauksena

asuntotuotanto pieneni lähes puoleen edellisestä vuodesta. Rakennusalan konkurssit lisääntyivät, ja työllisyys kääntyi laskuun. Rakennusalan vaikeaan suhdannetilanteeseen vastattiin lisäämällä valtion tukemaa ARA-tuotantoa. Selvitysten mukaan inflaatio ja korkojen nopea nousu voimistavat alueiden eriytymistä. Valtion ja seitsemän suurimman kaupunkiseudun kuntien välisten maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimusten arviointi osoitti, että sopimusten avulla kaupunkiseudut ovat kriiseistä huolimatta onnistuneet kehittymään pääosin kestäväään suuntaan. Neuvottelut MAL-sopimusten päivittämiseksi käynnistyivät.

Tuulivoimarakentamisen edistäminen jatkui yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Kiinnostus tuulivoimainvestointeihin jatkoi kasvuaan; tuulivoimatuotanto lisääntyi miltei 25 prosenttia. Kasvu lisää tarvetta entistä tehokkaammalle ja yhtenäisemmälle ohjaukselle, mihin vastattiin jatkamalla valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Ympäristöministeriö laati yhteistyössä sidosryhmien kanssa merialuesuunnitteluun ja merenhoidon toimenpideohjelman kuuluvan rannikkostrategian luonnoksen.

Vuoden aikana päättyi useita rakennettua ympäristöä kehittäviä ohjelmia, kuten tukiohjelmat sähköautojen latausinfrastruktuuriin ja asuinrakennusten energiatehokkuuteen sekä mittavat Kestävä kaupunki- ja Puurakentamisen ohjelmat. Ohjelmilla nähtiin vaikuttavuutta ja tuloksia jaettiin laajasti. Esimerkiksi puun käyttö julkisessa ja kaupunkirakentamisessa lisääntyi.

Kansainvälinen yhteistyö oli aktiivista. Ympäristöministeriö johti Suomen delegaatiota YK:n ilmastopuitesopimuksen 28. osapuolikokouksessa Dubaissa ja YK:n biodiversiteettisopimuksen 15. osapuolikokouksessa Kanadassa. YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisuudessa saatiin maaliskuussa aikaan uusi sopimus kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten merialueiden suojelusta ja kestävästä käytöstä. Ympäristöministeriö osallistui kansainvälisen muovisopimuksen valmisteluun, joka on tarkoitus saada päätökseen vuonna 2024.

Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen Ukrainassa ja Suomen NATO-jäsenyys näkyivät ympäristöministeriön toiminnassa: valmius- ja varautumistehtävät lisääntyivät, ja sodan aiheuttamat ympäristöuhot olivat keskeinen osa Ukraina-yhteistyötä. Venäjän eristäminen näkyi alueellisessa yhteistyössä. Esimerkiksi Arktinen neuvosto ja Itämeren suojelukomissio HELCOM jatkoivat strategisia taukojaan. Yhteistyötä jatkettiin epävirallisesti ilman Venäjää.

Ympäristöministeriön tavoitteita tukevaa ulkopuolista rahoitusta pyrittiin saamaan liikkeelle entistä enemmän. Esimerkiksi Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus on keskeistä, jotta hallitusohjelman tavoitteet luvituksen

sujuvoittamisesta ja rakenteiden uudistamisesta saavutetaan. Ympäristöministeriö on menestynyt Life-rahoituksen hankinnassa poikkeuksellisen hyvin: vuoden aikana käynnistyi kaksi uutta hanketta, jotka ovat kokonaisarvoltaan 70 milj. euroa.

Suuresta työmäärästä huolimatta ministeriön toiminta oli tuloksellista ja vaikuttavaa. Hyvän tuloksen taustalla on osaava ja sitoutunut henkilöstö. Työtyytyväisyysmittauksen perusteella työtyytyväisyytemme on pysynyt hyvällä tasolla. Vuoden aikana käynnistyi hallinnonalan tuottavuusohjelman suunnittelu ja konserniohjauksen kehittäminen jatkui. Ympäristöministeriön tulevaisuuden haaste on huolehtia tasapainosta tehtävien määrän ja käytettävissä olevien henkilövoimavarojen välillä. Tähän haasteeseen tarttuvat muun muassa vuonna 2023 laadittu henkilöstöstrategia ja sen toimenpiteet, joista osa lähti käyntiin heti strategian valmistumisen jälkeen. Henkilöstön panos strategian valmistelussa oli erinomainen.

1.2 Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus

1.2.1 Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö pyrkii toiminnallaan turvaamaan paremman elinympäristön tuleville sukupolville ja tuomaan ekologisen ympäristön reunaehdot ja sosiaalisen hyvinvoinnin yhteiskunnallisen päätöksenteon keskiöön. Kestävän kehityksen toteutuneiden toimien vaikutuksia kuvataan toiminnan tuloksellisuuden kehittymisen kuvauksessa. Erityisesti luontokadon pysäyttämiseksi ja vesien ja Itämeren suojelemiseksi tehtyä työtä on kuvattu tarkemmin kappaleessa ”Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen”.

Kestävän kehityksen edistäminen vaatii kokonaisvaltaista, eri kestävyiden näkökulmat yhdistävää ajattelua. Tätä toteutettiin vuonna 2023 päättyneessä Kestävä kaupunki -ohjelmassa, joka kehitti kaupunkien ekologista ja sosiaalista kestävyyttä. Vuonna 2023 edistettiin kestävä kaupunkikehityksen avainindikaattorien käyttöönottoa, kestävä kehityksen budjetointia sekä kestävä kehityksen toimien riskikäisvaikutusten tunnistamista. Ohjelma lisäsi laaja-alaista kestävyysajattelua sekä valtion ja kuntien välistä vuoropuhelua. Kiertotalousohjelman Circular Design -valmennuksessa 50 eri kokoista ja eri aloja edustavaa yritystä kehitti omaa liiketoimintaansa kohti kiertotalouden mukaisia toimintamalleja. Kiertotaloustoimien vaikutuksia selvitettiin laajalla tutkimushankkeella, jonka tulosten mukaan kiertotaloudella on ilmastopäästöjen ja luonnon varojen kulutuksen vähentämisen lisäksi mahdollisuus vahvistaa talouskasvua (sttinfo.fi/tiedote/70061573).

Kestävän kehityksen toteutuminen vaatii oikeudenmukaista siirtymää ja tieteen perustuvaa päätöksentekoa. Kansallisen ilmastolain mukainen ensimmäinen saamelainen ilmastoneuvosto asetettiin syksyllä 2023. Neuvosto antaa lausuntoja ilmastopolitiikan suunnitelmista ja tuottaa tietopohjaa saamelaiskulttuurin edistämisen näkökulmasta ilmastopolitiikan valmistelun tueksi. Keväällä 2023 perustettiin uusi nuorten ilmasto- ja luontoryhmä, joka tuo päätöksenteon tietopohjaan uusia näkökulmia ja järjestää nuorten ilmasto- ja luontohuippukokouksen. Ryhmän tarkoituksena on edistää politiikkatoimien oikeudenmukaisuuden arviointia tulevien sukupolvien näkökulmasta. Tietoon perustuvaa päätöksentekoa tuettiin ilmastopaneelin asetuksella ja järjestyksessään kolmannen ilmastolain mukaisen ilmastopaneelin asettamisella vuonna 2023. Ilmastopaneelin toimintaa tarkastellut ulkopuolinen arviointi totesi paneelin onnistuneen hyvin roolissaan tuottaa tieteellistä tietoa ilmastopolitiikan päätöksenteon tueksi. Kesällä 2023 voimaan tulleessa luonnonsuojelulaissa vahvistettiin luontopaneelin asema, ja paneelista annettiin valtioneuvoston asetus. Uusi luontopaneeli asetettiin loppuvuodesta. Luontopaneeli tuottaa luonnon monimuotoisuutta koskevaa tieteellistä tietoa päätöksenteon tueksi.

Ympäristöministeriö raportoi tarkemmin kestävä kehityksen toimistaan vastuullisuusraportissaan kädenjälki- ja jalanjälkitarkastelun avulla. Vuoden 2023 vastuullisuusraportti julkaistaan keväällä 2024.

1.2.2 Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Olemme ympäristöministeriössä tunnistaneet kolmoiskriisin keskinäiset riippuvuudet ja vaikutamme ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen huomioimiseen politiikkatoimien suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Ilmastopolitiikan toimeenpano

Valtioneuvosto antoi 14.7.2023 ilmastovuosikertomuksensa eduskunnalle. Suomen ilmastolain mukaan päästöjä on vähennettävä 60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 1990 määrään. Nykyisten arvioiden perusteella tavoite on mahdollista saavuttaa. Sen sijaan Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 vaatii lisätoimia. Ilmastovuosikertomuksen mukaan lisätoimia tarvitaan erityisesti maankäyttösektorin hiilinielun vahvistamiseksi, jotta EU-tasolla asetettu Suomen maankäyttösektorin velvoite olisi mahdollista saavuttaa. EU-tasolla asetetun Suomen taakanjakosektorin veloitteen saavuttaminen on myös epävarmaa.

Valtioneuvosto asetti 7.12.2023 eduskuntapuolueista koostuvan ryhmän kaudelle 1.1.2024–30.6.2027 seuraamaan kansallista ja EU:n ilmastopolitiikkaa ja sen toimeenpanoa sekä varmistamaan hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen ja ilmastotoimien oikeudenmukaisuuden.

Heinäkuussa 2022 voimaantullut ilmastolaki (423/2022) täydentyi 1.3.2023 voimaantulleella muutoksella, joka koski kunnan ilmastosuunnitelman laatimisvelvoitetta ja ilmastolain mukaista muutoksenhakua. Kuntien tuli jatkossa laatia tai päivittää ilmastosuunnitelma vähintään kerran valtuustokaudessa. Kunnille myönnettiin avustuksia suunnitelmien laadintaan vuoden 2023 aikana. Kuntien velvoite poistetaan vuonna 2024 tehtävällä lakimuutoksella pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti.

Ilmastolain nojalla on vuoden 2023 aikana annettu kaksi valtioneuvoston asetusta, joista toinen koskee uutta saamelaista ilmastoneuvostoa ja toinen Suomen ilmastopaneelia. Valtioneuvosto asetti 24.8.2023 saamelaisen ilmastoneuvoston neljä vuotta kestäväälle kaudelle. Saamelainen ilmastoneuvosto on uusi, riippumaton asiantuntijaelin, joka tuo saamelaisten tietopohjan ja näkökulmat osaksi ilmastopolitiikan valmistelua. Valtioneuvosto asetti 9.11.2023 uuden ilmastopaneelin nelivuotiskaudelle 2024–2027.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee. Toimeenpanoa tukee vuonna 2023 hyväksytty ACE LIFE (Accelerating Climate Efforts and low-carbon investments in Finland) -hanke, joka toteutetaan 20 milj. euron rahoituksella vuosina 2024–2030. Hanke tehostaa KAISU:n toimeenpanoa kohdennetuilla päästövähennystoimilla. Painopiste on niillä taakanjakosektorin osa-alueilla, joilla päästöjen ei arvioida vähentyvän nykytoimilla riittävästi tavoitteisiin verrattuna.

Ympäristöministeriö on pyrkinyt vahvistamaan hiilimarkkinoihin ja ilmastotukiväittämiin liittyvää työtään. Tavoitteena on uskottavan toiminnan edistäminen hiilimarkkinoilla sekä ilmastotukiväittämiä edistäminen.

EU:n Green Deal -kokonaisuuteen kuuluvan maaperän terveyttä koskevan komission lainsäädäntöehdotuksen valmistelu eteni vuonna 2023. Direktiiviehdotuksen tavoitteena on kattava ja yhtenäinen maaperän seuranta Euroopan unionissa. Tavoitteena on myös parantaa maaperän terveyttä unionin alueella, saavuttaa terve maaperä vuoteen 2050 mennessä ja ylläpitää maaperän terveyttä siten, että voidaan turvata ekosysteemipalvelujen tuottokyky ympäristön, yhteiskunnan ja talouden tarpeiden näkökulmasta. Ehdotus sisältää toimenpiteitä, jotka koskevat maaperän tilan seuranta ja arviointia, kestävä maankäyttöä ja pilaantuneita alueita.

Meriluonnon suojelu

Meriluonnon suojelua ja kestäväää käyttöä on edistetty sekä jatkamalla Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden (Velmu) -inventointiohjelmaa että toteuttamalla Biodiversea Life IP (2021–2029) -hanketta. Velmussa on tuotettu tietoa mm. merituulivoimalaloiden sijainnin suunnittelua sekä EU:n biodiversiteettistrategian sitoumustöitä varten. Kohdennettuna toimena on kerätty tietoa laguuneista, niiden luonnontilaisuudesta ja ennallistamiskelpoisuudesta. Tietoa voidaan hyödyntää sekä suojelussa että ennallistamisessa. Helmi-elinympäristöohjelmassa on kunnostettu fladoja ja kluuveja. Biodiversea Life IP -hanke on edennyt suunnitelmien mukaan ja ympäristöministeriössä on hankkeen suunnitelman mukaisesti tunnistettu keskeiset toimijat merialueilla ja perustettu Meriverkko-verkosto, jonka tavoitteena on edistää meriluonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamista sekä meritoimijoiden välistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Meriverkkoon on liittynyt yli 100 organisaatiota ja Meriverkon työtä kehitetään lisää saatujen palautteiden pohjalta.

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistaminen

Uusi luonnonsuojelulaki (9/2023) tuli voimaan 1.6.2023. Lain nojalla annettiin ympäristöministeriön asetus vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta (933/2023, voimaan 15.9.2023), valtioneuvoston asetus Suomen luontopaneelista (940/2023, voimaan 1.10.2023) ja valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta (1066/2023, voimaan 14.12.2023). Uusi laki on tärkeä edistysaskel Suomen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Uutta luonnonsuojelulaissa on esimerkiksi suoraan lain nojalla suojellut tiukasti suojellut luontotyypit, vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ja Suomen luontopaneelin lakiin perustuva rooli.

Helmi-elinympäristöohjelma

Helmi-elinympäristöohjelma eteni tuloksekkaasti myös vuonna 2023. Soiden suojelussa ja arvokkaiden lintuvesien kunnostuksissa tulokset ylittivät odotukset. Arvokkaita soita suojeltiin yhteensä hieman yli 5 900 hehtaaria, eniten Pohjanmaalla, Kainuussa sekä Lapissa. Suojelualueiden soita ennallistettiin Metsähallituksen luontopalveluissa ja ELY-keskuksissa yli 3 000 hehtaaria.

Helmi-ohjelmassa lintuvesikohteiden kunnostustoimenpiteet kohdennetaan ensisijaisesti Natura 2000 -verkostoon kuuluville erityisen arvokkaille linnustonsuojelualueille. Vuonna 2023 kunnostustoimet valmistuivat peräti 31 kohteella. Kunnostustoimina tehtiin muun muassa ruoppauksia, rantaniittyjen niittoa ja rai-vauksia, pesimäsaarten rakentamista ja hoitokalastusta. Lisäksi haitallisten vieraslajien minkin ja supikoiran tehopyyntiä jatkettiin yli 70 kohteella.

Metsäisissä elinympäristöissä hoidettiin muun muassa lehtoja, jalopuumetsiköitä ja harjujen paahteisia elinympäristöjä. Yhteensä toimia tehtiin yli 140 luonnonsuojelualuekohteella. Perinnebiotooppien peruskunnostustöitä tehtiin Helmi-ohjelmassa noin 730 hehtaarin alueella. Pienvesien, rantojen, fladojen ja kluuvien kunnostuksia tehtiin ennätysellinen määrä eli yli 70 kohteella, ja esimerkiksi puroja kunnostettiin lähes 40 kilometriä.

Luontotiedon lisääminen ja hallinta

Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tutkimusohjelma (PUTTE2) hankkeiden (13 hanketta, myönnetty määräraha noin 2,4 milj. euroa vuosina 2021 ja 2022) päätösseminaari pidettiin 22.5.2023.

Luonnon monimuotoisuuden systemaattisten pitkäaikaisseurantojen BIOMON-tutkimusohjelman (10 hanketta, myönnetty määräraha noin 3 milj. euroa vuosina 2022–2024) hankkeet jatkoivat tutkimustoimintaansa vuonna 2023. Tutkimusohjelman tavoitteena on kehittää suomalaisten lajien ja luontotyyppien pitkäaikaisseurantoja ja seurannoissa käytettäviä menetelmiä valtakunnallisesti ja alueellisesti luonnonsuojelun näkökulmasta. Lisäksi tutkimusohjelma pyrkii lisäämään monimuotoisuuden seurannan kattavuutta tuomalla uusia lajeja ja luontotyyppisiä seurantojen piiriin sekä parantamalla seurantojen kustannustehokkuutta.

Pääosin ympäristöministeriön rahoittama ja Suomen ympäristökeskuksen (Syke) toteuttama Suomen ekosysteemiobservatorio (FEO) -hankkeen kolmas rahoituskausi (ympäristöministeriön osuus noin 1,7 milj. euroa) alkoi vuoden 2023 alussa. FEO-hanke kokoaa yhteen hajallaan olevia luonnon tilan seurantaan tukevia toimintoja ja kehittää tutkimus- ja seurantainfrastruktuurien puutteellisia osia. Hanke edistää havaintoverkoston, kaukokartoitusaineistojen, analyysialgoritmien sekä avoimien aineisto- ja raportointituotteiden hyödyntämistä ja kehitystyötä. Hanke päättyy keväällä 2024.

Muun muassa kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman seurantaan keskittyvän luonnontila.fi-järjestelmän ja sen taustalla olevien indikaattorien päivitystyö saatiin vuoden 2023 aikana päätökseen, ja verkkopalvelu lanseerattiin loppuvuodesta 2023.

Vuoden 2023 aikana ympäristöministeriö osallistui luontotiedon kansallisen koordinaatioryhmän (Lukki-ryhmän) toimintaan. Ryhmä julkaisi loppuvuodesta 2023 vuosille 2024–2035 yhteisen vision, jonka mukaan vuonna 2035 Suomessa seurataan luonnon monimuotoisuuden tilaa ja muutoksia mahdollisimman kattavasti ja koordinoitusti. Ryhmän ehdottaman kansallisen luontotiedon kehittämisohjelman

tavoitteina on myös kehittää luontoseurantoja ja niiden koordinaatiota, tuottaa uusia seurantamenetelmiä sekä parantaa luontotietojen yhteentoimivuutta ja löydettävyyttä. Ohjelman ensimmäisiä toimenpiteitä ovat muun muassa luontotietoverkoston perustaminen sekä luontotiedon jakamista tukevien palveluiden kehittäminen.

Suomen ympäristökeskus (Syke) laati vuosina 2016–2023 toteutetusta valtakunnallisten perinnebiotooppien päivitysinventoinnista raportin, joka julkaistaan vuonna 2024. Ympäristöministeriö on rahoittanut päivitysinventointia. Vuonna 2020 inventointi liitettiin Helmi-elinympäristöohjelmaan.

Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian luonnos oli ensimmäisen kerran kuultavana 14.12.2022–27.1.2023. Strategiasta päättäminen kuitenkin siirtyi päättyvältä hallituskaudelta seuraavalle hallituskaudelle. Strategian laatimisesta säädetään uudessa, 1.6.2023 voimaan astuneessa luonnonsuojelulaissa (9/2023, 13 §), jonka mukaan ympäristöministeriö laatii kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja strategian toimeenpanevan toimintaohjelman yhteistyössä muiden ministeriöiden ja keskeisten tahojen kanssa. Strategian ja sitä toimeenpanevan toimintaohjelman valmistelu jatkui ympäristöministeriössä keväällä 2023, jolloin strategiaa edelleen tiivistettiin ja sen tavoitteita muokattiin kesällä 2023 julkaistun pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisiksi. Valmisteluun osallistivat kesäkuussa 2023 asetetut, hallinnosta ja sidosryhmistä koostuvat laajapohjaiset biodiversiteettityöryhmä ja -ohjausryhmä. Loppuvuodesta 2023 etenkin toimintaohjelmaa valmisteltiin yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Strategiasta ja toimintaohjelmasta on tarkoitus tehdä valtioneuvoston päätös vuoden 2024 aikana.

Suomen sitoumukset Euroopan komissiolle luontokadon pysäyttämiseksi

EU:n biodiversiteettistrategian mukaan jäsenvaltioiden tuli laatia vuoden 2022 loppuun mennessä sitoumukset suojelupinta-alan nostamiseksi 30 prosenttiin ja luonto- ja lintudirektiivien luontotyyppien ja lajien tilan parantamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Sitoumuksissa kuvataan, miten jäsenmaat aikovat kasvattaa suojelupinta-alaansa sekä mitkä direktiiviluontotyyppit ja -lajit valitaan tilaltaan parannettaviksi ja minkä osalta tyydytään tilan heikkenemisen pysäyttämiseen. Suomen sitoumuksia työstettiin laajapohjaisissa työ- ja ohjausryhmissä vuoden 2022 aikana ja Suomen kansallisten sitoumusten valmistelua jatketaan vielä EU:n antaman alkuperäisen määräajan jälkeen. Tavoitteena on, että Suomen sitoumukset kootaan valtioneuvoston periaatepäätöksen muotoon ja ne toimitettaisiin Euroopan ympäristökeskukselle vuoden 2024 aikana.

EU:n komission ehdotus ennallistamisasetukseksi

EU-komissio antoi 22.6.2022 asetusehdotuksen luonnontilan parantamisesta (ennallistamisasetus). Ehdotuksessa on kyse elinympäristöjen ja lajiston tilan parantamisesta ja siinä on keskeisiltä osin kyse olemassa olevan yhteisölainsäädännön (luonto-, lintu-, vesipuite- ja meristrategiadirektiivi) toimeenpanon tehostamisesta. Ehdotus koskee myös asioita, joita ei ole ennen EU:n tasolla säädelty, kuten metsäluonnon ja kaupunkiympäristöjen monimuotoisuus ja pölyttäjäpopulaatiot. Ympäristöministeriö osallistui neuvotteluihin neuvoston yleisnäkemyksestä, josta päästiin sopuun 20.6.2023 ympäristöneuvoston kokouksessa. Ennen ympäristöneuvoston kokousta toimitettiin valtioneuvoston U-jatkokirje eduskuntaan 13.6.2023 ja eduskunnan suuri valiokunta täydensi lausunnollaan valtioneuvoston kantaa 16.6.2023. Suomi on ympäristöministeriön johdolla johdonmukaisesti vaikuttanut asetukseen sen valmistelun ja käsittelyn eri vaiheissa. Asetuksesta saavutettiin sopu kolmikan-taneuvotteluissa komission, Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston kesken 9.11.2023. Asetuksen virallinen hyväksyntä ja voimaan astuminen tapahtuvat vuonna 2024.

Lajisuojelun sopimukset

Euroopan luonnonsuojelusopimuksen (Bernin sopimus) 43. pysyvä komitea (27.11.–1.12.2023 Strasbourgissa) hyväksyi strategisen ohjelman vuoteen 2030 asti. Ohjelma on Bernin sopimuksen historian ensimmäinen, jossa on koottu yhteen kattavasti luonnonsuojelun tavoitteet, indikaattorit ja kohteet. Ohjelmassa korostetaan erityisesti Bernin sopimuksen synergioita muihin luonnonsuojelua koskeviin instrumentteihin, etenkin yhteyttä EU:n biodiversiteettistrategiaan ja Kunming-Montrealiin sekä painotetaan Bernin sopimuksen tärkeää roolia Euroopan neuvoston Reykjavikin julistuksen mukaisesti osana ihmisoikeuksien ja luonnon välistä yhteyttä.

Ramsarin kosteikkosopimuksen 62. pysyvässä komiteassa (4.–8.9.2023 Glandissa) hyväksyttiin sopimuksen vahvistamista, näkyvyyttä ja synergioita muihin luonnonsuojelusopimukseen koskevia päätöksiä ja tuettiin tieteellis-teknisen paneelin työtä kosteikkojen suojelun toteutuksessa.

Muuttavia petolintuja koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan (Raptors MoU; CMS-sopimuksen alainen) allekirjoittajien kolmas tapaaminen järjestettiin Dubaissa 3.–6.7.2023, jossa yhteisymmärryspöytäkirjaa ja sen liitteitä päivitettiin sekä arvioitiin pöytäkirjassa mukana olevien 93 petolintulajin suojelustatusta ja -tarvetta.

Euraasian ja Afrikan muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (AEWA) työtä ja tavoitteita edistää joukko pienempiä työryhmiä. Suomen kannalta keskeistä työtä tekee mm. European Goose Management Platform (EGMP). Työhön kuuluu mm. eri hanhilajien muuttoreittien seuranta. Vuonna 2023 EGMP esitti, että Suomi liitetään lyhytnokkahanhen osalta ns. "referenssimaihin", koska vuosittain Suomen kautta muuttavien hanhien määrä on jatkanut kasvuaan, ja Suomesta on tullut merkittävä osa lajin muuttoreittiä.

Kansallispuistot

Laki Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisesta tuli voimaan 1.6.2023. Laajennuksessa Tiilikkajärven kansallispuistoon liitettiin noin 3 768 hehtaaria valtion omistuksessa olevia maita Rautavaaran kunnassa Tiilikan, Pumpulikirkon, Löytynsuon–Maamonsuon ja Haravalehdon Natura 2000 -alueilta sekä Ylä-Keyritty-järven pohjoispuolelta. Tiilikkajärven kansallispuiston pinta-ala on laajennuksen jälkeen noin 7 220 hehtaaria.

Maisemanhoito

Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita (VAMA 2021) koskevaa aluevalikoidaan (186 aluetta) hyödynnetään maankäytön suunnittelun ohjauksessa (MRL) ja luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelussa. Alueita koskevaa tiedotus- ja tutkimustoimintaa on kehitetty mm. Suomen ympäristökeskuksen (Syke) verkkosivustoa hyödyntäen.

Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelu eteni. Kahden uuden valtakunnallisen maisemanhoitoalueen valmistelua jatkettiin: Sallan Saijaan ja Suomussalmen vienalaiskyliin. Lisäksi aloitettiin uuden valtakunnallisen maisemanhoitoalueen valmistelu Varsinais-Suomen Paimionjokilaaksoon.

Arktisen alueen ympäristöyhteistyö

Arktinen neuvosto jatkoi vuoden 2023 aikana strategista taukiaan, jonka aikana Venäjä ei osallistunut työryhmien työhön. Useimmat työryhmät kuten CAFF ja PAME ovat tilanteesta huolimatta jatkaneet niiden hankkeiden valmistelua, joihin Venäjä ei osallistu.

Suomen puheenjohtajuuskausi Arktisen neuvoston CAFF-luonnonsuojelutyöryhmässä päättyi toukokuussa 2023. Vuoden 2023 aikana ympäristöministeriö järjesti kansainvälisen perinteistä tietoa koskevan työpajan Inarissa. Puheenjohtajuuskauden aikana järjestettiin kirjoituskilpailu "Pohjoinen luontoni" peruskoululaisille

yhteistyössä Ylen kanssa. Toimittajille järjestettiin Inarissa kaksipäiväinen toimittajakoulutus yhteistyössä Arktisen keskuksen, Suomen tiedetoimittajain liiton ja Ympäristötoimittajat ry:n kanssa arktisen luonnon monimuotoisuudesta ja saamelaiskulttuurista. Lisäksi valmisteltiin arktisen luonnon monimuotoisuutta käsittelevät oppimateriaalit alakoululaisille yhteistyössä WWF Suomen kanssa. Ympäristöministeriö valmisteli kansalliset prioriteetit sisältävän selvityksen Arktisen neuvoston biodiversiteettitoimintaohjelmaa varten ja aiheesta järjestettiin kansallinen webinaari toimijoiden sitouttamiseksi toimeenpanoon. Suomi johtaa CAFF-työryhmässä kolmea kansainvälistä hanketta: ilmastonmuutoksen ekosysteemivaikutukset arktisella alueella (yhdessä AMAP-työryhmän kanssa), tietokortit koskien arktisten elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä ja arktisen alueen vieraslajeja (yhdessä PAME-työryhmän kanssa) sekä alkuperäiskansojen perinteisen tiedon käyttö arktisten metsien suojelussa ja ennallistamisessa yhteistyössä etenkin arktisten alkuperäiskansajärjestöjen kanssa.

Arktisen neuvoston meriympäristön suojelutyöryhmä (PAME) pystyi pitkälti jatkamaan hanketoimintaansa Arktisen neuvoston strategisesta tauosta huolimatta. Ruotsi kutsui maaliskuun lopulla koolle kaikki PAME-työryhmän maat sekä alkuperäiskansojen edustajat lukuun ottamatta Venäjää. Strateginen tauko on hidastanut joidenkin hankkeiden etenemistä, mutta moni hanke on edennyt normaalisti. Suomi osallistui aktiivisesti etenkin meriroska-toimenpideohjelman toteutukseen sekä meriluonnonsuojelun asiantuntijaryhmän Info Brief -hankkeisiin, joista kaksi tehdään yhdessä CAFF-työryhmän kanssa. Ensimmäisten Info Brief -tietolehtien editointi seitsemälle alkuperäiskansojen- ja kahdeksan arktisen maan kielille on loppusuoralla. PAME:n keskisen jäämeren hanke (CAO) on edennyt odotettua hitaammin, mutta sekin oli viimeistelyvaiheessa vuodenvaihteessa 2023–2024 ja päättynee 2024 keväällä. MPA Framework -päivityshanke eteni hyvin vuoden 2023 aikana. Yhdysvallat kutsui koolle meriluonnonsuojeluasiantuntijaryhmän neljän hankkeen valmistelukokouksen Washington DC:hin, ja siihen osallistuivat Yhdysvaltojen lisäksi Kanada, Suomi, Ruotsi ja Tanska.

Arktista yhteistyötä tehdään lisäksi Koillis-Atlantin suojelukomission (OSPAR) puitteissa, jossa Suomi toimii arktisen työryhmän puheenjohtajana kesään 2025 saakka. Puheenjohtajuustehtävässään Suomi on erityisesti keskittynyt alkuperäiskansojen osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen tilanteessa, jossa alkuperäiskansoilla ei toistaiseksi ole ollut lainkaan mahdollisuutta osallistua OSPAR-komission työhön.

Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa.

Ympäristönsuojelu ja ympäristöriskit

Hallituksen esitys ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (nykyisen ilmanlaatuidirektiivin toimeenpanon täydennys) hyväksyttiin eduskunnassa ja lain muutos on vahvistettu. Lain muutokseen liittyvä valtioneuvoston asetuksen muutos esiteltiin valtioneuvoston hyväksyttäväksi 30.3.2023. Muutokset liittyvät komission Suomea kohtaan aloittamaan valvontamenettelyyn.

Kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 (KISO) päivitys hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa 2.3.2023. Ohjelma liittyy EU:n ns. päästökattodirektiivin toimeenpanoon. Ympäristöministeriö asetti ilmansuojeluohjelman toimeenpanoverkon uudelle toimikaudelle 11.5.2023–31.3.2027.

Lainsäädäntöselvitys tuulivoimaloiden purkamista ja jätehuoltoa koskien lainsäädännön muutostarpeiden arvioimiseksi julkaistiin marraskuussa 2023.

Kaivannaisjätteitä koskeva valtioneuvoston asetuksen muutos tuli voimaan maaliskuussa 2023. Muutos liittyi kaivannaisjätedirektiivin täytäntöönpanon seurantaan. Tietojen raportointivastuu siirrettiin Sykeltä Kainuun ELY-keskukselle.

Ympäristöministeriö järjesti ympäristönsuojelun neuvottelupäivät, useita pilaantuneiden maa-alueiden (PIMA) tilaisuuksia sekä polttolaitosten parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) neuvottelupäivät.

EU:n komission ehdotus teollisuuspäästödirektiivin päivityksestä

Komission teollisuuspäästödirektiiviä koskevasta lainsäädäntöehdotuksesta saavutettiin neuvoston yleisnäkemyks 16.3.2023 ja Euroopan parlamentin kanta 11.7.2023, jonka jälkeen ehdotuksen käsittelyyn vaikutettiin 28.11.2023 saavutettuun kolmikantamenettelyn sopuun saakka. Direktiiviehdotuksella laajennetaan jonkin verran sen soveltamisalaa, täsmennetään olemassa olevia säännöksiä ja edistetään kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumisoikeuksia. Uudistuksessa huomioidaan myös muun muassa teollisuuden siirtymä kohti puhdasta tuotantoa, kiertotaloutta ja ilmastoneutraalia toimintaa. Neuvottelujen tukena on ollut kansallinen taustaryhmä, joka on kokoontunut säännöllisesti kesään 2023 asti. Ryhmän toimikausi päättyi vuoden lopussa.

Asetus teollisten toimintojen päästötietojen raportoinnista ja portaalista

Päästötietojen raportointia koskevalla asetusehdotuksella korvataan asetukset epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevan eurooppalaisen rekisterin perustamisesta ja eräiden direktiivien muuttamisesta annettu asetukset,

ns. teollisuuspäästöportaaliasetus. Muutoksen tavoitteena on, että EU:n laajuinen päästörekisteri antaa laajemmin tietoa jäsenvaltioiden ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä niiden päästöistä ja jätteistä. Suomen kannoja tuotiin neuvotteluihin 28.11.2023 saavutettuun kolmikantamenettelyn sopuun saakka. Tämänkin vaikuttamistyön taustalla on ollut sama kansallinen taustaryhmä kuin teollisuuspäästädirektiivin valmistelussa. Edustettuina ovat olleet keskeiset ministeriöt ja sidosryhmät. Taustaryhmä on kokoontunut neuvotteluiden aikana noin 20 kertaa. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2028.

Ilmanlaatudirektiivin uudistaminen

Ympäristöministeriö vaikutti vuoden 2023 aikana komission ilmanlaatua ja sen parantamista koskevan direktiiviehdotuksen käsittelyyn neuvoston ympäristötyöryhmässä. Ehdotuksen keskeisenä tavoitteena on parantaa ilmanlaatua merkittävästi EU:n alueella jo vuoteen 2030 mennessä. Neuvoston yleisnäkemys saavutettiin marraskuussa 2023. Direktiivillä arvioidaan saavutettavan myönteisiä vaikutuksia ilmanlaatuun Suomessa ennen kaikkea direktiiviehdotuksen ja nykyisen sekä tulevan EU:n päästösääntelyn yhteisvaikutuksesta, joka vähentää Suomeen tulevaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeumaa erityisesti pienhiukkasten osalta. Direktiivineuvotteluja on tukenut ministeriöistä ja sidosryhmistä koostunut taustaryhmä.

Nitraattidirektiivin toimeenpano

Nitraattidirektiivin mukainen raportointi vuosien 2020–2023 osalta on toteutettava 30.6.2024 mennessä. Vuonna 2023 perustettiin Suomen ympäristökeskuksen (Syke) ja ympäristöministeriön yhteinen raportointitiimi ja valmisteltiin suunnitelma raportoinnin toteuttamisesta. Suunnitelma kattaa vesistöjen seurantatiedot, tarkastelut pinta- ja pohjavesien tilan kehittymisestä sekä kansallisen toimintaohjelman toimeenpanon.

Vesien- ja merenhoidon suunnittelu

Valtioneuvoston joulukuussa 2021 hyväksymien vesien- ja merenhoidon suunnitelmien (2022–2027) toimeenpano jatkui ja toimeenpanoa tehostettiin vesiensuojelun tehostamisohjelman rahoituksella. Merenhoidon osalta osa toimenpiteistä saatiin toteutettua tai toteutusta edistettyä, ja toimeenpano etenee myös mm. Biodiversea LIFE IP -hankkeen puitteissa ja muiden hankkeiden avulla (rahoitusmuotona esim. EMKVR, TEAS, IBA). Myös vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjen ohjauskeinojen toteutus eteni. Maatalouden osalta rahoitettiin esimerkiksi suunnitelma

maatalouden vesistökuormituksen seurantaverkon kehittämiseksi ja käynnistettiin suunnitelman toimeenpano. Lisäksi selvitettiin kasvihuonetuotannon vaikutuksia vesiin ja haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksia.

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanon vauhdittamiseksi käynnistettiin LIFE SIP -hankkeen valmistelu, jota tehtiin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen johdolla ympäristöministeriön ohjauksessa. ACWA-hankkeessa on mukana laaja toimijajoukko (16 partneria) ja sen budjetti on noin 28,5 milj. euroa. Hankkeen konsepti pääsi seuraavalle hakukierrokselle ja lopullinen hakemus jätetään 5.3.2024 mennessä.

Vesien- ja merenhoidon uudistetun organisaation mukaiset ryhmät (neljä koordinaatioryhmää ja ohjausryhmä) jatkoivat toimintaansa. Sidosryhmiä sitoutettiin vesien- ja merenhoitotyöhön valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä, joka kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Lisäksi järjestettiin sidosryhmätilaisuuksia, kuten Vaikuta Vesiin -päivät Kouvolassa 29.–30.8.2023. Vesienhoitosuunnitelmien päivittäminen vuosille 2028–2033 käynnistyi vesien ominaispiirteiden tarkastelulla. Kuuleminen vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä, aikataulusta ja työohjelmasta alkoi 15.12.2023. Merenhoidon puitteissa koostettiin Suomen merialueen uusi tila-arvio, jonka valmistelu eteni 2023 aikana hyvin aikataulun mukaan. Tämän tila-arvion kuuleminen alkoi joulukuussa 2023 ja päättyi 15.3.2024. Kuulemisaineisto julkaistiin vain internet-versiona. Tila-arvio onnistuttiin tiivistämään, ja se pyrittiin kirjoittamaan siten, että myös kansalaiset saavat siitä enemmän irti. Se on sivumäärältään noin puolet verrattuna vuoden 2018 vastaavaan tilaraporttiin. Vuonna 2023 valmistui myös kansalaisille suunnattu tiivis merenhoidon toimenpideohjelman esite.

Vesiensuojelun tehostamisohjelma ja Saaristomeri-ohjelma

Vesiensuojelun tehostamisohjelman toimeenpano eteni hyvin vuoden 2023 aikana. Käynnissä olevien yli 200 kunnostushankkeen lisäksi käynnistyi n. 160 uutta hanketta, joiden pääpaino oli vesistöissä tehtävissä kunnostustoimissa. Hankkeissa on myös parannettu vesi- ja rantaelinympäristöjä sekä vähennetty valuma-alueilta tulevaa kuormitusta suunnittelemalla ja toteuttamalla erilaisia vesiensuojelurakenteita.

Luonnonmukaisten vesienhallinnan menetelmien ja maanomistajien välisen yhteistyön kehittämistä jatkettiin, ja 17 uutta maa- ja metsätalouden vesienhallintahanketta käynnistyi. Uutta tutkimustietoa saatiin kaksitasouomien monihyötyisyydestä niiden laajempaa käyttöönottoa varten. Vesiensuojelulle tärkeissä maa- ja metsätalouden kohteissa jatkettiin vuonna 2022 käynnistyneitä pilottihankkeita

Etelä-Savossa, Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla. Pilottien tavoitteena on maa- ja metsätalouden vesienhallinnan valuma-aluelähtöisen suunnittelun ja toteutuksen kehittäminen.

Maatalouden aiheuttamaa rehevöitymistä torjuttiin edelleen peltojen kipsikäsittelyllä. Laskennallisesti maatalouden vuosittaista fosforivalumaa Itämereen vähennettiin lisää noin 32 tonnilla. Kaikkiaan peltojen kipsikäsittelyllä on vuodesta 2020 lähtien vähennetty fosforivalumaa Itämereen noin 77 tonnilla. Peltojen rakennekalkki- ja ravinnekuikutuskäsittelyn vaikutusten seuranta jatkettiin tehtyjen vesien-suojelutoimien pitkäaikaisvaikutusten tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Savijoella käynnistettiin valuma-aluemittakaavassa uusi tutkimus- ja kehittämishanke kaikkien maanparannusaineiden, kipsin, rakennekalkin ja maanparannuskuidun yhteiskäytöstä.

Saaristomeri-ohjelmassa jatkettiin kesällä 2022 valmistuneen maatalouden vesien-suojelun tiekartan toimeenpanoa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Tavoitteena on Saaristomeren valuma-alueen maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen niin, että alue saadaan pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien listalta (hot spot -lista) viimeistään vuonna 2027. Tiekartan keinoilla voidaan vähentää Saaristomeren ravinnekuormaa 100–150 tonnilla vuodessa, ja sen vuosittaiset kustannukset ovat vähintään 18 milj. euroa.

Viemärylivuotoja ennaltaehkäisevistä ja ympäristövahinkoja vähentävistä menetelmistä saatiin uutta tietoa. Seitsemän uutta kaupunkivesien hallinnan hanketta käynnistyi. Niissä parannetaan kaupunkivesien hallintaa luomalla menettelytapoja ja toimintamalleja alueiden käytön, kaavoituksen ja vesihuollon sekä kunnan muiden vesiensuojeluun vaikuttavien toimialojen yhteistyön parantamiseksi.

Ympäristön tilan seuranta

Ympäristön tilan seurannan strategian ja sitä ohjaavan toimenpideohjelman toteutus käynnistettiin. Strategialla asetetaan suuntaviivat seurannan kehitykselle ja tiedonhallinnalle vuoteen 2030. Tavoitteena on ketterä ja tehokas ympäristötiedon keruu. Toimenpideohjelmaa koordinoi Suomen ympäristökeskus (Syke) ja toteutukseen osallistuvat kaikki merkittävät ympäristötietoa tuottavat organisaatiot.

Vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistushankkeessa (PISARA) keskityttiin pintavesisovelluksien kehittämiseen sekä viimeisteltiin jo tuotantoon otettuja pohjavesien viranomaistoimintoja. Viranomaistoiminnot tuottava PISARA-hankkeen

vaihe päättyy helmikuussa 2024. Tämän jälkeen kilpailutetaan ja aloitetaan loppuvaihe, jossa kehitetään kaikille vesitiedon käyttäjille avoin käyttöliittymä vesitiedon hakuun ja raportointiin.

Vesiseurantojen ostopalveluiden toteutus jatkui suunnitellusti, eikä merkittäviin ongelmiin työn ja analyysien laadun suhteen jouduttu puuttumaan. Seurannan kustannukset nousivat palveluntuottajien tarkistettua hintansa, ja vallitsevan nousujohteisen inflaation takia hintoihin on odotettavissa tarkistusaineita myös kuluvana vuonna.

Ravinteiden kierrätysohjelma

Vuonna 2023 valmistui seitsemän hanketta, joiden avustussumma oli yhteensä noin 6,1 milj. euroa. Neljä investointia (n. 5,8 milj. euroa) parantaa jäteveden käsittelyn ravinteiden ja energian talteenottoa sekä energiataloutta. Investoinneilla otetaan talteen vuosittain 20–30 tonnia fosforia, vähennetään lämpöenergian kulutusta n. 30 GWh ja otetaan jätevedestä hukkalämpöä talteen n. 17 GWh vuodessa. Lisäksi vahvistetaan sähkön tuotantoa biokaasusta vähentäen hiilidioksidipäästöjä. Kolme TKI-hanketta (n. 0,3 milj. euroa) edistää fosforin talteenottoa sekä jätevesilietteen ja muiden jätevirtojen jatkojalostusta biohiileksi. Avustuksiin käytettiin Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman varoja, kansallista huoltovarmuuden ja energiaomavaraisuuden määrärahaa sekä vuoden 2020 lisätalousarvion määrärahaa kuntien nopeavaikutteisiin elvytystoimiin.

Lisäksi vuonna 2023 jatkettiin viittä aiemmin käynnistettyä hanketta sekä käynnistettiin 25 uutta investointi- ja TKI-hanketta, joille myönnettiin avustuksia noin 17,9 milj. euroa. Jatkuvilla ja käynnistyneillä hankkeilla tavoitellaan merkittäviä positiivisia vaikutuksia ravinteiden kierrätykseen ja jätevesien energiatalouteen.

EU:n komission ehdotus yhdyskuntajätevesidirektiivin ja eräiden muiden direktiivien muuttamisesta

Valtioneuvoston U-kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä valmistui 1.3.2023. EU:n komission lokakuussa 2022 julkaisemaa lainsäädäntöehdotusta yhdyskuntajätevesidirektiivin muuttamisesta käsiteltiin lukuisia kertoja neuvoston ympäristötyöryhmässä, ja neuvoston yleisnäkemyksessä, jossa Suomelle tärkeät asiat oli hyvin huomioitu, saatiin aikaan 16.10.2023. Trilogit alkoivat 21.11.2023. Ehdotuksella pyritään vesiensuojelun ohella mm. hillitsemään ilmastonmuutosta, tehostamaan laitosten energiatehokkuutta sekä edistämään ravinteiden kierrätystä. Lääke- ja kosmetiikkateollisuuden

tuotteille esitetään otettavaksi käyttöön laajennettu tuottajavastuujärjestelmä, joka vastaa tietyin edellytyksin mikroepäpuhtauksien jätevesistä poistamisen kustannuksista.

Komission ehdotusta muuttaa vesipuitedirektiiviä, pohjavesidirektiiviä ja ympäristölaatonormidirektiiviä käsiteltiin neuvoston ympäristötyöryhmän epävirallisissa etäkokouksissa. Puheenjohtajamaa esitti kompromissiehdotuksen, joka perustui jäsenmaiden kirjallisiin kommentteihin sekä epävirallisten etäkokouksien keskusteluihin. Ehdotusta käsiteltiin joulukuussa neuvoston ympäristötyöryhmässä.

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen

Vesienhoidon sitovia ympäristötavoitteita ja niistä poikkeamista koskevien säännösten valmistelua jatkettiin ympäristöministeriön asettamassa työryhmässä. Työryhmä luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun yksimielisen mietintönsä 2.10.2023, jonka jälkeen mietinnöstä järjestettiin laaja lausuntokierros. Valmistelua jatketaan työryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta virkautyönä yhteistyössä muiden keskeisten ministeriöiden kanssa.

Kansainvälinen yhteistyö vesien ja merten suojelussa

Itämeren suojelukomission (HELCOM) yhteistyö on ollut virallisesti tauolla Venäjän hyökkäyssodan seurauksena helmikuusta 2022 lähtien. Käytännössä komission muut osapuolet ovat tauosta huolimatta jatkaneet yhteistyötä keskenään täysimääräisesti mutta epävirallisessa muodossa. Lokakuussa 2023 HELCOM julkaisi Itämeren kolmannen holistisen tilanarvion (State of the Baltic Sea 2023). Lisäksi ympäristöministeriössä valmisteltiin vuonna 2023 toimeenpanosuunnitelma HELCOM:in Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan, BSAP) kansalliselle toimeenpanolle.

YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisuudessa saatiin maaliskuussa 2023 aikaan uusi sopimus kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten merialueiden suojelusta ja kestävästä käytöstä (nk. BBNJ-sopimus). Suomi allekirjoitti sopimuksen syyskuussa 2023 ja on aloittanut sopimusta koskevan kansallisen hyväksymis- ja voimaansaattamistyön. Suomea lähimmät kansallisen lainkäyttövallan ulkopuoliset merialueet sijaitsevat arktisella alueella. Suomi edistää näiden alueiden suojelua aktiivisesti Koillis-Atlantin suojelukomissio OSPAR:n arktisen ryhmän puheenjohtajan roolissa. Puheenjohtajuustehtävässään Suomi on erityisesti keskittynyt alkuperäiskansojen osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen tilanteessa, jossa alkuperäiskansoilla ei toistaiseksi ole ollut lainkaan mahdollisuutta osallistua OSPAR-komission työhön.

Ympäristöministeriö osallistui osana Suomen valtuuskuntaa Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) vesikonferenssiin, joka järjestettiin maaliskuussa New Yorkissa. Suomi sitoutui YK:n kestävä kehityksen veteen ja sanitaatioon liittyviin tavoitteisiin. Suomen sitoumukset perustuvat pitkälti Suomen kansalliseen vesienhoitotyöhön ja Suomen vesialan kansainväliseen strategiaan.

Merialuesuunnittelu

Ympäristöministeriö laati osaksi Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää (RYTJ) merialuesuunnitelman tietomallin. Ympäristöministeriö laati yhteistyössä sidosryhmien kanssa merialuesuunnitteluun ja merenhoidon toimenpideohjelmaan kuuluvan rannikkostrategian luonnoksen sekä laati suunnitelmat niin ikään merenhoidon toimenpiteisiin kuuluvien ”merialuesuunnitelman tarkistamis- ja tietotarpeiden selvittämiseksi” ja ”merialuesuunnitelman vaikuttavuuden arviointi- ja seurantaohjelman” toteuttamiseksi. Ympäristöministeriö osallistui yhdessä maakuntien liittojen merialuesuunnittelu-yhteistyön kanssa useisiin kansainvälisiin hankkeisiin Itämeren maiden 2021 hyväksymän Merialuesuunnittelun tiekartan 2030 toteuttamiseksi.

Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta.

Maakuntakaavoituksen edistäminen

Ympäristöministeriö on osallistunut maakuntakaavoituksen viranomaisyhteistyöhön antamalla kaavaehdotuksista lausunnot sekä osallistamalla maakuntakaavojen viranomais- ja muihin neuvotteluihin, millä keinoin ympäristöministeriö varmistaa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja muiden merkitykseltään valtakunnallisten asioiden huomioimisen ja toteutumisen maakuntakaavoituksessa sekä maankäyttö- ja rakennuslain säännösten noudattamisen. Vuoden 2023 aikana ympäristöministeriö antoi lausunnot neljästä maakuntakaavasta. Vuoden lopussa maakuntien liitoissa oli vireillä 18 maakuntakaavaa. Ympäristöministeriö selvitti yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa maakuntakaavoituksen nykytilaa ja kehittämistarpeita (Tulevaisuuden maakuntakaava -hanke). Hankkeen tuloksia hyödynnetään alueidenkäyttölain valmistelussa ja maakuntakaavoituksen muussa kehittämisessä.

Monimuotoiset metsät toimivat riittävinä hiilinieluinä ja vahvistavat luonnon monimuotoisuutta.

Metsien suojelu

Metsiensuojelua edistävä METSO-ohjelma jatkui tuloksellisesti vuonna 2023. METSO-ohjelman kautta suojeltiin pysyvästi yli 4 300 hehtaaria metsää sekä kahdenkymmenen vuoden määräaikaisin rauhoituksin vajaat 100 hehtaaria metsää. Lisäksi Pohjois-Suomen metsien vapaaehtoista suojelua edistettiin yli 3 200 hehtaarilla. Lakisääteisten suojeluohjelmien suojelua toteutettiin reilut 1 100 hehtaaria.

Suojelualueverkostoa täydennettiin vuoden aikana kokonaisuudessaan yli 14 700 hehtaarilla.

Ympäristönäkökulmien huomioon ottaminen metsäsektorilla

Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti metsänhoitosuosituksen päivitykseen vuonna 2023. Suosituksia päivitettiin mm. vesiensuojelun ja talousmetsien luonnonhoidon osalta. Lisäksi suosituksiin tuli useita pienempiä päivityksiä. Ympäristöministeriö osallistui myös useisiin Kansallisen metsästrategian 2035 -kärkihankkeita työstäviin verkostoihin, joissa tavoitteita on määritelty tarkemmiksi toimenpiteiksi.

Rakennetun ympäristön digitalisaatio

Rakennetun ympäristön digitaalista tiedonhallintaa toteuttava Ryhti-hanke jatkui vuonna 2023. Ryhti-tietojärjestelmän hyödyntämiseen liittyvä lainsäädäntö hyväksyttiin alkuvuodesta ja sen toteutus aloitettiin tavoitteena saada tietojärjestelmä käyttöön vuonna 2024. Tietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvä maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen sanastotyö valmistui. Sen myötä peräti 510 käsitettä määritelmiseen lisättiin tai päivitettiin Rakennetun ympäristön pääsanastoon ja uuteen Kulttuuriympäristösanastoon. Ennalta määritellyt käsitteet ovat tärkeitä sujuvan tiedonsiirron toteutumiselle, kun ihmisen tekemää tulkintaa ei enää tarvita.

Rakennetun ympäristön digitaalisen tiedonhallinnan muutos kunnissa käynnistyi, kun 287 kuntaa ja/tai maakunnan liittoa oli vuoden 2023 loppuun mennessä tehnyt toimeenpanosuunnitelman siirtymisestä digitaaliseen rakennetun ympäristön tiedonhallintaan. Ryhti-tietojärjestelmän testaaminen käynnistyi 20 kumppanikunnan ja kolmen maakuntaliiton kanssa, jotka kehittävät yhdessä tietojärjestelmän toteuttajien kanssa teknisiä valmiuksia ja valtakunnallisia malleja tietojärjestelmän laajempaa käyttöönottoon siirtymiseksi. Voimassaolevien kaavojen digitointia tietojärjestelmään pilotoitiin Pohjois-Savon ELY-keskuksen alueen kuntien kanssa. Pilotissa onnistuttiin kokoamaan kaavojen ulkorajat ja skannatut kaavaotteet Ryhti-järjestelmään, jotta niitä voidaan hyödyntää eri viranomaisprosesseissa

ja kansalaisten toimesta. Nykyinen hankerahoitus ei tule kuitenkaan riittämään voimassaoleviin paperisessa tai sähköisessä muodossa olevien kaavatietojen digitointiin ja saattamiseen järjestelmään.

1.2.3 Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Kiertotalous on talouden valtavirtaa, ja luonnonvarojen käyttöä on vähennetty merkittävästi.

Rakentamisen kiertotalous

Rakentamisen kiertotalouden edistämässä painopiste on ollut materiaalikiertojen edistämässä. Osana uutta rakentamislakia on valmisteltu ympäristöministeriön asetusluonnos purkumateriaali- ja rakennusjätteselvityksestä, joka on lausuttavana alkuvuodesta 2024. Purkumateriaali- ja rakennusjätteselvityksen tavoitteena on edistää purkumateriaalien laadukasta hyödyntämistä ja kehittää rakennus- ja purkujätetilastointia. Selvitysten raportointiin ja tallentamiseen liittyvä valtakunnallinen tietojärjestelmän suunnittelu edistyi ja tietojärjestelmä toteutetaan suunnitellusti vuonna 2024.

Rakentamislakiin sisältyvän, rakennuksen elinkaariominaisuuksia koskevan olennaisen teknisen vaatimuksen pohjalta perustetun asiantuntijaryhmän työ valmistui. Työssä tarkasteltiin rakennuksen pitkäikäisyyttä tukevien elinkaariominaisuuksien, monikäyttöisyyden, korjattavuuden, purettavuuden ja uudelleenkäytettävyyden käsitteitä, arviointikriteerejä sekä ohjausta rakentamislakiesityksen ja edellisenä vuonna valmistuneen esiselvityksen pohjalta. Aiheeseen liittyvä raportti valmistuu vuoden 2024 alussa.

Rakentamisen toimitusketjussa ja rakentamisessa käytettyjen kalvomuovien erilliskeräys edistyi. Rakentamisen muovit green deal -sopimuksia on tehty 21 kappaletta vuoden 2023 loppuun mennessä. Sopimuksen toimeenpanoa tukee myös Motivan ylläpitämä rakennusalan ammatillisen ja täydennyskoulutuksen verkkokoulutusohjelma, jossa otettiin käyttöön jo kymmenes moduuli: Ympäristövastuullinen toiminta rakennustyömaalla. Syksyllä 2023 panostettiin erityisesti kuntien viestintään Rakentamisen muovit green deal -sopimuksesta. Lisäksi on jatkettu Kestävän purkamisen green deal -sopimuksen toimeenpanoa, jossa päätavoitteena on lisätä purkumateriaalien uudelleenkäyttöä ja kierrättämistä edistämällä korjaus- ja purkuhankkeissa syntyvien purkumateriaalien markkinoiden toimivuutta. Vuoden 2023 lopulla sitoumuksen tehneitä oli 14.

YK:n ympäristöohjelman (UNEP) alainen, Suomen vetämä Sustainable Buildings and Construction (SBC) -ohjelma päättyi vuoden 2022 lopulla. SBC:n toimintakauden päätyttyä Suomi jatkoi kestävästä kulutuksesta ja tuotannon edistämisestä rakentamisen kiertotalouden alueella uuden mandaatin puitteissa UN-Environmentin koordinoiman Global Alliance for Buildings and Construction -verkoston alaisuudessa. Uusi Circular Built Environment -ohjelma (CBE) ja työryhmä käynnistyi keväällä. Suomen rahoituksen turvin käynnistettiin mm. rakentamisen kiertotalouden kansallista tilannetta arvioiva järjestelmä. Suomi järjesti Global Alliance for Buildings and Construction -verkoston vuosikokouksen (assembly) Helsingissä kesäkuussa 2023.

Kiertotalous ja jätteet

Kiertotaloutta edistetään pitkäjänteisesti kiertotalouden strategisen ohjelman toteuttamisella. Ohjelmassa on linjattu kansallisia tavoitteita resurssitehokkuudelle ja luonnonvarojen käytölle vuoteen 2035. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoden 2027 linjaa jätteiden vähentämiseen ja hyötykäyttöön liittyviä toimia ja tavoitteita. Lisäksi kiertotaloutta edistetään lainsäädännön ja verotuksen keinoin sekä muun muassa kansallisen muovitiekartan toteuttamisella.

Kiertotalouden strategisen green dealin valmistelua tukeva tutkimuslaitosten skenaariotyö kiertotaloustoimien vaikutuksesta talouteen ja ympäristöön sekä vaikuttavimmista toimista kiertotalouden edistämiseksi on viimeistelyvaiheessa ja tästä ennakkotiedot julkaistiin marraskuussa 2023. Toteutettiin pilotointina Circular Design -kehitysohjelma, johon osallistui 50 yrityksen johtoa edustavaa ja tuotekehityksestä vastaavaa henkilöä.

Komission vuoden 2020 kiertotalouden toimintasuunnitelman aloitteista neuvoteltavina olivat kertomusvuoden aikana muun muassa akkuasetus, jätteen siirtoasetus, sähkö- ja elektroniikkaromudirektiiviä koskeva muutos, pakkaus- ja pakkausjäteasetus, ympäristövaihtelua koskeva direktiiviehdotus sekä jätedirektiivin muuttamista tekstiilijätteiden ja elintarvikkejätteiden osalta koskeva ehdotus. Akkuasetusehdotus hyväksyttiin kesällä 2023 ja sen vaiheittainen toimeenpanotyö alkoi heti. Kunnianhimoiset asetukset tukevat Suomen akkuklusterin kehittymistä. Neuvottelut ja vaikuttamistyö pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen (PPWR) osalta jatkui Suomen kannan pohjalta koko vuoden vilkkaana. Asetuksesta saavutettiin yleisnäkemys joulukuun ympäristöneuvostossa.

Kansallinen jätesääntely on jatkuvassa muutoksessa. Vuoden 2023 alussa tuli voimaan jätehuoltorekisterin uusia vaatimuksia sekä jätehuolto- ja tuottajarekisterin tietopalvelujen käyttöön ottoa koskeva jätelain muutos, tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä annetun direktiivin (SUP-direktiivi) uusia

tuotevaatimuksia, pakkausten tuottajavastuun laajennusta ja uusia tuoteryhmiä koskeva muutos sekä kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntirajan muuttaminen pysyvästi kymmeneen prosenttiin ja yhdyskuntajätehuollon järjestämisvastuuta koskevan siirtymäajan säätäminen hyvinvointialueille. Jätelainsäädännön toimeenpanon tueksi julkaistiin oppaita ja ohjeita sekä järjestettiin koulutusta. Vuoden 2023 syyskaudella valmistauduttiin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman jätelakia koskevien kunnan vastuuseen ja kilpailuneutraliteettiin liittyvien kirjausten toimeenpanoon taustakeskusteluihin ja -selvityksiin.

Uusiomateriaalien tuotteistamista pohtiva UTU-työryhmä sai työnsä päätökseen vuoden 2023 aikana. Työ toimii pohjana jätteen luokittelun päättymistä (ei enää jätettä, EEJ) ja sivutuotteita koskevan päätöksenteon sujuvoittamista koskevan menettelyn säätämisessä. Mekaanisesti kierrätettyä muovia koskeva valtioneuvoston EEJ-asetus lähetettiin notifioitavaksi.

Ympäristöministeriön johdolla toteutetun jäte- ja tuotetietojärjestelmän (JTT) kehittämissuunnitelman ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 2023 keväällä. Hankkeen tavoitteena oli vastata EU:n uusiin jätetietojen raportointi- ja seurantavelvoitteisiin sekä tilastoinnin, ympäristönsuojelun valvonnan ja muiden tiedon tarvisijoiden tarpeisiin. Hanketta jatkettiin vuosille 2023–2025.

Muovifoorumi järjestettiin 24.10.2023 ja ympäristöministeriö jakoi tilaisuudessa ensimmäisen Muovin kierto -palkinnon.

Kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuus paranee, rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.

Eduskunta hyväksyi uuden rakentamislain (751/2023) 1.3.2023. Rakentamislakia korjataan ennen sen voimaatuloa niin, että hallinnollinen taakka kevenee, byrokratia vähenee, valitusoikeus selkeytyy ja päävastuullisen toteuttajan vastuu täsmenyy. Lisäksi lakiin määritellään rakentamislupien käsittelyaikatakuu. Loppuvuodesta 2023 valmisteltiin virkatyönä hallituksen esitys rakentamislain muuttamisesta lausuntokierrosta varten. Rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025, ja tavoitteena on saada muutokset voimaan samaan aikaan uuden lain kanssa.

Ympäristöministeriössä on valmisteltu vuonna 2023 uuden rakentamislain nojalla annettavia asetuksia, kuten ympäristöministeriön asetuksia rakennuksen ilmastaselvityksestä ja materiaaliselosteesta, rakennuksen purkumateriaali- ja rakennusjätteselvityksestä, rakentamislain tietomallien toimittamisesta ja asuin-, majoitus- ja työtiloista sekä valtioneuvoston asetusta rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvoista. Ympäristöministeriö asetti seurantarayhmän tukemaan rakentamislain nojalla

annettavien asetusten valmistelua. Ryhmä antaa 1.11.2025 mennessä ehdotuksia siitä, miten rakentamisen sääntelyä ja hallinnollista taakkaa voidaan keventää ja byrokratiaa vähentää. Ryhmässä ovat edustettuina keskeiset kiinteistö- ja rakentamisan sidosryhmät.

Ympäristöministeriö osallistui ja vaikutti rakennustuoteasetuksen uusimiseen aktiivisesti erityisesti kiertotalouden ja asetuksen toimivuusongelmien osalta. Trilogineuvotteluissa päästiin Suomen kannalta onnistuneeseen sopuun. Lisäksi rakennustuoteasetusta toimeenpantiin normaalisti: valmisteltiin ilmoitettujen laitosten toimielinpäätöksiä, valvottiin ilmoitettuja laitoksia sekä tehtiin näitä koskevia ilmoituksia komissiolle. EU komission sähköinen ilmoitusjärjestelmä uudistui kesällä 2023. Kansallisen tuotehyväksyntäjärjestelmän osalta pääpaino oli toimielinten hyväksymisessä ja valtuuttamisessa sekä informaatio-ohjauksessa.

Vähähiiliset rakennukset ja rakentaminen

Rakentamisen vähähiilisyyden säädösohjaukseen liittyvää taakkaa ja byrokratiaa on pyritty vähentämään osana uuteen rakentamislakiin tehtäviä muutoksia. Hallinnollista taakkaa kevennetään eritoten ilmastonselvityksen ja materiaaliselosteen soveltamisalaan esitetyillä rajauksilla. Lisäksi jatkettiin rakennuksen ilmastonselvitystä ja materiaaliselostetta koskevan asetuksen valmistelua. Rakentamislain nojalla annettavan ilmastonselvityksasetuksen tueksi perustettiin valmistelutyöryhmä. Työryhmään kuului ympäristöministeriön virkahenkilöiden lisäksi kiinteistö- ja rakentamissektorin eri järjestöjen edustajia. Työryhmän tehtävänä oli yhdessä kehittää jo aiemmin lausunnolla ollutta rakennuksen vähähiilisyyden arviointimenetelmää. Tärkeänä osana vähähiilisen rakentamisen säädöskehitystä on ollut vuonna 2023 aktiivisena jatkunut pohjoismainen yhteistyö, jolla pyritään yhdenmukaistamaan eri pohjoismaiden lakisäätteisiä rakennusten ilmastonselvityksiä.

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmalla (KIRAilmasto) tuetaan yritysten kehitystyötä löytää uusia ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen rakennetussa ympäristössä vuosina 2021–2025. Ohjelma toteuttaa osaltaan Suomen kestävä kasvun ohjelmaa, joka on osa EU:n elpymisvälinettä (Recovery and Resilience Facility, RRF). Ohjelmaa toteuttavat ympäristöministeriö ja Business Finland. Vuoden 2023 aikana toteutettujen kahden rahoitushaun myötä käynnistyi 29 uutta ympäristöministeriön rahoittamaa valtionavustushanketta ja vuoden lopussa avattiin viimeinen täydentävä avustushaku. Vuonna 2023 kilpailutettiin ja käynnistettiin kaksi hankintaa. Näissä käsitellään vähähiilisten energiamuotojen hyödyntämistä kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa sekä tuotetaan laaja verkko-oppimateriaali vähähiilisestä rakentamisesta alan täydennyskoulutuksessa hyödynnettäväksi.

Rakennusten omistajia on kannustettu vaihtamaan öljylämmitys muuhun lämmitysmuotoon myöntämällä avustuksia. Avustus öljylämmityksestä luopumiseksi on ollut saatavilla vuodesta 2020 ja avustus maakaasulämmityksestä luopumiseksi vuodesta 2022. Öljy- ja maakaasulämmityksestä luopumisen avustuksia on maksettu vuosina 2020–2023 kaikkiaan reilulle 24 000 pientalon omistajalle. Kotitalouksilla on ollut vaihtoehtoisesti vuodesta 2022 mahdollisuus käyttää korotettua kotitalousvähennystä öljylämmityksestä luopumiseen. Korotettua kotitalousvähennystä oli vuonna 2022 myönnetty lähes 8 000 kotitaloudelle, jotka ovat luopuneet öljylämmityksestä. Yhteensä näillä toimilla on lähes 32 000 pientaloa vaihtanut öljy- tai maakaasulämmityksen muuhun lämmitysmuotoon, useimmin ilmavesilämpöpumppuun tai maalämpöpumppuun (87 % lämmitysmuotoa vaihtaneista pientaloista).

Rakennusten energiatehokkuus

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudelleenlaadintaa koskevat neuvottelut ovat jatkuneet vuonna 2023. Suomi on voimakkaasti vaikuttanut rakennusten energiatehokkuusdirektiivistä joulukuussa 2023 saavutettuun alustavaan sopuun siten, että rakennuksen omistajille tulevia velvoitteita on merkittävästi kohtuullistettu. Alustavan sovun pohjalta toimeenpanossa on aikaisempia ehdotuksia paremmin mahdollista kustannustehokkain keinoin vähentää rakentamisen energiankulutusta ja parantaa rakennusten energiatehokkuutta. Ympäristöministeriö käynnisti direktiivin toimeenpanon valmistelun.

Asuinrakennusten energia-avustusta rakennuksen energiatehokkuuden parantamiseen merkittävästi rakentamismääräyksillä asetettua minimitasoa paremmaksi on ollut saatavilla vuosina 2020–2023. Vaikuttavuutta on arvioitu vuoden 2020 alusta 17.10.2023 mennessä tehdyistä korjauksista. Energiatehokkuus parani keskimäärin kerrostaloissa 58 prosenttia, rivi- ja ketjutaloissa 59 prosenttia ja omakoti- ja paritaloissa 60 prosenttia. Avustuksen suuruus oli keskimäärin 4 565 euroa/asunto omakotitaloissa ja 2 110 euroa/asunto asuntoyhteisöjen omistamissa rakennuksissa. Avustus kohdistui 83 404 asuntoon, joista 96 prosenttia oli asuntoyhteisöissä.

Avustusta on myönnetty joulukuuhun 2023 mennessä noin 24 milj. euroa. Vipuvaiikutus on ollut 4,8 eli avustuksella saadaan aikaan 1 128 000 000 euron energiatehokkuuden parannustyöt ja työtä 13 160 henkilötyövuotta. Lisäksi saavutetaan 25 vuoden aikana yhteensä 55 225 gigawattitunnin säästö lämmitysenergiankulutuksessa ja 18 800 kilotonnin leikkaus ilmastopäästöissä. Avustus tuottaa korjaushankkeista valtiolle palautuvien välittömien tuloverojen ja välillisten verojen (alv) kautta myönnettyjä avustuksia vastaavan euromäärän.

Vuonna 2022 tuli voimaan valtioneuvoston asetus avustuksista asuinrakennusten kaukolämpölaitteistojen uusimiseen matalalämpötilaiseen kaukolämpöön soveltuviksi vuosina 2022–2023. Vuonna 2023 avustusta myönnettiin 2 575 kappaletta, yhteensä noin 9,7 milj. euroa.

Ympäristöministeriö osallistui ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY) ja energia-merkintäasetuksen (EU) 2017/1369 mukaisten Euroopan komission tuoteryhmäkohtaisien asetusten valmisteluun. Kyseisissä asetuksissa asetetaan vaatimuksia tuotteiden energiatehokkuudelle.

Vihreän siirtymän muutoksen vauhdittamiseksi ympäristöministeriö kehittää kannusteita, sääntelyä, hallintoa, toimintatapoja ja digitalisaatiota.

Ympäristöministeriö edisti vihreää siirtymää vuonna 2023 monella eri tavalla mm. lupamenettelyjä ja lainsäädäntöä kehittämällä, siirtymää edistäviä avustuksia ja tukia jakaen, kiertotaloutta ja ravinnekiertoa vauhdittamalla, rakentamisen energiatehokkuutta parantamalla sekä vaikuttamalla EU-lainsäädännön toimeenpanoon ja kehittämiseen.

Säännökset eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä ja hallintotuomioistuimissa (nk. vihreän siirtymän etusijamenettelylaki) tulivat voimaan vuoden 2023 alusta. Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia muutettiin väliaikaisesti niin, että tietyille vihreää siirtymää tukevia investointeja koskeville ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisille lupahakemuksille säädettiin väliaikainen menettelyllinen etusija vuosiksi 2023–2026. Lisäksi näitä hankkeita koskevat valitukset käsitellään kiireellisesti vuosina 2023–2028. Vuoden 2023 aikana etusijamenettelyssä myönnettiin 29 hakemusta.

Elokuussa 2023 asetettiin ympäristöministeriön yhden luukun palvelujen hanke, joka tähtää ympäristötoimialan osalta uuden lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen perustamisen myötä syntyvään ympäristötehtävien ”yhteen luukkuun” ja hallitusohjelman yhden luukun mallin mukaisen luvituksen edistämiseksi tarvittaviin lainsäädäntö muutoksiin.

Suomen vajaan 2 mrd. euron elpymis- ja palautumissuunnitelman vihreän siirtymän pilarissa on ympäristöministeriön hallinnonalalle suuntautuneita toimenpiteitä seitsemän, joista neljä uudistusta ja kolme investointia. Lisäksi suunnitelmassa on TEM:in hallinnonalan kaksi laajaa vihreän siirtymän investointikokonaisuutta, joissa myös ympäristöministeriöllä on rooli.

Vihreän siirtymän osalta ympäristöministeriö pyrki aktiivisesti edistämään myös EU:n kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmän käyttöönottoa. EU:n taksonomia-asetuksen artikla 17:n myötä voimaan tullutta ei merkittävää haittaa periaatetta (DNSH) hyödynnettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2022 rahoituksen myöntämisen kriteerinä elpymis- ja palautumistukivälineessä. Lisäksi komission rahoittamassa ja ympäristöministeriön johtamassa EU:n teknisen tuen hankkeessa Suomessa selvitettiin ei merkittävää haittaa -periaatteen hyödyntämistä julkisessa rahoituksessa. Hankkeen lopputuloksena tuotettiin ohjeet ei merkittävää haittaa -periaatteen vapaaehtoiseksi hyödyntämiseksi ohjelmatyössä sekä yksittäisten toimenpiteiden arvioinnissa. Samaan aikaan EU:n taksonomian piirissä olevia toimintoja laajennettiin, kun teknisiä kriteerejä annettiin ympäristöä koskevassa delegoidussa säädöksessä. Tällä hetkellä on voimassa sekä ilmastoa että ympäristöä koskevat delegoidut säädökset, jotka kattavat suuren joukon taloudellisia toimintoja.

Tuulivoimarakentamisen edistämistä jatkettiin yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Tuulivoimatuotanto on kasvanut voimakkaasti. Vuoden 2023 lopussa Suomessa oli yhteensä 1 601 toiminnassa olevaa tuulivoimalaa. Uusia voimaloita rakennettiin vuoden 2023 aikana 212 kappaletta (1 280 MW), ja tuulivoimatuotanto kasvoi liki 25 prosenttia. Suomen tuulivoimakapasiteetti oli vuoden 2023 lopussa 6 946 megawattia (MW) ja tuulivoimalla katettiin 18,2 prosenttia Suomessa kulutetusta sähköstä. Tuulivoimarakentamisen ohjauksen tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi on jatkettu valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Vuonna 2023 ympäristöministeriö myönsi yhteensä 32 vihreän siirtymän avustusta kunnille ja maakuntien liitoille. Näistä kahdeksan oli maakuntien liitoille ja 24 kunnille. Kaksi tuulivoimaa ja yksi merituulivoimaa koskevaa selvitystä sai myönteisen avustuspäättöksen, yhteensä noin 287 000 euroa.

Ympäristöministeriö toteutti selvityksen vallitsevasta kuntien kaavoittajavajeesta, joka vaikuttaa kuntien ja muun julkisen hallinnon kykyyn huolehtia viranomaisvelvoitteistaan. Kaavoittajapula hidastaa myös vihreän siirtymän edellyttämien investointien edistymistä. Akuutti suhdanteista johtuva rakennusalan heikentyvä työllisyyskehitys on tuonut kaavoituksen työmarkkinoille tarjontaa, joka selvityksen mukaan korostaa kaavoitukseen pätevöittävän muuntokoulutuksen pikaista tarvetta.

Avustusten hakeminen sähköautojen latausinfrastruktuurin lisäämiseksi päättyi vuoden 2023 lopussa. Avustusta sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamiseen asuin-kiinteistöihin ja tietyin edellytyksin pysäköintiyhtiöihin on ollut saatavilla vuosina 2018–2023 ja työpaikkakiinteistöihin vuosina 2022–2023. Tähän mennessä avustetuissa hankkeissa rakennetaan 80 000 latauspistettä. Avustushakemuksia käsitellään ja avustuksia myönnetään myös alkuvuodesta 2024. Avustuksilla vauhditettiin

autokannan sähköistymistä, mikä nopeuttaa liikenteen päästöjen vähenemistä. Vuonna 2021 hyväksytyn fossiilittoman liikenteen tiekartan yhteydessä tehdyn kustannustehokkuusarvioinnin mukaan asuinkiinteistöjen latausinfraan tukeminen on kustannustehokkaimpia keinoja päästövähennysten saavuttamiseksi liikenteessä. Käynnissä oleva avustusten vaikuttavuutta arvioiva LATAAVA-hanke tuottaa tarkempaa tietoa sähköautojen latausinfrastruktuurin vaikutuksesta sähköautojen määrään ja liikenteen päästöihin. Avustuksia on myönnetty vuosina 2018–2023 noin 54 milj. euroa. Avustuksiin on kohdistunut suuri kysyntä ja kaikki avustuksiin kohdennettu määräraha on myönnetty avustusehdot täyttäviin hankkeisiin. Vuonna 2023 myönnettyillä avustuksilla toteutetaan noin 32 000 latauspistettä asuinkiinteistöihin ja lähes 1 500 latauspistettä työpaikkakiinteistöihin.

Ympäristölupien ja valvonnan sekä jätetietojärjestelmän digitalisaatio

Ympäristöministeriön johdolla aloitettiin tuottavuushanke (LUVAKE) lupamenettelyn ja valvonnan digitalisaation kehittämiseksi aluehallintovirastoissa ja ELY-keskuksissa. Hankkeelle asetettiin ohjausryhmä sekä lupamenettelyn ja valvonnan projektiryhmät. Hanke jatkuu 31.3.2027 saakka.

1.2.4 Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

Eri väestöryhmien mahdollisuudet virkistäytyä luonnossa ovat vahvistuneet, ja ihmisten luontosuhde on entistä vahvempi.

Kansallisen luonnon virkistyskäytön strategian 2030 toimintaohjelma vuosille 2023–2025 julkaistiin marraskuussa 2023. Toimintaohjelmaan kirjattiin 35 toimenpiteitä, joiden myötä lähdetään saavuttamaan strategian päätavoitteet: lähiluonnon saavutettavuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, luonnon kestävyysvaaliminen virkistyskäytössä, voimavarojen tunnistaminen ja yhteistyö sekä luonnon virkistyskäytön monimuotoisuus. Toimintaohjelman on laatinut ympäristöministeriön asettama poikkihallinnollinen koordinaatioryhmä. Koordinaatioryhmän vastuulla on strategian toteutumisen koordinointi ja seuranta.

Kansallispuistoissa vierailtiin 3,6 milj. kertaa vuonna 2023. Käyntimäärät kasvoivat edellisvuodesta yhden prosentin verran. Kiinnostus Suomen kansallispuistoihin on kasvanut koko 2000-luvun eikä näytä jääneen koronavuosien ilmiöksi. Vuodesta 2019 kansallispuistojen käyntimäärät ovat kasvaneet 12 prosenttia. Kansallispuistoissa tehtyjen kävijätutkimusten mukaan ihmiset arvostavat luontokokemuksiaan ja ovat erittäin tyytyväisiä kansallispuistojen palveluihin ja retkeily-ympäristöön.

Asteikolla 1–5 asiakkaiden tyytyväisyys on 4,5, joka on paras lukema, joka koskaan on annettu. Kansallispuistokävijöiden rahankäytön tuomat paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2023 olivat 285 milj. euroa. Kasvu on noin kymmenen milj. euroa eli neljä prosenttia edellisvuodesta.

Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestäväälle elämäntavalle

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus (Syke) saivat päätökseen ensimmäisen alueidenkäytön kehityskuvan valmistelun. Kehityskuva tuottaa tietoa ja kokonaiskuvaa Suomen alue- ja yhdyskuntarakenteen nykytilasta ja tulevaisuudesta sekä kestäväen kehittämisen tarpeista. Se tukee alueidenkäytön, liikennejärjestelmän, palveluverkon, asumisen ja valtiontalouden suunnittelua. Kehityskuvaa hyödynnetään myös alueidenkäyttöä koskevan lainsäädännön ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisessa. Alueidenkäytön kehityskuvan mukaan täydennysrakentaminen etenee, ja erityisesti asuntojen uudisrakentaminen sijoittuu olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, mikä vastaa alueidenkäytön kestävyystavoitteita. Inflaation ja korkojen nopean nousun myötä alueiden ja asumisen eriytyminen on voimistumassa, mikä heikentää alueidenkäytön ja asumisen kestävä kehitystä sekä työvoiman liikkuvuutta. Alueidenkäytön kehityskuvalla haetaan jatkuvuutta, järjestelmällisyyttä ja vaikuttavuutta alue- ja yhdyskuntarakenteen seurantaan, ennakointiin ja suuntaamiseen. Työstä on tarkoitus tehdä jatkuva seurannan, ennakoinnin ja sidosryhmien näkemyksiä kokoava yhteiskehittämisen väline.

Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutus voimistui lisääntyneen etätyön, etäpalveluiden, huoltovarmuuden, virkistyspalveluiden ja hajautetun energiatuotannon voimistumisen myötä. Ympäristöministeriö selvitti maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen muuttunutta tilannekuvaa sekä alueidenkäytön kehityskuvassa että asemakaava-alueiden ulkopuolisen alueen rakentamispaineeselvityksessä. Tuloksia hyödynnetään mm. alueidenkäytön lakiuudistuksessa ja hajautetun energiatuotannon edistämässä.

Seitsemän suurimman eli Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kuntien sekä valtion välisten, vuoteen 2031 ulottuvien, maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimusten vuosille 2021–2023 sovittujen konkreettisten toimenpiteiden toteuttaminen eteni suunnitellusti. MAL-sopimusten vaikuttavuudesta toukokuussa 2023 valmistunut seurantakatsaus osoittaa, että MAL-sopimusten avulla kaupunkiseudut ovat viime vuosien kriiseistä huolimatta onnistuneet kehittymään pääosin kestäväen suuntaan. MAL-sopimuksissa määritellään yhteiset tavoitteet yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi, lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestäväen liikkumista ja liikennejärjestelmää kehittäviin toimenpiteisiin. Valtio oli sitoutunut varaamaan kaupunkiseutujen maankäytön,

asumisen ja liikenteen kehittämisen kokonaisuuteen 936 milj. euroa, josta kunnallistekniikka-avustukset ja valtion tukeman asuntotuotannon käynnistysavustukset ovat 180 milj. euroa vuosina 2020–2023. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (Ara) on myöntänyt sopimusten mukaista rahoitusta hakemusten perusteella. Liikenne- ja viestintäministeriö vastasi liikenteen toimenpiteiden toteutumisesta. Vuonna 2023 käynnistettiin valmistelu MAL-sopimuksen päivittämiseksi poliittista päätöksentekoa varten. Valmistelun lähtökohtina ovat pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma ja voimassa olevat MAL-sopimukset vuosille 2021–2031.

Kaupunkien ja erityisesti metropolialueen kestävää kasvua ja mahdollisuuksia edistää vihreää siirtymää kohti hiilinegatiivista ja luontopositiivista kiertotalousyhteiskuntaa ja monipuolisesti hyvää elämää tukevien elinympäristöjen ylläpitämistä tuettiin tiivistämällä valtion ja kaupunkien yhteistyötä ja politiikan koordinaatiota sekä osana valtioneuvoston kaupunkipoliittisia toimia että metropolipolitiikan toteuttamisella. Metropolipolitiikan toteuttamisessa onnistuneena pidettiin toimivaa vuoropuhelua valtion ja metropolialueen välillä, teemakohtaisten alatyöryhmien (työllisyys, maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisy ja hiilineutraalius) toimintamallia sekä myös kaupunkien keskinäisen yhteistyön vahvistamista valituissa teemoissa. Kehitettävää nähtiin konkreettisten tavoitteiden yhteisessä tunnistamisessa ja asettamisessa ja yhteiseen kehittämistyöhön sitoutumisessa.

Valtion ja kaupunkien kumppanuutta, kaupunkien ja kuntien kestävää kehitystä ja laaja-alaista kestävyysajattelua vahvisti myös Kestävä kaupunki -ohjelma (2019–2023). Ohjelmaa toteutettiin kestävyysulottuvuuksia yhdistäen, pääpainopisteinä ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys. Vuoden 2023 toimet paransivat kestävyysjohtamisen edellytyksiä, edistivät kestävää kaupunkisuunnittelua, monimuotoisia viherympäristöjä ja sosiaalisesti kestäviä kaupunkeja sekä tuottivat uusia osallistumisen ja vuorovaikutuksen tapoja. Ohjelma oli osa valtioneuvoston kaupunkipolitiikan kokonaisuutta ja taustalla vaikuttivat muun muassa YK:n Agenda 2030 SDG-tavoitteet ja YK:n kaupunkikehitysohjelman tavoitteet. Ohjelman tulokset koottiin neljään tuloskoosteeseen ja tulosten käyttöönottoa tukevaan skaalattavimpien ratkaisujen koosteeseen. Tulosten levittäminen ja käyttöönotto jatkuu vuonna 2024.

Puurakentamisen ohjelma (2016–2023) lisäsi puun käyttöä julkisessa rakentamisessa, kaupunkirakentamisessa ja suurissa puurakenteissa ja edisti puurakentamisen teollisen valmistuksen yritystoimintaa ja kansainvälisesti kilpailukykyisen puurakentamisen osaamista Suomessa. Ohjelman loppuvaiheessa painopisteinä olivat puun käytön edistäminen julkisessa rakentamisessa, alueellisen osaamisen kasvattaminen ja viennin tukeminen. Ohjelmalla kasvatettiin puun käyttöä rakentamisessa, lisättiin pitkäaikaisia hiilidioksidivarastoja ja pienennettiin Suomessa

syntyvää rakentamisen hiilijalanjälkeä. Samalla ohjelma monipuolisti ja kasvatti puun käyttöä ja sen jalostusarvoa, vahvisti puurakentamisen asemaa ja näkyvyyttä sekä tietoisuutta puurakentamisen mahdollisuuksista.

Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita.

Hintojen ja korkotason nousu vaikeuttivat rakennusalalla hankkeiden toteuttamista ja uusien investointien rahoitusta. Kotitalouksien ostovoiman heikentyminen vähensi voimakkaasti asuntokaupan määrää ja asuntoaloitusten määrä laski alle 20 000 asuntoon vuonna 2023, mikä tarkoittaa, että asuntotuotanto pieneni lähes puoleen edellisestä vuodesta. Kuluttajahintojen voimakas nousu, korkotaso ja energian korkea hinta vähensivät myös kotitalouksien mahdollisuuksia tehdä välttämättömiä tai tarpeellisia rakennusten ylläpidon ja peruskorjauksen kunnostuksia.

Vuokra-asuntojen tarjonta säilyi hyvällä tasolla edellisten vuosien korkeiden tuotantomäärien ansiosta. Asunnottomien määrän lasku on jatkunut, ja sitä koskevan tilastoinnin kehittämistyötä jatkettiin.

Rakennusalan konkurssit lisääntyivät, ja työllisyys kääntyi laskuun. Vuonna 2023 valtion tukeman ARA-tuotannon määrää lisättiin, millä vastattiin rakennusalan vaikeaan suhdannetilanteeseen.

Inflaatio ja korkotason nousu ovat voimistaneet eriytymiskehitystä erityisesti väestöään menettävillä alueilla. Asuntojen alhainen hintataso vaikeuttaa rahoituksen saamista asuinrakennusten välttämättömiin korjauksiin supistuvilla alueilla. Lisäksi itärajan sulkeminen vahvistaa itäisen Suomen eriytymiskehitystä ja johtaa alueen taloudellisen toiminnan supistumiseen.

Asuntojen esteettömyyttä edistettiin myöntämällä esteettömyyttä parantaviin korjauksiin hissi- ja esteettömyysavustuksia, mikä parantaa ikääntyneiden ja liikkumisesteisten kotona asumisen mahdollisuuksia. Ympäristöministeriö asetti vuoden 2022 lopulla työryhmän muodostamaan tilannekuvan rakennetun ympäristön esteettömyydestä. Ryhmän työ on koottu raporttiin, joka sisältää ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi ja muiksi toimenpiteiksi. Kehittämis ehdotusten on tarkoitus tukea tulevaa lainsäädäntötyötä. Työryhmä korostaa, että lainsäädäntö laaditaan YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea

Lähiöohjelmaa 2020–2022 toteuttaneet kaupunkien lähiöhankkeet ja tutkimushankkeet päätettiin vuoden 2023 alussa. Ohjelma kehitti kaupunkien lähiökehittämistä ja segregaatian ehkäisyä tiivistämällä toimijoiden yhteistyötä, vahvistamalla kehittämisen tietopohjaa ja tiedolla johtamisen käytäntöjä sekä lähiökehittämisen strategisuutta.

Vuonna 2023 ympäristöministeriö osallistui Terveet tilat 2028 -ohjelman toteutukseen toimenpiteillä, jotka keskittyivät muun muassa sisäilmasto-ongelmien korjaamiseen liittyvien prosessien vahvistamiseen, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen sekä ilmanvaihdon hallintaan erityisesti olemassa olevassa kiinteistökannassa. Alkuvuonna 2023 valmistui hanke, jossa tarkasteltiin sisälämpötilan laskemisen vaikutusta rakennusten ja rakenteiden homeutumisiin. Homekoiratutkimuksen käytäntöjen ja periaatteiden yhtenäistämiseksi julkaistiin kesäkuussa yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa tuotettu opas homekoiran käytöstä mikrobiperäisten hajujen havainnoimisessa. Sisäilmasto-ongelman ratkaisemiseen liittyen valmistui kaksi opasta, joissa annetaan tietoa korjausten toteutuksesta ja sopimustekniikasta. Lisäksi toteutettiin kartoitus, jossa tarkasteltiin asbestipitoista materiaalia sisältävien rakennusten määrää ja rakennuskannassa jäljellä olevan asbestin määrää. Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti ilmanvaihdon katsastusmallin jalkautukseen. Vuonna 2023 valmisteltiin ohjelman koordinoitavastuun siirtymistä valtioneuvoston kansliasta ympäristöministeriöön 1.1.2024 alkaen.

Ympäristöministeriö osallistui sosiaali- ja terveysministeriön johdolla uuden EU:n juomavesidirektiivin (EU) 2020/2184 täytäntöönpanosäädösten valmisteluun. Rakentamista koskivat erityisesti direktiivin säännös liittyen juomaveden kanssa kosketuksissa olevien aineiden ja materiaalien terveysperustaisista vaatimuksista sekä toimeenpanosäädökset esimerkiksi materiaalien vaatimuksista sekä testaus- ja hyväksyntämenettelyistä. EU:n jäsenvaltiot hyväksyivät säädökset 15.12.2023, ja komission on tarkoitus antaa säädökset vuoden 2024 alkupuolella. Suurin vaikutus Suomelle on säädöksellä niin sanotuista positiivilistoista eli luetteloista, joissa säädetään EU:ssa sallituista lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, joiden käyttö on sallittu talousveden ja lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa. Komission säädös tarkoittaa käytännössä, että uusissa vesilaitteistoasennuksissa uudis- ja korjausrakentamisessa on siirryttävä käyttämään listauksen mukaisia vähälyijyisiä ja lyijyttömiä materiaaleja vuodesta 2032 lähtien. Suomi neuvotteli säädösten voimaantulon siirtymäaikaan kahden vuoden pidennyksen, joka antaa teollisuudelle enemmän aikaa panostaa materiaalien ja tuotannon kehittämiseen. Säädöksiä valmisteltiin Euroopan kemikaaliviraston johdolla.

Kulttuuriympäristöt

Kulttuuriympäristön kestävää hoitoa ja käyttöä edistettiin rakennusperinnön hoidon avustuksilla, hankkeilla ja viestinnällä. Rakennussuojelun valtakunnallisen koordinaatiotehtävän kautta viranomaistyö ja päätösten laatu on kehittynyt koulu- ja työpaikoissa, asiantuntijaverkostoissa ja digitalisaatiota edistävässä yhteistoimivuuden hankkeissa. Kulttuuriympäristöstrategian kokemuksia ja tuloksia on hyödynnetty opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla valmistellussa kulttuuriperintöstrategiassa sekä maisemapoliittisen ohjelman laatimiseen tähtäävässä esitöissä. Kulttuuriympäristöalaa kehitetään strategian linjausten pohjalta.

1.2.5 Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään

Ympäristöjärjestöjen tukeminen

Vuonna 2023 harkinnanvaraista valtionavustusta myönnettiin 40 ympäristö- ja asuntoalan järjestölle niiden perustoimintaan, yhteensä 1 673 000 euroa. Ympäristönhoitoon (ml. saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoon) osoitettiin yhteensä 730 000 euroa ja ympäristökasvatus- ja valistushankkeisiin 895 000 euroa. Avustusmomentilta kohdennettiin eduskunnan päätöksellä suoraan Luonto-Liitolle 400 000 euroa, BirdLife Suomi ry:lle 100 000 euroa, Suomen Metsästäjäliitolle 100 000 euroa, Suomen Luonnonsuojeluliitolle 100 000 euroa ja Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle 100 000 euroa.

Ympäristöarviointi käyttöön asetusvalmistelussa

SOVA-lain (200/2005) mukainen ympäristöarviointi voi tulla tietyissä tilanteissa sovellettavaksi valtioneuvoston ja ministeriöiden asetusten valmistelussa. Ympäristöministeriössä laadittiin asiaa koskeva ohje tukemaan ministeriöiden asetusvalmistelua.

EU- ja KV-asioissa vaikutetaan suunnitelmallisesti

Vuosi 2023 oli ympäristösektorilla vilkas sekä EU-aloitteiden toimeenpanossa ja niihin vaikuttamisessa että kansainvälisissä sopimus- ja rahoitusneuvotteluissa ja alueellisessa yhteistyössä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan vuonna 2022 vaikutti edelleen merkittävästi erityisesti alueelliseen yhteistyöhön arktisella, Barentsin ja Itämeren alueella mutta myös monenvälisissä neuvotteluissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Kun Venäjän kanssa ei tehty yhteistyötä, pohjoismaisen yhteistyön merkitys ja rooli vahvistui.

Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti kansainvälisiin sopimus- ja rahoitusneuvotteluihin ja osana EU:ta vaikutti niissä Suomen tavoitteiden sisällyttämiseksi loppuasiakirjoihin. YK:ssa hyväksyttiin kesäkuussa 2023 kansainvälisten merialueiden biologista monimuotoisuutta koskeva ns. BBNJ-sopimus (Biodiversity Beyond National Jurisdiction), jonka tavoitteena on suojella 30 prosenttia maailman merialueista. Uuden sopimuksen kautta toimeenpannaan joulukuussa 2022 hyväksytyn Kunming-Montreal-biodiversiteettikehikon suojelutavoitteita. Montrealin tavoitteiden mukaisesti perustettiin Kanadassa elokuussa myös Globaali biodiversiteetti-rahasto (Global Biodiversity Framework Fund; GBFF) Maailman ympäristörahaston (Global Environment Facility; GEF) alaisuuteen. Syyskuussa hyväksyttiin puolestaan Bonnissa globaali kehikko kemikaalien ja jätteiden kestäväälle hallinnalle (Global Framework on Chemical; GFC). Marraskuussa kokoonnuttiin Genevessä Minamatan elohopeaa koskevan yleissopimuksen osapuolikokoukseen. Kansainvälisen muovisopimuksen neuvottelut jatkuivat hallitustenvälisen neuvottelukomitean (Intergovernmental Negotiating Committee, INC) kokouksissa kesäkuussa Pariisissa ja marraskuussa Nairobissa. Tavoitteena on saada sopimusteksti valmiiksi vuoden 2024 lopussa. Vuoden viimeinen kansainvälinen neuvottelukokous, ilmastosopimuksen 28. osapuolikokous pidettiin joulukuussa Dubaissa, jossa päätettiin mm. irtaantumisesta fossiilisista polttoaineista.

EU-asioihin vaikuttaminen jatkui vuonna 2023 erittäin vilkkaana. Parhaimmillaan ympäristöministeriön hallinnonalalla oli käynnissä liki 20 EU-säädösehdotuksen neuvottelut, jotka koskivat mm. luonnon tilan ennallistamista, vihreitä väittämiä, pakkauksia ja pakkausjätettä, ilmanlaatua, yhdyskuntajätevevettä sekä raskaiden ajoneuvojen CO₂-raja-arvoja. Uuden hallitusohjelman mukaisesti laadittiin ympäristöministeriön EU-vaikuttamisen prioriteetit vuosille 2023–2024 sekä ympäristöministeriön EU-ennakkovaikuttamisen ydintavoitteet tulevan komission toimikaudelle 2024–2029. Ennakkovaikuttamisen pääprioriteetteina olivat EU:n 2040-ilmastotavoite sekä kiertotaloutta edistävien aloitteiden toimeenpano. Ennakkovaikuttamisen tueksi järjestettiin korkean tason ja asiantuntijatason tapaamisia DG Climan ja DG Envin ja keskeisten jäsenmaiden kanssa sekä valmisteltiin ministeri Mykkäsen vaikuttamismatka Brysseliin.

Arktisen neuvoston puheenjohtajuus siirtyi Venäjältä Norjalle toukokuussa 2023. Yhteistyö Venäjän kanssa jäädettiin ja Norja on etsinyt toimintamallia, jolla Arktisen neuvoston työ voisi jatkua rakenteita rikkomatta. Barents-yhteistyö jatkui Venäjän lähdettyä (syyskuussa 2023) entistä tiiviimpänä Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä. Ympäristöministeriö toimi BEAC:n ympäristötyöryhmän puheenjohtajana.

Ukraina-yhteistyötä ympäristösektorilla vahvistettiin. Keväällä allekirjoitettiin Suomen ja Ukrainan välillä yhteistyöpöytäkirjat ympäristön ja rakentamisen aloilla sekä käynnistettiin ulkoministeriön IKI-rahoituksella asiantuntijahankkeet Syken ja Ilmatieteen laitoksen kanssa. Ympäristöministeriön pääteemat Ukraina-yhteistyössä olivat sodan ympäristötuhojen vaikutusten arviointi, jätehuolto, vesihuolto, asuminen ja rakentamisen kysymykset, ennallistaminen sekä hallinnon ja lainsäädännön kehittäminen ja EU-jäsenyysvalmiuksien tukeminen. Suomi liittyi presidentti Zelenskyin rauhanformulan ympäristöturvallisuutta koskevan työryhmän työhön, jossa ympäristöministeriöllä on keskeinen rooli. Järjestettiin useita korkean tason tapaamisia ympäristöministeriön ja Ukrainan johdon välillä. Lisäksi ympäristöministeriön Ukraina-erityisasiantuntija sekondeerattiin komission DG Neariin.

Digitalisaatio lisää ympäristötietoa päätöksenteossa

Vuonna 2023 aloitettiin rakennetun ympäristön järjestelmän lainsäädännön valmistuttua rakennetun ympäristön tietojärjestelmä Ryhtin rakentaminen. Järjestelmä valmistuu osissa siten, että kaavatietojen tallentaminen tietojärjestelmään on mahdollista vuoden 2024 alussa. Järjestelmästä on vastuussa Suomen ympäristökeskus.

Ympäristöministeriön johdolla toteutetun jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittämishankkeen ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 2023 keväällä. Hankkeen tavoitteena on vastata EU:n uusiin jätteiden raportointi- ja seurantavelvoitteisiin sekä tilastointiin, ympäristönsuojelun valvonnan ja muiden tiedon tarvitsijoiden tarpeisiin. Järjestelmien toteuttamista jatkettiin vuosille 2023–2025.

Valtiovarainministeriön tuottavuusrahoituksella vuosina 2023–2027 toteutettavassa LUVAKE-hankkeessa kehitetään vesi- ja ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota tuottavuuden parantamiseksi ELY-keskuksissa ja aluehallintovirastossa. Hanke on organisoitunut ja kehitystyö olemassa olevissa eLUPA- ja YLVA-palvelukokonaisuuksissa lähti suunnitelman mukaisesti käyntiin syyskaudella 2023. Hankkeessa on tavoitteena sujuvoittaa, yhtenäistää ja tehostaa prosesseja sekä luvituksessa että valvonnassa.

Ympäristönsuojelun tietorakenteet ja yhteentoimivuus -hanketta (YTY) valmisteltiin Ympäristöviranomaisien toteuttaman ennako- ja jälkivalvonnan asiointikanavat ja tietovirrat kokonaisarkkitehtuuriselvityksessä havaittujen kehittämistavoitteiden pohjalta. Hanke rahoitetaan osana REPowerEU-rahoitusta. Rahoituskanavan ja hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti hankkeessa keskitytään erityisesti vihreän siirtymän luvituksen ja yhden luukun palvelujen sujuvoittamiseen. Varsinainen työ on aloitettu vuoden 2024 alussa.

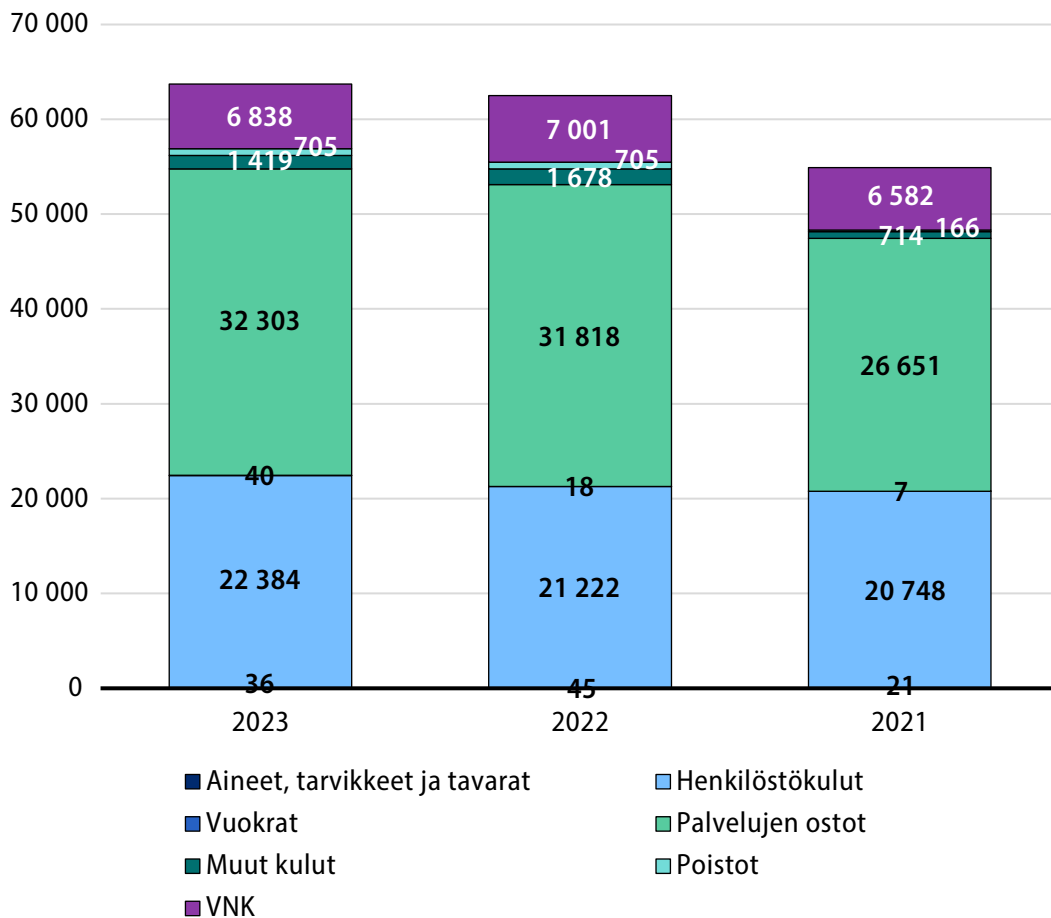
Ympäristöministeriö aloitti ympäristödatan laadukkaampaan ja tehokkaampaan datan hallintaan tähtäävän datastrategian tekemisen. Strategia luo tiekartan datan keräämisen, laadun, jakamisen ja hallinnan suunnitelmalliselle kehittämiselle. Datastrategian toimeenpano aloitetaan vaiheittain vuodesta 2024 lähtien.

1.3 Toiminnallinen tehokkuus

1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus

Ympäristöministeriön toiminnan menot, mukaan lukien kaikki momentit, olivat 63,8 milj. euroa (62,5 milj. euroa vuonna 2022). Toiminnan menot sisältävät valtioneuvoston kanslialle siirretyt toiminnot sekä sisäiset kulut.

Kuvio 1. Ympäristöministeriön toiminnan kulut vuosina 2021–2023 (1 000 euroa)

Seuraavassa esitetään ministeriön toiminnan kulujen taulukko vuosilta 2021–2023. Valtioneuvoston kanslian kulut esitetään taulukossa omalla rivillään yhteissummana. Taulukossa esitetään toiminnan kulujen osalta kaikki momentit.

Taulukko 1. Ympäristöministeriön toiminnan kulut, (kaikki momentit) ml. VNK:lle siirretyt tehtävät (1 000 euroa)

Toiminnan kulut / 1 000 €	2023	2022	2021	Muutos €, 2023–2022	Muutos %, 2023–2022
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	36	45	21	-9	-20 %
Henkilöstökulut	22 384	21 222	20 748	1 161	5 %
Vuokrat	40	18	7	22	126 %
Palvelujen ostot	32 303	31 818	26 651	484	2 %
Muut kulut	1 419	1 678	714	-259	-15 %
Poistot	705	705	166	0	0 %
VNK	6 838	7 001	6 582	-163	-2 %
Yhteensä	63 724	62 487	54 889	1 237	2 %

Toiminnan kulut olivat yhteensä 63,8 milj. euroa ja kasvua tapahtui 1,2 milj. euroa (2 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvua tapahtui euromääräisesti erityisesti henkilöstökuluissa sekä palvelujen ostoissa. Merkittävin kasvu tapahtui henkilöstökuluissa: 1,2 milj. euroa (5 %). Palvelujen ostot kasvoivat 0,5 milj. euroa (2 %). Merkille pantavaa on se, että VNK:n osuus pieneni edellisestä vuodesta, vaikkakin 0,2 milj. euron vähenemän merkitys on pieni kokonaisuutta tarkasteltaessa.

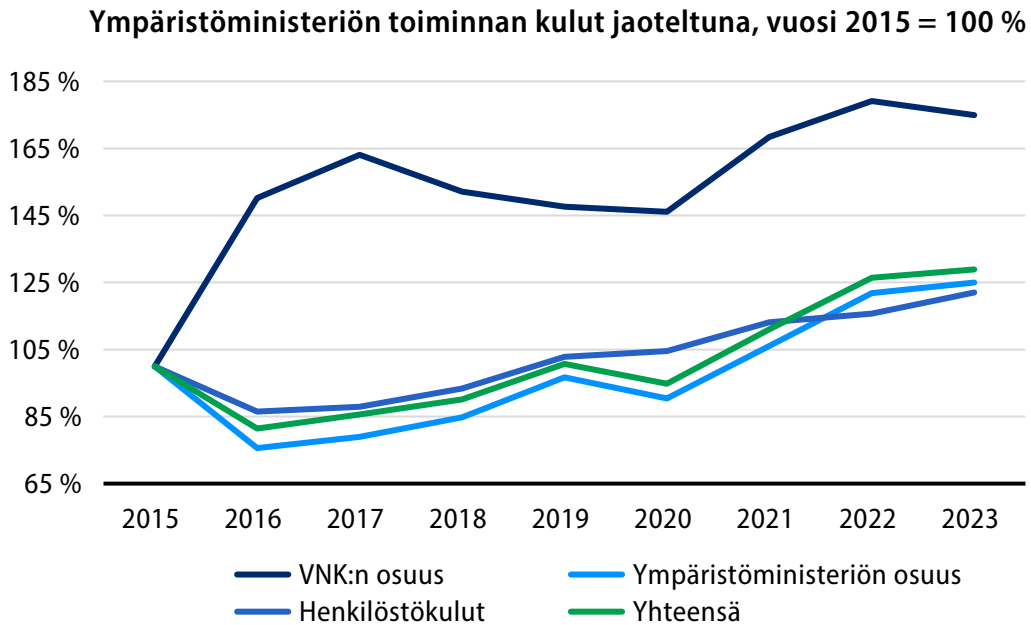
Prosentuaalisesti merkittävä kasvu tapahtui vuokrissa, 126 prosenttia, mutta euromääräinen muutos oli kokonaisuuden kannalta vähäinen. Muut kulut laskivat 0,3 milj. eurolla (15 %). Tämä johtuu lähinnä ulkomaille maksettujen jäsenmaksujen vähenemisestä. Matkustus kuuluu muihin kululajeihin ja se lisääntyi merkittävästi (16 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Syyt muutoksiin on selvitetty tarkemmin momenteittain ja yksityiskohtaisesti kohdassa tilinpäätösanalyysi.

VNK:n kulut ovat laskeneet vuoden 2017 jälkeen vuoteen 2020 asti. Vuoden 2021 aikana tapahtui kuitenkin 15 prosentin nousu edelliseen vuoteen verrattuna, vuonna 2022 kasvua oli 7 prosenttia mutta vuodelle 2023 VNK:n osuus pieneni 2 prosenttia. Näin ollen on syytä tarkastella VNK:n kuluja suhteutettuna ministeriön kuluihin tarkemmin.

VNK:lle siirrettiin palveluita vuonna 2015. Seuraavaksi tarkastelemme miten ympäristöministeriön oma ja VNK:n osuus toimintamenoista on kehittynyt vuosina 2015–2023. Taulukkoon on otettu kaikki ministeriön toiminnan kulut ml. sisäiset kulut. Lisäksi taulukkoon on eritelty henkilöstökulut, sillä ne ovat kasvaneet viime vuosina merkittävästi. Lisäksi VNK:lle siirtyi merkittävä määrä ministeriön henkilöstöä vuonna 2015, joten on syytä tarkastella henkilöstökulujen kehittymistä yhdessä VNK:n osuuden sekä ympäristöministeriön kaikkien kulujen kanssa. Taulukkoon on tehty skaalaus siten, että vuosi 2015 on 100 prosenttia, jolloin muutosta pystytään tarkastelemaan kulujen osalta vertailukelpoisena.

Taulukko 2. Toiminnan kulut jaoteltuna ympäristöministeriön ja valtioneuvoston kanslian kesken

Toiminnan / 1 000 € kulut jaoteltuna ministeriön ja VNK:n kesken	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VNK:n osuus	3 908	5 871	6 372	5 945	5 769	5 709	6 582	7 001	6 838
Ympäristöministeriön osuus	45 523	34 407	35 957	38 611	44 044	41 166	48 307	55 486	56 886
Henkilöstökulut	18 341	15 858	16 127	17 121	18 861	19 180	20 748	21 222	22 384
HTV lkm	255	242	246	250	264	261	281	286	278
Yhteensä	49 431	40 278	42 329	44 556	49 813	46 875	54 889	62 487	63 724
Toiminnankulut 2015 = 100 %	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VNK:n osuus	100 %	150 %	163 %	152 %	148 %	146 %	168 %	179 %	175 %
Ympäristöministeriön osuus	100 %	76 %	79 %	85 %	97 %	90 %	106 %	122 %	125 %
Henkilöstökulut	100 %	86 %	88 %	93 %	103 %	105 %	113 %	116 %	122 %
HTV lkm	100 %	95 %	96 %	98 %	104 %	102 %	110 %	112 %	109 %
Yhteensä	100 %	81 %	86 %	90 %	101 %	95 %	111 %	126 %	129 %

Kuvio 2. Toiminnan kulut, ympäristöministeriön ja VNK:n osuudet

VNK:n osuus on kasvanut 75 prosenttia samalla kun ympäristöministeriön omat toiminnan kulut ovat kasvaneet 25 prosenttia verrattuna vuoden 2015 tasoon. Henkilöstökulujen vastaava kasvu on 22 prosenttia. Ympäristöministeriön kohdalla on lisäksi huomioitava, että vuosien 2021 ja 2022 nousua selittää merkittävästi luonnosuojeluun liittyvien tutkimus-, kehitys- ja ICT-hankkeiden kasvu, johon hallitusohjelmassa suunnattiin määrärahoja suurimmillaan 7,2 milj. euroa vuositasolla. Taulukosta ja kuvasta nähdään, että VNK:n osuus on kasvanut merkittävästi vauhdikkaammin kuin ympäristöministeriön omien kulujen osuus. Nyt on kuitenkin pientä laskua nähtävissä verrattaessa edelliseen vuoteen.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu ympäristöministeriön henkilötyövuosijakauma ja kustannukset tehtäväalueittain. Kustannusten kohdentamisessa on käytetty perusteena työajan seuranta. Yhteiset ja hallinnolliset tehtävät on vyörytetty substanssitehtäville todellisten työaikojen suhteessa. Kustannuksissa on huomioitu myös koko ympäristöministeriön kustannukset ja kustannuksiin on lisätty myös valtioneuvoston kanslian kulut.

Taulukko 3. Ympäristöministeriön henkilötöykustannukset

Ministeriön toiminnan kulut jaettuna tehtäväalueille 2023		HTV			1 000 €		
		2023	2022	2021	2023	2022	2021
Luonto- ympäristö- osasto	Välittömät HTV / Kust €	71,8	71,4	68,8	21 555	20 792	19 424
	Välilliset HTV / Kust €	24,3	23,4	21,9	5 402	5 114	4 441
	Kust. Yhteensä	96,1	94,8	90,7	26 957	25 906	23 865
Rakennetun ympäristön osasto	Välittömät HTV / Kust €	82,5	91,8	94,0	13 791	14 834	11 861
	Välilliset HTV / Kust €	27,9	30,0	29,8	6 207	6 576	6 065
	Kust. Yhteensä	110,4	121,9	123,8	19 998	21 410	17 926
Ilmasto- ja ympäristön- suojausosasto	Välittömät HTV / Kust €	69,4	72,8	72,8	11 552	9 957	8 402
	Välilliset HTV / Kust €	23,4	23,8	23,1	5 217	5 214	4 696
	Kust. Yhteensä	92,8	96,6	95,9	16 769	15 171	13 098
Kaikki yhteensä		299,3	313,3	310,4	63 724	62 487	54 889

Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset välittömät kulut vuonna 2023 olivat 46,9 milj. euroa (45,6 milj. euroa vuonna 2022) ja tämä oli 1,3 milj. euroa (3 %) edellisvuotta suurempi. Välittömät henkilötöyvuodet laskivat 12,3 henkilötöyvuodella edelliseen vuoteen verrattuna (5,2 %).

Eurot suhteutettuna henkilötöyvuosiin (1 000 euroa/htv: 212,9) kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2022 suhdeluku oli 1 000 euroa/htv: 199,4. Kustannukset ovat kasvaneet aikaisempiin vuosiin verrattuna ja näin ollen myös eurot htv-lukuun suhteutettuna nousee.

Taulukon vuoden 2023 htv-luku 299,3 poikkeaa vastaavasta virallisesta Tahti-järjestelmästä saatavasta htv-luvusta, sillä taulukossa on käytetty epävirallista htv-lukua, joka perustuu Kieku-tietojärjestelmään kirjattuun työaikaan. Tahti-järjestelmästä ei saa vastaavaa virallista lukua tehtävittäin, joten laskennassa käytetään työaikakirjauksia ja ne kuvaavatkin todellisemmin sitä, miten kulut jakautuvat tehtäville. Tarkempaa analyysiä esitetään tilinpäätösanalyysissä kappaleessa 1.6.

Ympäristöministeriön hiilijalanjälki

Ympäristöministeriö laski kahdennentoista kerran kokonaishiilijalanjälkensä käyttäen WWF:n ilmastolaskuria. Kokonaishiilijalanjälki sisältää seuraavat pääluokat: energia ja vesi, liikkuminen, hankinnat ja jätteet. Näistä kaksi ensimmäistä ovat päästöjen kannalta selvästi tärkeimmät. Vuonna 2023 hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 645 CO₂ (514 tCO₂ v. 2022). Tilojen lisääntynyt käyttö näkyi lisääntyneessä

veden kulutuksessa. Kokonaisjätteen määrän merkittävä väheneminen selittyy toimitiloissa vuonna 2022 tapahtuneen sisäisen muuton ja nimetyistä työpisteistä luopumisen aiheuttaneesta paperijätteestä.

Matkustaminen on ollut pienessä kasvussa, mikä näkyy kasvaneissa matkustuspäästöissä edelliseen vuoteen nähden. Neuvottelutilojen etäneuvottelulaitteiden käyttö lisääntyi entisestään hybridityöskentelyn vakiintuessa.

Taulukko 4. Merkittävimpien ekovirastomittarien kehitys vuosina 2021–2023

	2021*	2022*	2023*
Sähkönkulutus, MWh	426	464	487
Lämmönkulutus (sääkorjattu), MWh	695	658	598
Veden kulutus, m ³	539	871	1 124
Paperinkulutus, riisiä	443	512	582
Kokonaisjättemäärä, tonnia	2,8	15,4*****	4,6
Sekajättemäärä, tonnia	0,54	0,76	0,63
Matkustuspäästöt, tCO ₂	35**	218	257
Ulkomaanmatkat, kpl	71	590	698
Kotimaanmatkat, kpl	143	399	529
Oman auton käyttö, tkm	8	26	27
Taksin käyttö, kpl	95	786	654
Lähiliikenteen käyttö, €	250***	1 000****	1 400
Etäneuvottelut, tuntia*****	314	502	1 311*****
Kokonaishiilijalanjälki tCO ₂ [ekv]	194	514	645*****
Matka- ja kululaskut	366	1 224	1 565

* 7. krs YM:n ulkopuolisessa käytössä mutta mukana laskelmissa. Vuosi 2021 pandemia.

** Arvioitu edellisen vuoden kulutuksen ja henkilöstömäärän kehityksen perusteella

***Matkustuspäästöjen laskentatapa v. 2021 muuttunut, mukana lentojen lisäksi on juna. HUOM! v. 2022 raportissa ei ole enää junapäästöjä.

**** Arvio

*****Etäneuvotteluissa ei mukana Skype, Teams ym.

*****Sisäisen muuton aiheuttama paperijäte

***** Kyseessä on arvio. Videoneuvottelulaitteiden ylläpito ja infra on siirtynyt keväällä 2023 uudistetussa videoneuvottelupalvelussa toimittajalle, jonka ylläpitämästä järjestelmästä saa vain edellisen 60 päivän tiedot.

*****Kodin ja työpaikan välisessä matkustamisessa käytetty vuoden 2022 dataa.

1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta

Ympäristöministeriön maksullisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2023 edelleen vähäiset: 3 980 euroa (1 990 euroa v. 2022). Tuotot koostuvat pääosin yksittäisistä päätöksistä ja luvista. Vähäisten tuottojen johdosta erillistä maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei ole laadittu.

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2023 yhteensä 332 415 euroa (576 905 euroa v. 2022). Koska tuotot jäävät alle miljoonan raportointirajan, yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei esitetä vuoden 2023 osalta. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot ovat vähentyneet päättyneiden projektien myötä.

Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista 44 prosenttia kertyi EU:n rahoitusinstrumenteista ja 56 prosenttia oli muuta kuin EU:n tai valtionhallinnon sisäistä rahoitusta, pääosin Pohjoismaisen ministerineuvoston myöntämää rahoitusta. Yhteisrahoitteisilla projekteilla edistettiin luonnon monimuotoisuutta koskevien ympäristösopimusten yhtenäisyyden selvitystä sekä pohjoismaista yhteistyötä.

1.4 Tuotokset ja laadunhallinta

1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 5. Ministeriön eräät suoritteet tehtävittäin

HTV 2023 (2022)	HTV % 2023 (2022)	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2021	Lukumäärä 2022	Lukumäärä 2023
82,7 (77,5)	29,7 (27,0)	Toimialan kehittäminen, strategiat, ohjelmat ja niiden seuranta	<ul style="list-style-type: none"> Muiden virastojen lausuntopyynnöt Edustus ulkopuolisissa toimielimissä Työryhmät, projektit ja selvityshenkilöt 	113	86	115
21,4 (22,9)	7,7 (8,0)	Hallinnonalan ohjaus sekä toiminnan ja talouden suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> JTS, TAE, LTAE Tulossopimukset Toiminta- ja vuosikertomukset ja muu raportointi Muut tulosjohtamista, -ohjaamista, kehittämistä koskevat asiat 	6	6	4
40,8 (52,3)	14,7 (18,2)	Säädösvalmistelu ja säädösten toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> Hallituksen esitykset Valtioneuvoston asetukset Määräykset, ohjeet ja yleiskirjeet 	20	13	33
				36	29	33
				5	5	4

HTV 2023 (2022)	HTV % 2023 (2022)	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2021	Lukumäärä 2022	Lukumäärä 2023
17,6 (18,9)	6,3 (6,6)	EU- ja kansainväliset asiat sekä verkostot	<ul style="list-style-type: none"> • EU-kirjelmät ja -selonteot • EU-kokousraportit (pl. EUn raportit) • Lainsäädännön notifiointit komissiolle • EU-lainsäädäntökäsittelyt • Muut EU-asiat (tied., mandaatit ym.) 	7	13	12
				117	127	125
				19	15	9
				20	17	37
				6	9	4
15,7 (15,3)	5,7 (5,3)	Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät	<ul style="list-style-type: none"> • Eduskuntakysymykset • Ympäristönsuojelun avustukset • Alueidenkäytön ja luonnonsuojelun avustukset • Avustukset asunto- ja rakennusalan järjestöille • Rakennussuojelupäätökset (ml. valitukset) 	34	39	33
				109	74	131
				21	186	116
				19	13	19
				7	0	0
11,0 (13,6)	3,9 (4,7)	Yleishallinto ja johtaminen				
4,8 (4,7)	1,7 (1,7)	Henkilöstövoimavarojen hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristöministeriön virat, työsopimukset ja palkkausasiat 	152	172	187
2,0 (2,7)	0,7 (1,0)	Taloushallinto	<ul style="list-style-type: none"> • Osto- ja myyntilaskut sekä maksatuspäätökset • Kirjanpidon korjausositteet • Matka- ja kululaskut • Tilijaottelu, käyttösuunnitelmat, määrärahaajat • Valtiontalouden tarkastusviraston asiat • Hankinta-asiat 	1 759	3 371	3 023
				240	234	328
				366	1 224	1 565
				64	89	77
				3	12	6
				228	234	202

HTV 2023 (2022)	HTV % 2023 (2022)	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2021	Lukumäärä 2022	Lukumäärä 2023
3,1 (3,4)	1,1 (1,2)	Tiedon hallinta ja tietohallinto	<ul style="list-style-type: none"> Tietohall. hankinta- ja käyttö lupa-asiat Tietohall. tutkimus-, selvitys- ja kehittämishankkeet ja -sopimukset 	0	0	0
0,0 (0,0)	0,0 (0,0)	Tietopalvelu	<ul style="list-style-type: none"> Julkaisut yhteensä Kirjatut asiat 	35	29	48
7,8 (7,8)	2,8 (3,2)	Viestintä	<ul style="list-style-type: none"> Tiedotteet Tiedotustilaisuudet YM:n LinkedIn seuraajat YM:n LinkedIn uudet seuraajat LinkedIn näyttökerrat YM:n instagram-tilin seuraajat YM:n instagram-tilin uudet seuraajat YM:n instagram-tilin näyttökerrat 	239	241	254
				14	29	19
						18 292
						5 793
						951 323
					8 907	9 765
						1 092
						n. 226 000
0,0 (0,0)	0,0 (0,0)	Hankintoimi				
6,0 (5,8)	2,2 (1,9)	Muut tukitoiminnot				
57,4 (60,1)	(20,6) (18,6)	Palkalliset poissaolot				
6,2 (1,8)	2,2 (0,7)	Kohdentamaton työ				
278,4 (286,8)	100	YHTEENSÄ				

Taulukossa 5 on eri järjestelmien (mm. asianhallintajärjestelmä ja kirjanpito) tuottamaa tietoa hyväksi käyttäen kerätty eräitä ministeriön suoritteita/tuotoksia ja ryhmitelty ne eri tehtäville. Suoritteet eivät ole keskenään verrattavissa eivätkä ne kerro kaikkea ministeriön aikaansaannoksia, joihin kuuluu muuan muassa keskeisesti vaikuttaminen muiden toimialojen toimintaan. Sosiaalisen median suosion vahva kasvu on jatkunut. X (Twitter) on jäänyt kanavana lähes kokonaan käytöstä, joten tässä on esitetty LinkedIn-käyttöluvut.

1.4.2 Lainsäädännön, tutkimuksen- ja hallinnonalan ohjauksen kehittäminen

Lainsäädäntö

Vuoden 2023 aikana eduskunnalle annettiin 5 ympäristöministeriön toimialan hallituksen esitystä. Valtioneuvosto hyväksyi 19 ympäristöministeriön toimialan valtioneuvoston asetusta. Hallitusten esitysten määrään vaikuttivat vaalikauden vaihdos ja uuden hallituksen aloittaminen.

Eduskunnalle annettiin vuoden 2023 aikana esitykset ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain, jätelain ja pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain muutoksista sekä esitys laiksi kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeilusta annetun lain muuttamisesta. Valtioneuvoston asetuksia annettiin muun muassa rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta, luonnonsuojelusta, keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierätyksestä, asuntoyhteisöjen sähköenergiakustannusten avustuksesta sekä Suomen ilmastopaneelista, Suomen luontopaneelista ja saamelaisesta ilmastoneuvostosta. Elokuussa 2023 asetettiin pääministeri Orpon hallitusohjelman toteuttamiseksi ympäristöministeriön yhden luukun palvelujen hanke, joka keskittyy ympäristötoimialan osalta uuden lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen perustamisen myötä syntyvään ympäristötehtävien ”yhteen luukkuun” ja hallitusohjelman yhden luukun mallin mukaisen luvituksen edistämiseksi tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmisteluun. Syksyllä 2023 ministeriössä käynnistettiin myös muita pääministeri Orpon hallituksen ohjelman toteuttamiseen liittyviä säädöshankkeita. Vuoden 2023 aikana ministeriössä jatkettiin lainvalmistelun laatuun liittyvän säädöshankesuunnitelmallisuuden ja säädösvalmisteluprosessin yhtenäisyyden kehittämistä. Ministeriön säädösvalmistelun ohjausryhmä asetettiin huhtikuussa 2023 uudelle kaudelle ja sen tehtävät tarkistettiin. Yhteisen kokonaiskuvan parantamiseksi sekä yhteistyön ja tiedonkulun edistämiseksi ryhmään nimitettiin jäsenet kaikista niistä yksiköistä, joilla säädösvalmistelua ministeriössä tehdään sekä Kansainväliset ja EU-asiat ja Henkilöstö- ja ohjaus -yksiköistä ja Viestinnästä. Ohjausryhmälle myös nimitettiin varapuheenjohtajat lainsäädännön valmistelusta vastaavilta osastoilta. Ympäristöministeriön asetusvalmistelulle luotiin prosessiohje sekä keskusteltiin luovista tekoälytyökaluista lainvalmistelun apuna. Lisäksi ministeriössä aloitettiin säädösvalmisteluavustajien työn kehittämishanke. Säädösvalmistelun ohjausryhmä kokoontui vuoden aikana kuusi kertaa ja järjesti säädösvalmistelun kehittämistä koskevan työpajan. Vuoden 2023 aikana pidettiin myös useita juridiikkakahvittelaisuuksia, joilla käsiteltiin muun muassa lainsäädännön arviointineuvoston havaintoja hallituksen esitysluonnoksista, green deal -sopimusten toimintamallia sekä ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuutta.

Tutkimustoiminta

Vuonna 2023 ympäristöministeriö toteutti onnistuneesti ministeriön T&K-strategiaa ja toimenpidesuunnitelmaa. Erytishuomion kohteena vuonna 2023 oli uuden hallitusohjelman ja ministeriöiden muun ydintoiminnan tietopohjan takaaminen T&K-resurssien niukentuessa. Tämän takia painotus oli paljolti ulkoisen rahan paremmassa hyödyntämisessä Horisontti Eurooppa -tutkimuskumppanuuksiin osallistumisen kautta, yhteistyöllä Strategisen Tutkimuksen Neuvoston (STN) rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kanssa sekä tiedepaneelien ja erilaisten tiedevälittäjäorganisaatioiden kanssa.

Ympäristöministeriön sisäisessä toiminnassa jatkettiin suosittujen tutkimuskahvien järjestämistä. Tilaisuuksia järjestettiin kuusi kertaa ja niissä välitettiin tuoretta tutkimustietoa ministeriön henkilöstölle. Tilaisuuksiin osallistui yleensä 60–80 henkilöä. Aiheina oli esimerkiksi luontopääoma, ympäristökonfliktien hallinta, maankäytön suunnittelu ja segregatio sekä ympäristölle haitalliset tuet.

Yhteistyötä STN-ohjelmien kanssa jatkettiin tiiviinä. Ympäristöministeriö otti proaktiivisesti yhteyttä syksyllä 2023 käynnistyneisiin uusiin STN-ohjelmiin ja hankkeisiin ja kävi kahdenvälisiä keskusteluja yhteistyöstä YM:n tietotarpeiden kattamiseksi. Jo aiemmin käynnistyneiden ohjelmien kanssa jatkettiin yhteistyötä muun muassa järjestämällä yhteinen tilannekuvaseminaari luonnon virkistyskäytön hyödyistä. Yhteistyö jo aiemmin käynnistyneiden hankkeiden kanssa jatkui vahvana erityisesti BIOD-, CLIMATE-, FOOD- ja STEER-ohjelmien alla.

Ympäristöministeriö on edelläkävijänä valtioneuvostossa kehittänyt ja ottanut käyttöön uusia menetelmiä tutkimustiedon hyödyntämiseksi ministeriön työssä. Tätä työtä jatkettiin myös vuonna 2023. Uuden hallitusohjelman kärkihankkeiden tueksi käynnistettiin tutkijayhteistyötä. Alueidenkäyttölain uudistuksen tueksi järjestettiin tiedesparraus monitieteisen tutkijaryhmän kanssa Suomalaisen Tiedeakatemia tuella. Työ valmistuu vuoden 2024 maaliskuussa. Yhden luukun palvelujen hankkeessa STN-hankkeen johtaja nimitettiin hankkeen työryhmän pysyväksi asiantuntijajäseneksi, mitä kautta hankkeen hyödyksi kanavoituu laajemman tutkijajoukon ymmärrys.

Ympäristöministeriö toimii Life-rahoitusvälineen vastuuministeriönä komission suuntaan. Life-rahoitusvälineen top-down-periaatteella toimivat strategiset hankkeet auttavat merkittävästi YM:n omien strategioiden jalkauttamisessa käytäntöön. Tämä kansallinen strateginen otteemme on saanut kansainvälistä huomiota niin komission Life-rahoituksen johdolta, kuin muiden valtioiden Life-koordinaatiotahoilta. Viime vuoden lopussa käynnistyi kaksi hyvin merkittävää ympäristöministeriön Life-tiekartalla olevaa hanketta: Priodiversity Life-hanke on Suomen historian suurin luontokatoa torjuva hanke, kokonaisbudjetiltaan peräti 50 milj.

euroa. Hankkeen tavoitteena on kehittää uusia ja tehokkaampia keinoja luontokadon torjumiseksi ja luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi. Hankkeen koordinaattorina toimii Metsähallitus. Ilmastoratkaisujen vauhdittaja (ACE) -hankkeen tavoitteena on tukea Suomen ilmastovelvoitteiden hiilineutraaliuden saavuttamista erityisesti maatalouden, raskaan liikenteen ja teollisuuden prosessien osa-alueilla. Hankkeessa kehitetään muun muassa kosteikkoviljelyä, kasviproteiinien ja bio-kaasun arvoketjuja. Hankkeen koordinaattorina toimii Syke ja budjetti on 20 milj. euroa. Näiden uusien Life-hankkeiden käynnistyttyä Suomen saanto strategisissa Life-hankkeissa lienee EU-maiden suurin (kymmenen vuoden aikana yli 125 milj. euroa). Suomen strategisilla hankkeilla on ollut 100 prosentin hakumenestys, mikä on hyvin poikkeuksellista.

Ympäristöministeriö jatkoi myös aktiivista vaikuttamistyötä Horisontti Eurooppa -tutkimuspuiteohjelman työohjelmiin klustereissa viisi (ilmasto, energia, liikenne) ja kuusi (maatalous, ruoka, ympäristö, kiertotalous, biotalous) osana Suomen delegaatiota. Lisäksi ympäristöministeriö vaikuttaa aktiivisesti Horisontti Eurooppa -missioissa ja niiden työohjelmien muotoilussa Suomelle edullisesti sekä kansallisen yhteistyön synnyttämiseksi. Ympäristöministeriö on mukana neljässä missiossa (ilmastonmuutokseen sopeutuminen, meret, kaupungit ja maaperä). Ministeriö toimi aktiivisesti myös kahdessa Horisontti Eurooppa -kumppanuudessa (Biodiversa+ ja Water4All) rahoittamalla tutkimushakuja ja mahdollistamalla siten suomalaisten tutkijoiden osallistumisen kansainvälisiin tutkimuskonsortioihin yhdessä Suomen Akatemian kanssa. Ympäristöministeriö osallistui Water4All-kumppanuuden rahoitushakuun vuonna 2023, ja päätöksiä hankkeista odotetaan. Biodiversa+-kumppanuudessa ympäristöministeriön tukemana käynnistyi vuonna 2023 kolme luonnon monimuotoisuuden seurantaan keskittyvää hanketta. Syke jatkoi ympäristöministeriön edustajana toimimista Biodiversa+-kumppanuudessa. Suomelle komissio kohdisti kumppanuuden myötä noin puolen miljoonan euron top-up-rahoituksen, jota voidaan käyttää muun muassa biodiversiteettiseurantojen kehittämistä tukevaan työhön.

Ympäristöministeriö ja Syke vaikuttivat yhdessä Euroopan ympäristökeskuksen johdoksessa ja Eionet-verkostossa muun muassa järjestämällä syksyllä Suomessa "EEA country visit"in. Ympäristöministeriö vaikutti tuloksetta strategisen tutkimuksen (STN) teemoihin, yhdeksi uudeksi teemaksi valikoitui ministeriölle tärkeä "Vesi hyvinvoinnin, turvan ja rauhan elementtinä".

Viisi valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan VN TEAS -hanketta käynnistyi vuonna 2023 ympäristöministeriön johdolla. Hankkeiden aiheet käsittelivät muun muassa sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin vaikuttavuuden arviointia, muovien kierrätystä ja vapaaehtoisten ilmastotoimien kansainvälistä viitekehystä.

Vuonna 2023 ympäristöministeriössä oli käynnissä kolme Euroopan komission teknisen tuen (Technical Support Instrument, TSI) hanketta. Lisäksi valmisteltiin TSI-instrumenttiin kaksi uutta tukipyyntöä, joista molemmista tuli loppuvuoden 2023 aikana alustavat positiiviset rahoituspäätökset, ja hankkeet käynnistynevät keväällä 2024. TSI-hankkeiden rahoitus ministeriön osoittamiin tuen tarpeisiin selvitys- ja muuna panostuksena on yhteensä yli 2 milj. euroa (jakautuu useammalle vuodelle).

Suomi sai vuonna 2023 EU:lta merkittävän 14 milj. euron tutkimusrahoituksen puhtaan energiajärjestelmän siirtymän vauhdittamiseksi ja fossiilisista polttoaineista irtautumiseksi. REPower-CEST-hanke on osa Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman REPowerEU-lukua. Hanke käynnistyy vuoden 2024 alussa ja kestää vajaan kolme vuotta. Syke koordinoi hanketta, ja ympäristöministeriö toimii vastuuministeriönä komission suuntaan.

Hallinnonalan ohjaus

Ympäristöministeriö kehitti hallinnonalan ohjaustaan ministeriöiden yhteistyönä laatiman tulosohjauksen tarkistuslistan evästämänä mm. ohjeistamalla tulosohjausprosessin ja sen sisällölliset lähtökohdat keskitetysti koko hallinnonalaan koskien ensimmäistä kertaa annettua, kaikkien hallinnonalan virastojen ohjausta koskevalla konserniohjausohjeella, kokoamalla hallinnonalan toimijat yhteiseen pohdintaan hallitusohjelman kirjausten ja konsernistrategian toimeenpanosta sekä asettamalla hallinnonalan laajuisen tiimin suunnittelemaan konsernitasoisen ohjauksen vuosikelloa tarvittavine johtamis- ja suunnittelufoorumeineen. VM:n ministeriöille annettujen tulosohjauksen tarkistuslistan kriteerien avulla ministeriössä arvioitiin sisäisen tarkastuksen toimesta tulosohjauksen käytäntöjä. Arviointi nosti keskusteluun mm. ohjaustehtävien osaamisvaatimukset, ohjaukseen käytetyn työajanseurannan, virastojen tavoitteiden toteuttamiseen liittyvät riskiarviointikäytännöt, vastuullisuuskykyt tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden rinnalla sekä tulosohjauskäytäntöjen uudistamisen osana virastorakenteen uudistuksia. Niin ikään ministeriöiden välisen kehittämistyön kohteena olleen digitaalisen tulosohjausjärjestelmän käyttö laajennettiin pilotointivaiheesta kaikkia hallinnonalan tulos- ja toimialaohjattuja virastoja koskevaksi käytännöksi. Ministeriön ja hallinnonalan tutkimuslaitoksen johtajistolle järjestettiin yhteistyön tuloksellisuuden kasvattamiseksi yhteinen dialogisten keskustelujen sarja, joka nosti yhteiseen keskusteluun useita tulevana vuosina edistettäviä kehitystoimia. Ympäristöministeriöstä osallistuttiin myös hallitusohjelmassa mainitun julkisen hallinnon strategian arviointi- ja uudistamishankkeen ohjausryhmätyöhön.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on linjattu valtion aluehallinnon uudistamisesta. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Investointien edistämiseksi edetään kohti yhden luukun mallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupaprosessin kautta, ja yksi viranomaisvastaa lupaprosessin etenemisestä ja koordinaatiosta tarvittavine selvityksineen. Valtiovarainministeriö asetti valtion aluehallinnon uudistamisen lainsäädäntöhankkeen toimikaudelle 22.9.2023–30.6.2026, ja YM on toiminut sen eri valmisteluryhmissä.

Aluehallintovirastoille ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille laadittiin hallituskaudeksi yhteinen strategia-asiakirja, jonka strategiset painopisteet ovat: turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta; lisäämme elinvoimaa; toteutamme kestävä ja puhdasta siirtymää ja edistämme varautumista ja kokonaisturvallisuutta. Toiminnan kehittämiseksi on asetettu kolme painopistettä: hyvinvoiva henkilöstö ja työyhteisö; erinomainen asiakaskokemus ja sidosryhmäyhteistyö sekä digitalisoidut ja sujuvat prosessit. Ympäristöministeriö osallistui aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tavoitteiden asetantaan ja tulossopimusvalmisteluun. Aluehallintovirastoille laadittiin yksi tulossopimus vuosille 2024–2027. Ekologisesti kestävä kasvun osalta tavoitellaan mm. Suomen kasvihuonepäästöjen vähenemistä. ELY-keskuksille laadituissa tulossopimuksissa vuosille 2024–2027 tavoitellaan mm. kestävä ja puhdasta siirtymää, hiilinegatiivisuutta ja luontokadon pysäyttämistä kohti etenemistä sekä ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta sekä sujuvaa ja turvallista arkea tukevaa rakennettua ympäristöä. Tulossopimukset tarkistetaan syksyllä 2024. Lisäksi ympäristöministeriöstä osallistuttiin myös ELY-keskusten toimintaa arvioineen selvityksen valmisteluun. ELY-keskusten Y-vastuualueen ohjausindikaattorien tarkoituksenmukaisuus suhteessa muuttuneeseen toimintaympäristöön, konsernistrategian toimeenpanon seuraamiseen ja poikkihallinnollisiin tavoitteisiin otettiin tarkasteluun vuoden 2022 marraskuussa käynnistetyssä mittaristouudistuksen yhteistyöryhmässä. Kevään 2023 aikana saatiin valmiiksi ehdotus ELY-keskusten ympäristöministeriön hallinnonalan uudesta seuranta- ja tulossopimusmittaristosta, jota hyödynnetään vuodesta 2024 eteenpäin ELY-keskusten tulossopimusten valmistelussa.

Alueiden kehittämistoiminnassa (ALKE) valmisteltiin työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimana hallituskausittain annettavaa aluekehittämispäätöstä. Aluekehittämispäätös sisältää mm. hallituskauden aluekehittämisen tavoitteet, linjaukset tavoitteiden toteuttamiseksi eri hallinnonaloilla sekä arvion kehittämiseen suunnattavista voimavaroista. Ympäristöministeriö osallistui ALKE-päätöksen valmisteluun. Kehitimme ministeriössä ALKE-valmistelun rakenteita asettamalla ALKE-yhdyshenkilöverkoston.

1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Vuoden 2023 kevätkauteen kuului niin aikaisemman hallitusohjelman tavoitteiden loppuun saattamista kuin valmistautumista ja vaikuttamista uuteen hallitusohjelmaan. Alkuvuodesta käynnistyi myös ministeriön henkilöstöstrategian valmistelu. Ministeriön strategia tarvitsee onnistuakseen rinnalleen henkilöstöstrategian. Siinä sanoitamme, mitä strateginen tavoite ”olemme vastuullinen ja arvostettu työpaikka” käytännössä tarkoittaa.

Henkilöstö kutsuttiin laajasti mukaan valmisteluun niin kyselytutkimuksen, erilaisten tilaisuuksien ja foorumien, työskentelyalustan kuin työryhmätyöskentelyn kautta. Näin haluttiin tarjota jokaiselle ympäristöministeriöläiselle mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa strategian tavoitteiden ja toimenpiteiden valmisteluun. Prosessi käynnistyi nykytilaa kartoittavalla arvo- ja kulttuurikyselyllä, jonka pohjalta edettiin ideoinnin ja valintojen kautta kohti tavoitetilaa ja sen edellyttämiä toimenpiteitä. Ministeriön henkilöstöstrategia valmistui kesäkuussa 2023. Sen tarkemmiksi, noin neljälle vuodelle asetetuiksi, tavoitteiksi valittiin seuraavat viisi tavoitetta: 1) Arvostava työyhteisö, jossa onnistumme yhdessä, 2) Yhteisöllinen kulttuuri, joka on tasa-arvoinen, avoin ja vaikuttavasti tietoa jakava, 3) Tasapaino voimavarojen ja tavoitteiden kesken, 4) Osaamista kehittävä ja tulevaan varautuva työyhteisö ja 5) Johtaminen tukee strategian toimeenpanoa. Strategialle laadittiin toimeenpanosuunnitelma ja sen toteutuksen käynnistymistä tuki syyskaudelle asetettu seurantar ryhmä. Syyskaudella käynnistyivät toimenpiteet strategisen henkilöstösuunnittelun, yhteisten toimintatapojen ja kohtaamisten ja tiedonkulun sekä johtamisjärjestelmäkuvauksen päivityksen osalta.

Uudesta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmasta nousivat ministeriön osalta kärkitavoitteina aluehallinnon virastouudistus sekä luvituksen sujuvoittaminen. Näiden tavoitteiden osalta valmistelu käynnistyi jo kesän aikana ja jatkui nopealla aikataululla syyskaudella. Hallitusohjelmaan sisältyy myös hallinnonalakohtaiset säästötavoitteet, jossa painopiste on toimintojen tehostamisessa priorisoinnin, uudelleenorganisoinnin ja digitalisaation hyödyntämisen kautta. Kukin hallinnonala laatii tuottavuusohjelman, jolla hallinnonalalle osoitettu säästökokonaisuus toimeenpannaan. Tuottavuusohjelmassa yksi keskeinen painopiste on erityisesti digitalisaation kehityksen hyödyntäminen työn tekemisen ja prosessien kehittämisessä.

Edellä mainitut kirjaukset kytkeytyvät elokuussa käynnistettyyn ministeriön henkilöstösuunnitelman valmisteluun vuosille 2024–2027 ja sen toimeenpanoon. Tuottavuusohjelman valmistelua ja henkilöstösuunnittelua tehdään ministeriössä tiiviissä yhteistyössä. Säännöllisesti päivitettävä henkilöstösuunnitelma laadittiin syksyn aikana ministeriön johdon keskustelujen ja eri johtamisjärjestelmän foorumeilla työskentelyn pohjalta yhteistoiminnassa henkilöstön kanssa. Virkamiesjohdoryhmä hyväksyi henkilöstösuunnitelman 15.1.2024. Suunnitelmassa ministeriön

taloustilanteen sopeuttaminen luo raamit ja tulevaisuusnäkökulma ohjaa henkilöstösuunnittelun valintoja. Henkilöstön työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja sen edelleen vahvistaminen on perusta, josta pidetään kiinni. Säästöjä kohdennettaessa katsotaan ministeriön menoja kokonaisuutena ja niitä kohdistetaan kaikkiin ministeriön menoluokkiin, myös henkilöstömenoihin joudutaan kohdistamaan säästöjä tulevina vuosina. Osana suunnitelman toimeenpanoa jatketaan tehtävien tarkastelua ja voimavarojen kohdentamista ja päivitetään ministeriön strategiset osaamiset. Myös osaamisen kehittämisen tarve korostuu entistä enemmän – systemaattista osaamisen kehittämistä ja henkilöstön tavoitteellista työssä oppimista.

Vuoden aikana käynnistettiin myös työtekemisen muotojen ja kokouskäytäntöjen kehittämistä niin ministeriö- kuin valtioneuvostotasolla. Ministeriössä oli näiden osalta loppuvuodesta kahden kuukauden kokeilujakso, josta saadun palautteen pohjalta laadittiin ministeriön linjaukset vuodelle 2024. Linjaukset koskevat työtekemisen muotoja ja kokouskäytäntöjä etänä, läsnä ja hybridinä työtä tehtäessä.

1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne

Taulukko 6. Henkilöstön sijoittuminen ministeriön eri tehtäväalueille 31.12.2023*

Toiminta-alue	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 2023
Luontoympäristö	64	67	71
Ympäristön suojelu	65	63	60
Rakennettu ympäristö	87	82	78
Ohjaus ja kansainvälinen yhteistyö	48	57	61
Viestinnän tulosalue	14	11	12
Johdon tuki	5	4	5
Yhteensä	283	284	287

*Lukuihin on laskettu mukaan henkilöt, joilla oli virkasuhde ministeriöön vuoden lopussa.

Ministeriön henkilöstömäärä on edelleen hieman noussut vuodesta 2022 (1,1 %). Henkilöstömäärän lisäys perustui keväällä päättyneen hallitusohjelmaan ja sen toimeenpanoon, erityisesti hankkeisiin ja ohjelmiin, johon ministeriö on saanut lisävoimavaroja. Vuoden aikana eläkkeelle siirtyi neljä henkilöä. Eläköitymisten seurauksena avoimeksi tulleet tehtävät täytettiin ja kohdennettiin ministeriössä uudelleen. Lisäksi osan virkojen osalta toteutettiin ns. ennakollista rekrytointia, jotta tehtävän hoito saatiin varmistettua ja ns. hiljaisen tiedon siirtoa mahdollistettiin.

Ministeriön ilmasto- ja ympäristönsuojeluosaston ylijohtajan virka tuli kesän alussa avoimeksi irtisanoutumisen johdosta ja syksyllä käynnistettiin uuden ylijohtajan rekrytointiprosessi. Uusi ylijohtaja aloitti tehtävässään vasta vuoden 2024 puolella. Lisäksi yksiköiden johtajien tehtävään määräyksiä jatkettiin vuoden 2024 loppuun saakka.

Henkilöstöä kannustettiin liikkuvuuteen, ja ministeriössä oli edellisen vuoden tapaan useampia virkamiehiä henkilöierrossa ja toisaalta myös ministeriöstä lähdettiin henkilökiertoon. Henkilökiertoja toteutettiin viime vuonna ministeriöiden, Syken, Aran, ELY-keskusten ja Tukesin kesken.

Taulukko 7. Henkilöstön määrä ja rakenne

Henkilöstön määrä ja rakenne	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 2023
Henkilöstön lukumäärä	283	284	287
• miehiä	81	80	77
• naisia	202	204	210
Muutosprosentti edellisvuoteen %	4,7	0,4	1,1
Henkilötyövuodet (HTV)	281	286	278
Henkilöstön keski-ikä/vuotta	48,6	48,3	48,2
• miehet	51,2	51,2	51,3
• naiset	47,5	47,1	47,0
45 vuotta täyttäneiden osuus %	63,2	62,7	63,1
Koulutustasoindeksi	6,6	6,8	6,7
• miehet	7,1	7,2	7,1
• naiset	6,4	6,7	6,6
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	28,9	29,9	27,9
• ma. naisia hlöstöstä	22,2	23,2	21,6
• ma. miehiä hlöstöstä	6,7	6,7	6,3
Kokoaikaisen henkilöstön osuus lkm	276	273	277
Osa-aikaisen henkilöstön osuus lkm	7	11	10
Kokoaikaisen henkilöstön %-osuus	97,5	96,1	96,5
Osa-aikaisen henkilöstön %-osuus	2,5	3,9	3,5

Ikärakenne painottuu edelleen voimakkaasti yli 45-vuotiaisiin. Määräaikaiset rekrytoinnit hallitusohjelman hankkeisiin ovat edellyttäneet laaja-alaista ja osin syvempää osaamista, minkä vuoksi rekrytoinneissa on korostunut osaaminen ja kokemus ja siten tehtäviin on valittu jo työurallaan pidemmälle edenneitä henkilöitä. Tästä johtuen rekrytoinnit eivät ole vaikuttaneet merkittävästi keski-ikään. Ministeriön

määräaikaisen henkilöstön osuus koko henkilöstöstä on laskenut vuonna 2023 verrattuna edellisten vuosien tasoon. Muutos selittyy suurelta osin edellisen hallitusohjelman toimeenpanon hankkeisiin ja projekteihin palkattujen määräaikaisten virkasuhteiden päättymisellä. Ministeriö tarjosi vuoden 2022 tapaan noin 20 harjoittelupaikkaa korkeakouluopiskelijoille, mikä puolestaan nostaa määräaikaisten osuutta verrattuna vuoteen 2021. Ministeriön koulutustaso on pysynyt edelleen korkealla tasolla.

Taulukko 8. Ministeriön ikärakenne

Ikäryhmä	Toteuma 2021 LKM, %	Toteuma 2022 LKM, %	Toteuma 2023 LKM, %
-24	4, 1,4	3, 1,0	4, 1,4
25-34	33, 11,7	37, 13,0	41, 14,3
35-44	67, 23,7	66, 23,1	61, 21,3
45-54	80, 28,3	82, 28,7	87, 30,3
55-64	95, 33,6	94, 32,9	91, 31,7
65-	4, 1,4	4, 1,3	3, 1,0
Yhteensä	283, 100	284, 100	287, 100

1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit

Taulukko 9. Henkilöstön työtyytyväisyys, työkuunto sekä investoinnit työhyvinvointiin

Työhyvinvointi	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 2023
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,67	3,67
• - miehet	3,85	3,82	3,80
• - naiset	3,65	3,63	3,63
• - muu	3,13	3,33	
Sairauspoissaolopäivät työpäivää/htv	5,0	5,7	5,0
Työterveyshuolto e/htv – netto	637,9	671,1	802,0

Koko henkilöstön työkuunto parani hieman vuoden 2023 aikana sairauspoissaolojen määrällä mitattuna. Toisaalta hallituskauden vaihdoksen kiireet, uuden hallitusohjelman toteuttaminen ja sen edellyttämät tehtävät kasvattivat henkilöstön työmäärää ja kuormittivat henkilöstön työhyvinvointia ja jaksamista. Vuoden 2023 työterveyshuollon toimenpiteinä jatkuivat mm. työergonomian tukeminen, työkykyneuvottelut tarvittaessa ja työpaikkaselvitykset, joiden osalta toteutettiin seurantatapaamisia. Lisäksi järjestettiin niin esihenkilöille kuin henkilöstölle mm. VARTU-mallin valmennusta ja esihenkilöille esihenkilöklinikoita johtamisen tueksi. Työhyvinvointia on tuettu myös liikunta- ja kulttuuriedun avulla sekä virkistys- ja liikuntatoimikunnan järjestämän toiminnan muodossa.

Työtyytyväisyyskyselyn (VMBaro) kokonaistyötyytyväisyysindeksi pysyi samana kuin edellisenä vuonna ja on hyvällä tasolla. Vastaaajamäärä kyselyyn oli edelleen korkea (82,6 %) ja nousi edellisestä vuodesta. Työtyytyväisyyskyselyn perusteella ympäristöministeriön vahvuudet löytyvät edelleen työn sisällöstä ja työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksista. Myös työyhteisö ja ministeriön toimintakulttuuri saavat korkeat arviot. Kehittämisen varaa taas koettiin olevan erityisesti palkkauksen sekä vuorovaikutuksen ja viestinnän osalta. Kukin yksikkö on laatinut kyselyn tulosten perusteella työhyvinvoinnin toimenpidesuunnitelmat, johon on kirjattu toimenpiteitä työhyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Taulukko 10. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä investoinnit

Osaamisen kehittäminen	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 2023
Koulutus ja kehittäminen, €/htv	812,0	1 347,9	667,8
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää / htv	1,1	1,6	1,0

Vuonna 2023 koulutukseen ja kehittämiseen käytetty aika laski edelliseen vuoteen verrattuna. Osaamisen kehittämisen kustannukset vastaavasti laskivat vuoteen 2022 verrattuna. Keväällä 2023 ministeriössä oli käynnissä useita eri kehittämiskokonaisuuksia, kuten henkilöstöstrategiatyö, YM-Syke-dialogisarja ja avustavan työn kehittämishanke, joihin suuri osa ministeriön johtoa, esihenkilöitä ja henkilöstöä on osallistunut. Lisäksi ympäristöministeriön johdolle ja esihenkilöille järjestettiin keväällä 2023 kaksipäiväinen vetäytyminen, jossa työskenneltiin

henkilöstöstrategian johtamisen kehittämisen teemojen parissa. Nämä kehittämis-kokonaisuudet eivät näy koulutuksiin käytettynä aikana tai kustannuksina, mutta nämä prosessit ovat tarjonneet mahdollisuuksia osallistua ministeriön työn ja työyhteisön sekä johtamisen kehittämiseen. Näihin käytetty työpanos ministeriön tasolla on ollut merkittävä. Aiempien vuosien tapaan ministeriössä tuettiin omaehtoista opiskelua. Vuonna 2023 kuudelle henkilölle myönnettiin tukea.

Ministeriöiden yhteinen koulutustarjonta oli vuonna 2023 monipuolista ja sitä toteutettiin sekä virtuaalisessa muodossa että läsnätilaisuuksina. Yhteisessä koulutustarjonnassa painottuivat muun muassa digitaalisten työkalujen käyttökoulutukset, johtamis-, vaikuttamis- ja kehittämisosaaminen. Lisäksi painottuivat valtioneuvoston esittelijöille ja lainvalmistelijoille suunnatut kurssit, valtioneuvoston yhteinen perehdyttämisohjelma valtioneuvostopassi sekä hybridityötä tukevat valmennukset. Lisäksi osallistuttiin eri tietojärjestelmiin liittyville kursseille (mm. VAHVA, Eutori, PTJ ja syksyllä 2023 käyttöön otetun PTS:n koulutuksiin) ja vuorovai-utus- ja viestintätaitoja kehittäville kursseille. Kielikursseille osallistuttiin edellis-vuosien tapaan innokkaasti. Myös valtion digitaalista oppimisympäristöä, eOppivaa hyödynnettiin osana yksilöllistä osaamisen kehittämistä. Valtioneuvoston mento-rintiohjelmaan kaudelle 2023–2024 joko aktoriksi tai mentoriksi valittiin mukaan neljä henkilöä. Vuoden 2023 aikana valtioneuvoston MESI-johtamisvalmennukseen osallistui yksi esihenkilö.

Valtioneuvoston koulutustarjonnan lisäksi ministeriössä kokeiltiin syksyllä 2023 esihenkilöklintikka-konseptia yhteistyössä työterveyshuollon kanssa kehittämään ministeriön esihenkilötyötä kahden toteutuskerran verran. Klinikka tarjosi vertaistu-kea ja yhteistä keskustelua esihenkilötyössä keskeisistä teemoista, kuten vaikeiden keskustelujen käymisestä sekä työn rajaamisesta ja priorisoinnista. Koko ministe-riön johto ja esihenkilöt saivat mahdollisuuden osallistua ylimmälle ja keskijohdolle tarkoitettuun tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden johtamista koskevaan koulutukseen syksyllä 2023.

Osana syksyllä 2023 käynnistynyttä henkilöstösuunnitelman valmistelua on työ-etty ministeriön strategisia osaamisia peilaten niitä ympäristöministeriön stra- tegian 2035 tavoitteisiin. Tavoitteena on määritellä riittävällä tasolla strategiset osaamiset, jotka ohjaavat osaamisen johtamisen toimenpiteitä. Vielä luonnosvai- heessa olevia strategisia osaamisia tarkastellaan ja päivitetään edelleen henkilöstö- suunnitelman toimeenpanon edetessä.

1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut

Taulukko 11. Tehty työaika ja työvoimakustannukset

Työaika ja työvoimakustannukset	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Toteuma 2023
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta %	83,2	81,2	81,9
Tehdyn työajan palkat: %-osuus palkkasummasta	79,3	76,9	77,4
Kokonaistyövoimakustannukset 1 000 euroa	20 797	21 798	22 647
Palkkasumma (ml. välilliset palkat) 1 000 euroa	17 308	18 043	18 807
Tehdyn työajan palkat	13 725	13 875	14 557
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	51,6	57,0	55,5

Ministeriön ikärakenne vähentää tehdyn työajan määrää, koska suurella osalla työntekijöistä on pitkät vuosilomat. Vastaavasti monella uudella ministeriön palvelukseen tulevalla on ns. lyhyemmät vuosilomat, mikä nostaa tehdyn työajan määrää. Kokonaistyövoimakustannuksien ja palkkakustannusten taso on noussut.

Henkilöstön arvon merkittävin lopputulokseen vaikuttava muuttuja on keskimääräisen eläköitymisiän ja keski-ian välinen erotus. Eläkeiän lasku tai nousu vaikuttaa laskennalliseen henkilöstön arvoon.

1.6 Tilinpäätösanalyysi

Ympäristöministeriön tilinpäätös koskee ministeriön toimintaa. Suuri osa ympäristöministeriön hallinnonalan toiminnallisista määrärahoista käytetään aluehallinnossa eikä näiden määrärahojen käyttö näy ympäristöministeriön tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksen määrärahojen käytön ja kulujen muutoksia on verrattu ministeriön vuoden 2022 toteutumalukuihin.

1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen

Ympäristöministeriön käytettävissä oli vuoden 2023 siirtomäärärahat ja edellisvuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 274,7 milj. euroa (292,4 milj. euroa v. 2022) sekä arviomäärärahat 2,2 milj. euroa (2,4 milj. euroa v. 2022), yhteensä 276,9 milj. euroa (294,8 milj. euroa v. 2022). Määrärahaa oli käytettävissä 17,9 milj. euroa (6,1 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö peruutetut määrärahat pois lukien oli yhteensä 134,1 milj. euroa (143,4 milj. euroa v. 2022). Kokonaiskäyttö laski edellisvuodesta 9,3 milj. euroa (6,5 %). Seuraavalle vuodelle siirretyt määrärahat olivat yhteensä 133,4 milj. euroa, kun edelliseltä vuodelta määrärahaa siirtyi 138,8 milj. euroa (5,4 milj. euroa ja 3,9 % vähemmän).

Käytettävissä olleet määrärahat vähenivät 17,9 milj. eurolla ja samanaikaisesti määrärahojen käyttö vähentyi 9,3 milj. eurolla. Vaikka määrärahoja siirtyi 5,4 milj. euroa edellisvuotta vähemmän, voidaan kuitenkin todeta, että määrärahoja siirtyi merkittävästi seuraavalle vuodelle. Määrärahojen käytössä on havaittavissa hallituskauden vaihtuminen ja siten määrärahojen pienentyminen.

Seuraavaksi esitetään merkittävimmät muutokset momenteittain sekä määrärahatileittäin.

Ympäristöministeriöllä oli valtioneuvoston kanslian hallinnonalan määrärahaa momentilla 23.01. käytettävissä 0,6 milj. euroa. Määrärahaa oli käytettävissä 0,78 milj. euroa aikaisempaa vuotta vähemmän (57 %). Määrärahat ovat pääasiassa siirtyneet edellisiltä vuosilta: 0,32 milj. euroa siirtyi edelliseltä vuodelta. Määräraha perustuu erityisesti Terveet tilat 2028 -määrärahaan. Määrärahaa siirtyi kuitenkin merkittävästi seuraavalle vuodelle yhteensä 0,3 milj. euroa.

Valtiovarainministeriön momentilta talousarviossa oli käytettävissä momentilla 28.70.05 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmisteluun tarkoitettu määräraha 0,12 milj. euroa. Määräraha käytettiin kokonaisuudessaan vuoden 2023 aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta määrärahaa oli käytettävissä 0,63 milj. euroa Ikäohjelman 33.60.39.07 talousarviotilillä. Määräraha siirtyi kokonaisuudessaan edelliseltä vuodelta ja se käytettiin kokonaisuudessaan vuoden 2023 aikana. Edellisenä vuonna 2022 määrärahaa käytettiin 0,73 milj. euron verran, joten määrärahan käyttö pysyi lähes edellisen vuoden tasolla.

Ympäristöministeriön toimintamenojen 35.01. käyttö lisääntyi edelliseen vuoteen nähden merkittävästi, määrärahaa oli vain hieman edellisvuotta vähemmän (0,1 milj. euroa vähemmän) käytettävissä. Määrärahaa oli käytettävissä yhteensä 50,5 milj. euroa. Määrärahan käyttö oli kokonaisuudessaan 37,4 milj. euroa ja tämä oli 3,7 milj. euroa (11 %) edellisvuotta suurempi. Näin ollen määrärahaa siirtyi seuraavalle vuodelle aikaisempaa vähemmän. Toimintamenoja siirtyi 13,1 milj. euroa joka on 4,7 milj. euroa aikaisempaa vuotta vähemmän (27 %). Määrärahan korkeampi käyttö ja seuraavalle vuodelle siirtynyt pienempi summa aiheutui odotetusti matkustuksen lisääntyessä sekä erityisesti tutkimus- ja kehitysrahan käytön lisääntymisestä. Erityisesti tutkimushankkeiden määrärahaa on käytetty hitaana- laisesti, ja vuoden 2023 aikana määrärahaa käytettiin aikaisempaa enemmän.

Momentin 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot käytettävissä ollut määräraha oli merkittävästi edellisvuotta pienempi. Käytettävissä oleva määräraha oli 29,7 milj. euroa, kun vuonna 2022 määrärahaa oli käytettävissä 48,3 milj. euroa. Määrärahaa siirtyi seuraavalle vuodelle 17,9 milj. euroa mikä on 53 prosenttia ja 20,3 milj. euroa aikaisempaa vähemmän. Määrärahan pienentyminen on aiheutunut hallitusohjelman mukaisen kertaluonteisen luonnonsuojeluun osoitetun määrärahan poistumisesta ja Helmi-ohjelman rahoituksen siirtämisestä osin momentille Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (35.10.52).

Eräiden ympäristömenojen momentin 35.10.22 käytettävissä ollut määräraha pienentyi myös merkittävästi. Määrärahaa oli käytettävissä 22,8 milj. euroa, joka on 11,7 milj. euroa aikaisempaa 34,5 milj. euroa vähemmän. Määrärahaa siirtyi seuraavalle vuodelle 10,0 milj. euroa, joka on 7,9 milj. euroa aikaisempaa vähemmän. Määrärahatason aleneminen johtuu pitkälti rahoituksen siirtämisestä momentille 35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen.

Vesien- ja ympäristönhoidon tukemisen määräraha momentilla 35.10.61 kasvoi merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna. Määrärahaa oli käytettävissä 66,1 milj. euroa, mikä on 15,3 milj. euroa aikaisempaa vuotta enemmän. Määrärahan käyttö (4,4 milj. euroa) aleni edelliseen vuoteen verrattuna 8,2 milj. eurolla. Määrärahaa käytetään rahoittamaan vesien- ja ympäristönhoidon käytännön toimenpiteitä. Avustuksilla tuetaan mm. vesien- ja merenhoidon suunnitelmissa mainittuja toimenpiteitä pohja- ja pintavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Määrärahan käyttö jäi vähäiseksi.

Uuden momentin 35.20.35 Avustukset alueiden käytön digitalisaatioon määrärahat, 2,9 milj. euroa siirrettiin kokonaisuudessaan seuraavalle vuodelle, ja määräraha jäi käyttämättä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain, rakentamislain ja alueidenkäyttölain uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase

Ympäristöministeriön vuoden 2023 tuotto ja kululaskelman kulujäämä on 133,1 milj. euroa, noin 13,6 milj. euroa ja 11 prosenttia edellisvuotta suurempi. Kasvaneeseen kulujäämään vaikutti erityisesti edellisen vuoden 2022 A-Kruunun pääomittaminen siirtotalouden tuotoissa 26 milj. euron edestä, mikä pienensi merkittävästi vuoden 2022 kulujäämää. Vastaavaa erää ei ollut tuotoissa vuonna 2023.

Kulujäämä olisi laskenut edellisestä vuodesta mikäli lukuja tarkastellaan ilman A-Kruunun pääomittamista. Toiminnan kulut (56,9 milj. euroa) laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 1,4 milj. euroa ja 2,5 prosenttia. Palvelujen ostot sekä henkilöstökulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna, samalla muissa kululajeissa tapahtui laskua.

Siirtotalouden kulut (74,9 milj. euroa) laskivat 12,5 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Siirtotalouden kulujen vähentyminen näkyy myös määrärahojen käytön pienentymisenä sekä käytössä olevien määrärahojen laskuna. Avustuksia on myönnetty aikaisempaa vähemmän.

Toiminnan tuotot olivat 1,3 milj. euroa ja ne kasvoivat 0,2 milj. euroa (kasvu 19,5 %) edellisestä vuodesta. Toiminnan tuotot koostuvat yhteisrahoitteisten sekä yhteistoiminnan hankkeiden tuotoista. Tuotot kasvoivat erityisesti yhteistoiminnan tuottojen lisääntymisessä johtuen näihin liittyvien yhteistoiminnan projektien lisääntymisestä.

Taseen loppusumma oli 86,7 milj. euroa ja se pysyi lähes edellisen vuoden tasolla: kasvua 0,9 milj. euroa ja 1 prosentti (85,7 milj. euroa vuonna 2022). Taseen vastattavaa puolella suurin muutos tapahtui lyhytaikaisessa vieraassa pääomassa: muut lyhytaikaiset velat, 3,4 milj. euroa, laski edellisestä vuodesta 4,3 milj. eurolla ja 56 prosenttia. Muutos aiheutuu pääasiassa siirtotalouden vastikkeettomien veloista, joita oli avoimena taseessa edellisvuotta vähemmän. Tilikauden tuotto- ja kulujäämä vastaavasti kasvoi.

Taseen vastaavaa puolella muutokset olivat pienempiä. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat, 3,9 milj. euroa, kasvoivat aikaisemmasta 1,9 milj. euroa ja 92 prosenttia. Kasvu aiheutui pääasiassa keskeneräisten aineettomien käyttömaisuushankintojen myötä. Keskeneräisiin hankintoihin sisältyy vesien ja mertensuojelun ohjelmistohankinta, joka on keskeneräinen.

1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Ympäristöministeriössä on toimintavuoden aikana toteutettu kyselyitä ja riskienarviointeja eri toiminnoissa, ohjelmissa ja hankkeissa. Ministeriön sisäinen tarkastus on arvioinut tarkastuksissaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa COSO-viitekehityksen avulla. Arviointien avulla on tunnistettu tarpeita kehittää riskienarviointimenettelyjä ja tunnistettuihin riskeihin liittyviä kontrolleja sekä niihin liittyviä sisäisiä määräyksiä ja ohjeita.

Ympäristöministeriön johto arvioi vuoden 2018 päivitetyn riskienarviointikyselyn avulla merkittävimpiä riskejä. Merkittävimmät riskit liittyvät riittäviin henkilöstöresursseihin, henkilöstön jaksamiseen ja työhyvinvointiin, ministeriön strategisten tavoitteiden saavuttamiseen ja toiminnan vaikuttavuuden tavoittamiseen sekä tietoturva- ja tietosuojasaamiseen.

Arviointien perusteella voidaan todeta, että ministeriössä on edelleen tarvetta kehittää toiminnan riskienarviointitapoja ja johdon seurantamenettelyjä. Sisäisen valvonnan tilan arvioidaan olevan tyydyttävällä tasolla.

1.8 Arviointien tulokset

Vuosina 2019–2023 toteutetun Kestävä kaupunki -ohjelman loppuarviointi tuotti tietoa ohjelman tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta sekä suosituksia ohjelmakauden jälkeiseen valtioon, kaupunkien ja kuntien kestävästä kaupunkikehityksen yhteistyöhön. Arvioinnin mukaan ohjelma vahvisti laaja-alaista kestävyysajattelua ja valtioon ja kuntien kestävästä kaupunkikehityksen vuoropuhelua. Ohjelmatyön lisäarvo syntyi erityisesti ympäristöllistä, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä yhdistävän ajattelun ja monialaisen yhteistyön vahvistumisen kautta. Ketterä toteutustapa, kuntien tarpeista lähtevä tavoitteenasettelu ja poikkihallinnollinen näkökulma muodostivat tuloksellisen toimintamallin. Erityisenä onnistumisena arviointi piti kestävästä kehityksen strategisen johtamisen kehitystyötä, jonka kautta voidaan vaikuttaa kaupunkien ja kuntien pysyviin rakenteisiin.

Vuosina 2016–2023 toteutettu puurakentamisen ohjelma on ollut keskeinen puurakentamisen alan valtakunnallista kehitystä suunnannut ja tukenut ohjelmallinen kokonaisuus. Vaikutusarvioinnin mukaan ohjelma on vahvistanut puurakentamisen asemaa ja näkyvyyttä sekä tietoisuutta puurakentamisen mahdollisuuksista. Ohjelma on lisännyt puurakentamisen huomioimista kunnissa strategisella tasolla ja on vaikuttanut alan koulutuksiin ja koulutussisältöihin. Ohjelman kautta on aikaansaatua lisäarvoa ja lisävoimaa rakennusalan kehittämiseksi. Suhteessa käytössä olleisiin resursseihin ohjelmaan valitut toimenpiteet ja toimintatavat on arvioitu oikeiksi ja tarkoituksenmukaisiksi edistettäessä puurakentamisen alan kehittymistä. Ohjelman on arvioitu mahdollistaneen uusien tulosten ja vaikutusten syntyä, joista voi pidemmällä aikavälillä potentiaalisesti syntyä muiden toimintaympäristön kehitystekijöiden osana rakentamista laajasti muuttavia kehityskulkuja.

Kiertotalouden strategisen ohjelman arviointi julkaistiin maaliskuussa 2023. Ohjelma hyväksyttiin vuonna 2021 ja se tähtää vuoteen 2025. Indikaattorianalyysin perusteella kiertotalouden tila on Suomessa korkeintaan eurooppalaista keskitasoa. Arvioinnin perusteella ohjelman toimenpiteet ovat monipuolisia ja keskeisiin hankkeisiin, kuten Kiertotalouden green dealiin, Kiertotalous-Suomeen ja Circular Design -ohjelmaan, liittyy merkittäviä mahdollisuuksia. Toimenpiteissä painottuvat arvioinnin mukaan uusien ratkaisujen kehittämiseen liittyvät kannusteet, kun taas kiertotaloutta hidastavien rakenteiden purkamiseen ei juurikaan kohdistu toimenpiteitä. Kaikkiaan mandaatti strategiselle ohjelmalle ja sen toteuttamiselle arvioitiin olevan riittämätön. Arvioinnissa ehdotetaan mm. parlamentaarista työtä taloudellisten ohjauskeinojen kehittämiseksi sekä sääntelyn kehittämistä ja kokeiluja verrokimaista oppia ottaen.

Vesistökuunnostusten alueellisten asiantuntijaverkostojen [arviointi](#) valmistui 2023. Vesistökuunnostusverkostojen avulla on onnistuttu sitouttamaan alueen toimijoita laajapohjaisesti. Vesistökuunnostusverkostojen avulla on voitu vahvistaa yhteyksiä esimerkiksi kuntiin ja osallistaa vesistökuunnostustoimintaan uusia sidosryhmiä. Tehostunut tiedonvälitys on jouduttanut hankkeiden aloittamista ja tukenut maakuntatasoisten vesienhoidon yleissuunnitelmien luomisessa. Verkostot ovat mahdollistaneet yhteistyötä ja turvanneet jatkuvuutta hankkeiden ja myös alueellisten ELY-keskusten välillä. Myös hankeaktiivisuus ja hankkeiden laatu ja laajuus ovat jossain määrin kasvaneet. Verkostopohjainen toiminta vaikuttaa vesistökuunnostuksen ja vesienhoidon pitkän aikavälin tavoitteiden toteuttamiseksi tarkoituksenmukaiselta.

Suomen ympäristökeskus selvitti vesistökuunnostushankkeiden määrää, sisältöä ja maantieteellisiä jakautumista Suomessa vuosina 2019–2023. Vesiensuojelun tehostamisohjelma on näkynyt kasvaneina vesistökuunnostushankkeiden määrinä sekä

moniulotteisempina ja laaja-alaisempina hankkeina. Merkittävä määrä uusia toimijoita on kasvaneen rahoituksen turvin lähtenyt toteuttamaan vesiensuojelutoimia ja kasvattanut yleistä tietoisuutta vesien tilasta ja mahdollisuuksista vaikuttaa siihen. Tässä mielessä toiminta on nostanut myös kansalaisaktiivisuutta ja kasvattanut sosiaalista pääomaa. Alueiden välinen vaihtelu hankeaktiivisuudessa on edelleen suurta, mutta ohjelman ansiosta myös katvealuille on perustettu uusia yhdistyksiä tai muita vesiensuojelunorganisaatioita. Vuosina 2019–2023 toteutettiin yhteensä lähes 1 000 vesistökuunnostushanketta valtionavustuksin.

1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriössä ei ole kertomusvuonna havaittu uusia valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyviä, toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei myöskään ole kertomusvuonna havaittu toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Kansallisessa rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

2 Talousarvion toteumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi		Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2023	Vertailu Tilinpäätös – Talousarvio	Toteuma %
12.	Sekalaiset tulot	10 218 239,64	9 576 031	9 576 030,81	0,00	100
12.35.99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	43 985,66	219 171	219 171,47	0,00	100
	12.35.99.1. Maksullinen toiminta	1 990,00	3 980	3 980,00	0,00	100
	12.35.99.2. Muut sekalaiset tulot	41 995,66	215 191	215 191,47	0,00	100
12.39.04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	10 166 386,09	9 356 859	9 356 859,34	0,00	100
12.39.10.	Muut sekalaiset tulot	7 867,89				
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	47,04	36	36,12	0,00	100
13.03.01.	Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	47,04	36	36,12	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä		10 218 286,68	9 576 067	9 576 066,93	0,00	100

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2023 määrärahojen		Tilinpäätös 2023	Vertailu Talousarvio–Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			Käyttö 2023	Siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2023	Käyttö vuonna 2023 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
23.	Valtioneuvoston kanslia	686 237,50	324 107	224 107,15	100 000,00	324 107,15	0,00	319 755,43	584 504,33	317 069,01	267 435,32
23.01.03.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (S2)	75 530,45	164 749	164 748,90	0,00	164 748,90	0,00	0,00	164 748,90	164 748,90	0,00
	23.01.03.1. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot	75 530,45	164 749	164 748,90	0,00	164 748,90	0,00	0,00	164 748,90	164 748,90	0,00
23.01.25.	Terveet tilat 2028 (S3)	500 000,00	100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00	319 755,43	419 755,43	152 320,11	267 435,32
	23.01.25.1. Terveet tilat 2028 (KPY)	500 000,00	100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00	319 755,43	419 755,43	152 320,11	267 435,32
23.01.29.	Arvonlisäveromenot (A)	110 707,05	59 358	59 358,25		59 358,25	0,00				
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	233 000,00	118 000	0,00	118 000,00	118 000,00	0,00	773 471,82	891 471,82	414 271,18	296 958,51
24.90.20.	Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)		118 000	0,00	118 000,00	118 000,00	0,00		118 000,00		118 000,00
24.90.68.	Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)	233 000,00						773 471,82	773 471,82	414 271,18	178 958,51
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala		28 312	28 311,96		28 311,96	0,00	120 000,00	120 000,00	117 966,50	0,00
28.01.29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)		28 312	28 311,96		28 311,96	0,00				
28.70.05.	Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (S3)							120 000,00	120 000,00	117 966,50	0,00
	28.70.05.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus							120 000,00	120 000,00	117 966,50	0,00
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	560 000,00						637 933,24	637 933,24	637 933,24	0,00
33.60.39.	Palvelurakenteen kehittäminen (S3)	560 000,00						637 933,24	637 933,24	637 933,24	0,00
	33.60.39.07. Ikäohjelma	560 000,00						637 933,24	637 933,24	637 933,24	0,00
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	175 999 564,75	171 839 671	88 181 629,84	83 658 041,28	171 839 671,12	0,00	102 811 041,48	272 428 600,48	130 445 894,82	132 808 121,95
35.01.01.	Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (S2)	31 978 000,00	32 708 000	19 642 225,13	13 065 774,87	32 708 000,00	0,00	17 786 344,92	50 494 344,92	37 396 179,51	13 065 774,87
	35.01.01.01. Yhteiset menot (KPY)	22 467 000,00	25 173 000	18 192 784,33	6 980 215,67	25 173 000,00	0,00	9 451 227,39	34 624 227,39	27 644 011,72	6 980 215,67
	35.01.01.06. KV- menot	1 491 000,00	1 800 000	1 422 105,81	377 894,19	1 800 000,00	0,00	524 395,23	2 324 395,23	1 946 501,04	377 894,19
	35.01.01.07. Kehittäminen ja suunnittelu (KPY)	7 900 000,00	5 090 000	6 603,76	5 083 396,24	5 090 000,00	0,00	7 711 453,53	12 801 453,53	7 685 666,75	5 083 396,24
	35.01.01.08. Eräät korvaukset (KPY)	120 000,00	645 000	20 731,23	624 268,77	645 000,00	0,00	99 268,77	744 268,77	120 000,00	624 268,77
35.01.29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	2 279 835,75	2 222 112	2 222 112,12		2 222 112,12	0,00				

Pääloukan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2023 määrärahojen		Tilinpäätös 2023	Vertailu Talousarvio–Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				Käyttö 2023	Siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2023	Käyttö vuonna 2023 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.01.65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (S3)	1 905 000,00	2 266 884	2 166 000,00	100 884,00	2 266 884,00	0,00	24 526,78	2 291 410,78	2 183 801,99	107 608,79
	35.01.65.01. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon	1 805 000,00	1 623 000	1 616 000,00	7 000,00	1 623 000,00	0,00	24 526,78	1 647 526,78	1 633 801,99	13 724,79
	35.01.65.02. Yksityishenkilön lahjoitus		93 884	0,00	93 884,00	93 884,00	0,00	0,00	93 884,00	0,00	93 884,00
	35.01.65.03. Yleisavustus Suomen Metsäliitto ry:lle	100 000,00									
	35.01.65.04. Asumisalan järjestöjen neuvonnan lisääminen		150 000	150 000,00	0,00	150 000,00	0,00	0,00	150 000,00	150 000,00	0,00
	35.01.65.05. Bird-Life ry		100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00
	35.01.65.06. Suomen Luonnonsuojeluliitto		100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00
	35.01.65.07. Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry		100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00
	35.01.65.08. Metsästäjäliitto ry		100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00
35.10.20.	Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (S3)	1 317 500,00	5 620 000	0,00	5 620 000,00	5 620 000,00	0,00	1 572 271,10	7 192 271,10	506 418,55	6 479 161,62
35.10.21.	Eräät luonnonsuojelun menot (S3)	18 931 520,00	4 333 650	130,00	4 333 520,00	4 333 650,00	0,00	25 327 937,78	29 661 587,78	6 969 227,59	17 934 976,84
35.10.22.	Eräät ympäristömenot (S3)	13 276 300,00	6 008 400	2 434 699,29	3 573 700,71	6 008 400,00	0,00	16 783 918,21	22 792 318,21	12 202 780,48	9 964 858,64
	35.10.22.1. Eräät ympäristömenot	13 006 200,00	4 812 000	2 431 513,00	2 380 487,00	4 812 000,00	0,00	15 413 818,21	20 225 818,21	11 724 273,28	8 501 544,93
	35.10.22.2. ELY-keskusten lupavoimavarat (RRF, P1C1I2) (EK) (varattu)		296 400	0,00	296 400,00	296 400,00	0,00	1 000 000,00	1 296 400,00	475 320,91	296 400,00
	35.10.22.3. Saamelaisten ilmastoneuvosto (EK) (enintään)	270 100,00	150 000	3 186,29	146 813,71	150 000,00	0,00	370 100,00	520 100,00	3 186,29	416 913,71
	35.10.22.3.2. Lupavoimavarojen vahvistaminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (RRF, P1C2I1) (EK) (varattu)	270 100,00						270 100,00	270 100,00	0,00	270 100,00
	35.10.22.4. Ilmastopaneeli (EK) (enintään)		750 000	0,00	750 000,00	750 000,00	0,00		750 000,00	0,00	750 000,00
35.10.23.	Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (S3)		5 729 000	2 558 859,17	3 170 140,83	5 729 000,00	0,00		5 729 000,00	2 558 859,17	3 170 140,83
35.10.31.	Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (S3)		2 631 000	0,00	2 631 000,00	2 631 000,00	0,00		2 631 000,00	0,00	2 631 000,00
35.10.52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (S3)	58 068 000,00	53 522 000	53 522 000,00	0,00	53 522 000,00	0,00		53 522 000,00	53 522 000,00	0,00
35.10.60.	Siirto Öljysuojarahastoon (S3)	4 000 000,00	4 000 000	3 610 419,16	389 580,84	4 000 000,00	0,00		4 000 000,00	3 610 419,16	389 580,84
35.10.61.	Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (S3)	28 008 409,00	39 856 497	31 283,66	39 825 213,34	39 856 497,00	0,00	26 251 721,32	66 108 218,32	4 417 987,09	61 266 370,93
	35.10.61.1. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	20 825 909,00	34 166 497	31 283,66	34 135 213,34	34 166 497,00	0,00	15 952 909,00	50 119 406,00	1 725 535,07	48 393 870,93
	35.10.61.2. Peltojen kipsikäsittely (RRF P1C5I1) (EK) (varattu)	4 182 500,00	4 690 000	0,00	4 690 000,00	4 690 000,00	0,00	4 182 500,00	8 872 500,00	0,00	8 872 500,00
	35.10.61.3. Ravinnekierätyt (RRF P1C5I1) (EK) (varattu)	3 000 000,00	1 000 000	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	3 000 000,00	4 000 000,00	0,00	4 000 000,00

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2023 määrärahojen		Tilinpäätös 2023	Vertailu Talousarvio–Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				Käyttö 2023	Siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2023	Käyttö vuonna 2023 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (S3)	5 550 000,00	1 195 128	7 256,86	1 187 871,14	1 195 128,00	0,00	180 400,00	1 375 528,00	7 256,86	1 368 271,14
	35.10.63.1. Luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja korvauksesta aiheutuvat menot	5 450 000,00	1 095 128	7 256,86	1 087 871,14	1 095 128,00	0,00	100 000,00	1 195 128,00	7 256,86	1 187 871,14
	35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK) (enintään)	100 000,00	100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00	80 400,00	180 400,00	0,00	180 400,00
35.10.66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (S2)	1 882 000,00	2 162 000	1 949 355,00	212 645,00	2 162 000,00	0,00	59 411,97	2 221 411,97	2 008 766,97	212 645,00
35.20.04.	Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (S3)	2 803 000,00	2 300 000	89,45	2 299 910,55	2 300 000,00	0,00	6 764 983,32	9 064 983,32	2 734 144,84	3 330 838,48
35.20.06.	Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (S3)	3 000 000,00	2 000 000	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00	0,00	3 775 639,66	5 775 639,66	1 004 254,03	4 771 385,63
35.20.32.	Avustukset asunottomuuden poistamiseksi ja asunottomuuden tilastoinnin kehittäminen (S3)	150 000,00						350 000,00	350 000,00	82 820,50	137 600,00
35.20.35.	Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (S3)		2 880 000	0,00	2 880 000,00	2 880 000,00	0,00		2 880 000,00	0,00	2 880 000,00
35.20.37.	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (S3)	2 000 000,00	2 355 000	0,00	2 355 000,00	2 355 000,00	0,00	2 233 886,42	4 588 886,42	261 054,91	4 327 831,51
	35.20.37.1. Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (RRF, P1C1I2) (EK) (varattu)	250 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	250 000,00	750 000,00	27 168,49	722 831,51
	35.20.37.2. Kansallinen vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamisen tukeminen	500 000,00	1 855 000	0,00	1 855 000,00	1 855 000,00	0,00	500 000,00	2 355 000,00	0,00	2 355 000,00
	35.20.37.3. Kansallinen vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamisen tukeminen	1 250 000,00						1 250 000,00	1 250 000,00	0,00	1 250 000,00
35.20.55.	Avustukset korjaustoimintaan (S3)	850 000,00						1 700 000,00	1 700 000,00	942 723,17	757 276,83
35.20.56.	Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (S3)		50 000	37 200,00	12 800,00	50 000,00	0,00		50 000,00	37 200,00	12 800,00
	35.20.56.1. Asuinrakennusten öljylämmityksestä luopuminen		50 000	37 200,00	12 800,00	50 000,00	0,00		50 000,00	37 200,00	12 800,00
Määrärahatilit yhteensä		177 478 802,25	172 310 090	88 434 048,95	83 876 041,28	172 310 090,23	0,00	104 662 201,97	274 662 509,87	131 933 134,75	133 372 515,78

Ympäristöministeriön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €) ¹⁾								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy ²⁾	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2023 valtuudet						Talousarvio-menot 2023	Määrä-raha-tarve 2024	Määrä-raha-tarve 2025	Määrä-raha-tarve 2026	Määrä-raha-tarve myöhemmin	Määrä-raha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu v. 2024 TA:ssa						
35.10.22. Eräät ympäristömenot	4 300							1 860	427			0	427
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 300							1 860	427			0	427
Vuonna 2023 käytettävissä olleet valtuudet													
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot		10 000		10 000	0	10 000			0	0			0
Aikaisempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2023 käytettävissä olleet valtuudet		10 000		10 000	0	10 000			0	0			0
35.20.95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus	45 650							0	0	5 830	19 910	19 910	45 650
Aikaisempien vuosien valtuudet	45 650							0	0	5 830	19 910	19 910	45 650
Vuonna 2023 käytettävissä olevat valtuudet													
Yhteensä	49 950	10 000	0	10 000	0	10 000	0	1 860	427	5 830	19 910	19 910	46 077

1) Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tehdyn tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun lainakannan enimmäismääränä määritellyt korkotukivaltuudet ja muut vastaavat valtuudet eritellään lisäksi omilla riveillään.

2) Myös päälukon tai luvun päätösosassa myönnetty valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00".

3) Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevana varainhoitovuosina.

3 Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2023–31.12.2023		1.1.2022–31.12.2022	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	3 980,00		1 990,00	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	-1 980,00		0,00	
Muut toiminnan tuotot	<u>1 254 070,32</u>	1 256 070,32	<u>1 049 410,44</u>	1 051 400,44
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	35 684,90		44 567,35	
Henkilöstökulut	22 383 619,91		21 222 368,55	
Vuokrat	39 634,01		17 537,18	
Palvelujen ostot	32 302 637,93		31 818 222,71	
Muut kulut	1 418 733,57		1 677 948,97	
Poistot	<u>705 425,88</u>	<u>-56 885 736,20</u>	<u>705 425,86</u>	<u>-55 486 070,62</u>
JÄÄMÄ I		-55 629 665,88		-54 434 670,18
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	24 528,13		717,73	
Rahoituskulut	<u>-292,82</u>	24 235,31	<u>-8,67</u>	709,06
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset kulut	<u>-2 001,67</u>	<u>-2 001,67</u>	<u>-1 000 000,00</u>	<u>-1 000 000,00</u>
JÄÄMÄ II		-55 607 432,24		-55 433 961,12
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtotalouden tuotot valtionhallinnolta	<u>0,00</u>	0,00	<u>26 000 000,00</u>	26 000 000,00
Kulut				
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle pl. hyvinvointialuehallinto	5 251 628,48		11 690 805,78	
Siirtotalouden kulut hyvinvointialuehallinnolle	218 671,95		0,00	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	58 108 143,51		61 579 452,44	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	2 615 299,74		5 969 222,02	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	2 323 553,60		1 886 361,60	
Siirtotalouden kulut valtionhallinnolle	<u>6 380 678,03</u>	<u>-74 897 975,31</u>	<u>6 272 668,21</u>	<u>-87 398 510,05</u>
JÄÄMÄ III		-130 505 407,55		-116 832 471,17
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-2 571 943,98</u>	<u>-2 571 943,98</u>	<u>-2 629 826,08</u>	<u>-2 629 826,08</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-133 077 351,53</u>		<u>-119 462 297,25</u>

4 Tase

	31.12.2023		31.12.2022	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	1 774 914,32		2 480 340,20	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>3 872 562,68</u>	5 647 477,00	<u>2 012 495,48</u>	4 492 835,68
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	30 953 630,00		30 953 630,00	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>50 000 000,00</u>	<u>80 953 630,00</u>	<u>50 000 000,00</u>	<u>80 953 630,00</u>
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ		86 601 107,00		85 446 465,68
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	24 393,85		13 734,38	
Siirtosaamiset	31 299,35		121 865,33	
Muut lyhytaikaiset saamiset	<u>6 952,84</u>	62 646,04	<u>151 482,44</u>	287 082,15
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kirjanpitoyksikön menotilit	<u>-227,25</u>	<u>-227,25</u>	<u>-229,50</u>	<u>-229,50</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		62 418,79		286 852,65
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>86 663 525,79</u>		<u>85 733 318,33</u>

	31.12.2023		31.12.2022	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	230 590 552,26		230 590 552,26	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-186 011 991,43		-208 360 436,19	
Pääoman siirrot	141 453 230,13		141 810 742,01	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-133 077 351,53</u>	52 954 439,43	<u>-119 462 297,25</u>	44 578 560,83
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdystilit	7 223 394,60		9 083 156,62	
Saadut ennakot	891 680,73		351 203,68	
Ostovelat	16 607 128,61		18 775 295,95	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	506 098,78		463 548,39	
Edelleen tilittävät erät	460 955,57		454 985,88	
Siirtovelat	4 664 890,06		4 349 187,19	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>3 354 938,01</u>	<u>33 709 086,36</u>	<u>7 677 379,79</u>	<u>41 154 757,50</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		33 709 086,36		41 154 757,50
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>86 663 525,79</u>		<u>85 733 318,33</u>

5 Liitetiedot

5.1 Tilinpäätöslitteet

- Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus
- Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot
- Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset
- Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat
- Liite 5: Henkilöstökulujen erittely
- Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset
- Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot
- Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut
- Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat
- Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset
- Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat
- Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut
- Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat
- Liite 14: Taseeseen sisällyttömät rahastoidut varat
- Liite 15: Velan muutokset
- Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio
- Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

1. Budjetointia koskevat muutokset

Momentille 35.01.01 Ympäristöministeriön toimintamenot lisättiin ensimmäisessä lisätalousarviossa 1 200 000 euroa valvonnan ja kuormituksen tietojärjestelmän (YLVA) ja vesi- ja ympäristölupien palvelukokonaisuuden (eLUPA) jatkokehittämiseen siirtona momentilta 28.70.20, 300 000 euroa purkumateriaali- ja rakennusjätetietojärjestelmän perustamiseen ja 120 000 euroa kunnille ja maakuntien liitoille momentilta 35.20.35 myönnettävän digitalisaation tuen hallinnointiin. Toisessa lisätalousarviossa momentille lisättiin 145 000 euroa siirtona momentilta 35.20.37 aurinkovoimaloihin liittyviin selvityksiin ja merialuesuunnittelun koordinointiin.

Vuoden 2023 alusta vesien suojeluun liittyvät kulutusmenot siirrettiin momentilta 35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v) uudelle momentille 35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v). Momentille osoitettu määräraha (12,6 milj. euroa) vastaa aiemmin momentilta 35.10.22 kyseisiin tehtäviin osoitettua rahoitusta. Siirron yhteydessä momentille 35.10.22 vuonna 2021 myönnetyn valtuuden määrärahan käyttö siirtyi uudelle momentille 35.10.23. Lisäksi aiemmin momentilla 35.10.22 olleet Vesiensuojeluohjelman avustukset (1,3 milj. euroa) siirrettiin momentille 35.10.61. Siirroilla pyrittiin selkeyttämään momenttien käyttötarkoitusta ja kohdennusperustetta.

Momentin 35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v) perusteluja muutettiin toisessa lisätalousarviossa siten, että määrärahaa saa käyttää enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen (päätososan kohta 2) sekä 58 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin. Varsinaisessa talousarviossa em. 22 henkilötyövuotta oli kohdennettu ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon (päätososan kohta 3). Päätososan muutoksella henkilötyövuosirajaus muutettiin vastaamaan suunniteltua aiempien vuosien mukaista käyttötarkoitusta.

Momentille 35.10.52 lisättiin ensimmäisessä lisätalousarviossa 1 600 000 euroa Pallastunturin luontokeskuksen uudisrakentamiseen ja 600 000 euroa hallinnansiirrossa Metsähallituksen Metsätalous Oy:ltä Luontopalveluiden hallintaan siirrettävien kohteiden kiinteistönmuodostamistoimiin. Toisessa lisätalousarviossa momentin kohdennusperuste muutettiin maksatuspäätösperusteiseksi.

Momentin 35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v) perusteluja muutettiin toisessa lisätalousarviossa siten, että vuodelta 2022 siirtyneestä määrärahasta varattiin 13 000 000 euroa peltojen kipsikäsittelyyn ja ravinteiden kierrätykseen (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Perustelujen muutoksella yhdistettiin peltojen kipsikäsittelyn ja ravinteiden kierrätyksen varaus, jotta elpymis- ja palautumissuunnitelmassa asetetut tavoitteet saavutettaisiin paremmin.

Momentin 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v) päätösosaa päivitettiin toisessa lisätalousarviossa lakiviittausten osalta vastaamaan 1.6.2023 voimaan tullutta uutta luonnonsuojelulakia (9/2023).

Momentti 35.20.32 Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) poistettiin talousarviosta.

Momentti 35.20.35 Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v) palautettiin talousarvioon toisessa lisätalousarviossa lakimuu- tokseen perustuen. Momentille myönnettiin 2 880 000 euroa käytettäväksi valtione- vustuslain (688/2001) nojalla kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain, rakentamislain ja alueidenkäyttölain uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Momentin 35.20.37 Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttami- seen (siirtomääräraha 3 v) perusteluja täydennettiin ensimmäisessä lisätalousarvi- ossa siten, että määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen. Toisessa lisätalousarviossa momentin perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa ja vuodelta 2022 siirtynyttä määrä- rahaa saa käyttää elpymisvälineestä rahoitettavan määrärahan osalta elpymisväli- neen tavoitteiden mukaisesti elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointihankkeiden viranomaiskäsittelyihin kaavoituksen, luvituk- sen ja niihin liittyvien selvityksien osalta sekä päätösosan kohdan 2 mukaiseen käyttötarkoitukseen.

2. Valuuttamääräiset erät

Ostoveloissa oli vuoden lopussa yksi lasku DKK valuutassa. Laskun summa on 267 717 DKK.

3. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

4. Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat erät

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

5. Tilinpäätösvuoden vertailtavuus

Tilinpäätösvuosi on vertailtavissa edelliseen tilinpäätökseen.

6. Olennaisimmat muutokset tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa

Tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa ei ole tällä hetkellä tiedossa merkittäviä muutoksia.

Liite 2: Nettoutetut menot

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2022	Talousarvio 2023 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2023 määrärahojen		Tilinpäätös 2023	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2023	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2023	Käyttö vuonna 2023 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (S2)	Bruttomenot	32 936 251,75		20 681 099,84		33 746 874,71				38 457 474,24	
	Bruttotulot	958 251,75		1 038 874,71		1 038 874,71				1 061 294,73	
	Nettomenot	31 978 000,00	32 708 000	19 642 225,13	13 065 774,87	32 708 000,00	0,00	17 786 344,92	50 494 344,92	37 396 179,51	13 065 774,87

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 3.

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääloukan ja tilijaottelun numero ja nimi	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
24. Ulkoministeriön hallinnonala		180 242,13
Vuosi 2021		180 242,13
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)	180 242,13	
28. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		2 033,50
Vuosi 2021		2 033,50
28.70.05.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (S3)	2 033,50	
35. Ympäristöministeriön hallinnonala		9 174 583,71
Vuosi 2021		9 142 193,17
35.10.20. Ympäristövahinkojen torjunta (S3)	206 690,93	
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (S3)	4 757 383,35	
35.10.22.2. Ravinnekierrätys (RRF pilari1) (EK) (varattu) (S3)	524 679,09	
35.10.22.3. Ympäristönkäsitely (RRF pilari1) (EK) (varattu) (S3)	100 000,00	
35.10.61. Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen (S3)	423 860,30	
35.20.04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (S3)	3 000 000,00	
35.20.32. Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (S3)	129 579,50	
Vuosi 2022		32 390,54
35.01.01.07. Kehittäminen ja suunnittelu (KPY) (S2)	32 390,54	
Pääloukat yhteensä		9 356 859,34
Vuosi 2021		9 324 468,80
Vuosi 2022		32 390,54

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2023	2022
Henkilöstökulut	18 861 903,82	17 883 317,88
Palkat ja palkkiot	18 688 729,08	17 895 287,91
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	173 174,74	-11 970,03
Henkilösivukulut	3 521 716,09	3 339 050,67
Eläkekulut	3 178 565,19	3 064 385,96
Muut henkilösivukulut	343 150,90	274 664,71
Yhteensä	22 383 619,91	21 222 368,55
Johdon palkat ja palkkiot, josta	807 683,18	917 679,95
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	740,00	960,00
Johto	740,00	960,00
Muu henkilöstö	0,00	0,00

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 6.

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 7.

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 8.

Liite 9: Talousarvionaloudesta annetut lainat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 9.

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2023				31.12.2022			
	Kappale- määrä	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus %	Myynti- oikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet		791,28	630,00			36,12	858,48	630,00
Aktia Pankki Oyj:n A-osakkeet	84	791,28	630,00			36,12	858,48	630,00
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet			30 953 000,00			0,00		30 953 000,00
A-Kruunu Oy	50 640		30 953 000,00	100,00		0,00		30 953 000,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			30 953 630,00			36,12		30 953 630,00

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	Kirjanpitoarvo 31.12.2023	Kirjanpitoarvo 31.12.2022
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	50 000 000,00	50 000 000,00
A-Kruunu Oy	50 000 000,00	50 000 000,00
Yhteensä	50 000 000,00	50 000 000,00

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 11.

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 12.

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 13.

Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Rahastot		
Öljysuojarahasto	7 223 394,60	Öljysuojarahasto on Ympäristöministeriön hoidossa oleva valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahinkoja ja niiden torjunnan kustannuksia sekä hankinta- ja ylläpitokustannuksia. Öljysuojarahaston varoista voidaan myös harkinnanvaraisesti korvata öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistamiskustannuksia.
		L öljysuojarahastosta (1406/2004)

Liite 15: Velan muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 15.

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 16.

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriö tarkensi 2023 ohjeistustaan maksullisen, yhteisrahoitteisen ja yhteistoiminnan osalta VTV:n julkaisun *Budjettitalouden sisäinen yhteisrahoitus toiminnan rahoituslähteenä* ja valtiovarainministeriön julkaisun *Tutkimusorganisaatioille myönnettävien valtionavustusten ja yhteisrahoitteisen toiminnan käytännöt* pohjalta. Uuden ohjeistuksen myötä osa alun perin yhteisrahoitteisena myönnettystä rahoituksesta on jatkorahoituspäätöksissä muutettu yhteistoiminnan kustannusten korvaukseksi.

Liite 18: Kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma sekä kuvaus kustannuslaskennan periaatteista

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 18.

6 Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty.

Helsingissä 29.2.2024

Ympäristö- ja ilmastoministeri

Kai Mykkänen

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Kirjanpitoyksikön tilintarkastuksesta vastaa valtiontalouden tarkastusvirasto, joka antaa tarkastuksesta tilintarkastuskertomuksen.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-052-1 PDF
ISSN: 2490-1024 PDF

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi